

Kristiina Korhonen – Erja Kettunen

POHJOISMAISET INVESTOINNIT ITÄ-AASIAN
TIIKERITALOUKSISSA

KOHDEMAINA SINGAPORE, HONGKONG,
ETELÄ-KOREA JA TAIWAN

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULUN
JULKAISUJA

B-74

Kristiina Korhonen – Erja Kettunen

POHJOISMAISET INVESTOINNIT ITÄ-AASIAN
TIIKERITALOUKSISSA

KOHDEMAINA SINGAPORE, HONGKONG,
ETELÄ-KOREA JA TAIWAN

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULUN
JULKAISUJA
B-74

© Kristiina Korhonen, Erja Kettunen ja
Helsingin kauppakorkeakoulu

ISSN 0356-889X

ISBN-10: 952-488-040-7

ISBN-13: 978-952-488-040-4

E-versio:

ISBN-10: 952-488-041-5

ISBN-13: 978-952-488-041-1

Helsingin kauppakorkeakoulu -
HSE Print 2006

Alkusanat

Viime vuosina liikemiehet, poliitikot ja tutkijat ovat keskustelleet suomalaisten yritysten kansainvälistymisestä ns. Kiina-ilmion näkökulmasta. Mielenkiinto on kohdistunut erityisesti suomalaisten työpaikkojen vähenemiseen yritysten siirtäessä tuotantoaan matalampien tuotantokustannusten maihin. Kiinan markkinat kasvavat nopeasti, samoin ulkomaiset investoinnit Kiinaan, mutta myös Itä-Aasian muut maat, erityisesti ns. tiikeritaloudet (Singapore, Hongkong, Etelä-Korea ja Taiwan) kuuluvat maailman vahvimpien talouksien joukkoon. Ne ovat Aasian vauraimpia maita ja kuuluvat maailman teknologisen kehityksen kärkeen.

“Pohjoismaiset investoinnit Itä-Aasian tiikeritalouksissa” on Helsingin kauppakorkeakoulun Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskuksessa (Center for Markets in Transition, CEMAT) toteutettava tutkimushanke. Nyt käsillä olevaan julkaisuun on koottu tutkimushankkeen ensimmäisen osan tuloksia, jotka käsittelevät tiikeritalouksien investointipolitiikkojen kehitystä sekä pohjoismaisten (Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti) yritysten suoria ulkomaisia investointeja tiikeritalouksissa.

Tutkimus tuo uutta tietoa sekä suomalaisten että muiden pohjoismaalaisten yritysten toiminnasta Itä-Aasian markkinoilla sekä tiikeritalouksien investointipolitiikkojen muutoksista. Näin tutkimus vahvistaa tietämystä maailman nopeimmin kasvavista markkinoista Itä-Aasiassa, maakohtaisista ominaispiirteistä, sekä erilaisten kauppaja- ja investointipolitiikkojen vaikutuksista kauppaja- ja taloussuhteisiin. Toimialakohtaisia esimerkkejä ovat erityisesti elektroniikkateollisuus, joka on tärkeä vientisektori Itä-Aasian maissa, sekä telekommunikaatioala, jolla on merkittävä osuus Suomen viennissä Aasian maihin.

CEMATissa tutkimuksen toteuttivat KTT Kristiina Korhonen ja KTT Erja Kettunen-Matilainen. Tutkimushankkeeseen liittyi kaksi pro gradu-projektia, tekijöinään KTM Matias Heilala ja kyo Arnevi Rautanen. Aineistonhankinnassa avustivat lisäksi CEMATin vieraileva tutkija, tri Xu Feng sekä kohdealueella Taiwanissa tri Wang Wen-Cheng (National Sun Yat-Sen University). Tärkeitä aineistolähteitä olivat Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto, Korean kaupallinen edustusto KOTRA sekä Suomi – Hongkong –kauppayhdistys.

Hanketta rahoittivat Jenny ja Antti Wihurin säätiö, Liikesivistysrahasto, Helsingin kauppakorkeakoulun tukisäätiö ja Marcus Wallenbergin säätiö. Lisäksi tutkimusta tukivat Korea Foundation ja pohjoismainen Aasian tutkimuksen keskus NIAS (Nordic Institute of Asian Studies).

Helsingissä 8.5.2006

Riitta Kosonen

Professori

Johtaja, CEMAT

Helsingin kauppakorkeakoulu

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan pohjoismaisten yritysten suoria ulkomaisia investointeja Itä-Aasian tiikeritalouksissa (Singapore, Hongkong, Etelä-Korea ja Taiwan). Tavoitteena on analysoida kohdemaiden investointipolitiikkojen ja investointien kehitystä sekä pohjoismaisten yritysten toimintaa kohdemaissa. Aineistona käytetään kansainvälisiä ja kansallisia ulkomaankauppa- ja investointitilastoja sekä yrityskohtaisia aineistoja. Tutkimus toteutetaan analysoimalla tiikeritalouksien ulkomaankaupan, investointien ja investointipolitiikkojen kehitystä sekä pohjoismaisten yritysten liiketoimintoja ja suoria investointeja tiikeritalouksissa.

Tutkimuksen tulosten mukaan pohjoismaisten yritysten tuotannolliset operaatiot tiikeritalouksissa alkoivat laajemmassa mittakaavassa 1970-luvun alkupuolella. Pohjoismaiden kaupan ja suorien investointien suuruus vaihtelee maan kansainvälistymisen asteen mukaan: yhtäältä ruotsalaisyritysten liiketoiminnot Itä-Aasiassa ovat selvästi suurempia kuin muiden Pohjoismaiden, ja toisaalta suomalaisyritykset kansainvälistyivät suhteellisen myöhään verrattuna muihin Pohjoismaihin.

Tiikeritalouksien kotimarkkinoiden pieni koko on pakottanut maat suuntautumaan ulkomaankauppaan ja vientivetoiseen teollistamisstrategiaan, joka on perustunut maiden suhteelliseen kilpailukykyyn työvoimavaltaisilla toimialoilla. Niiden investointipolitiikoissa on kuitenkin selviä eroja: Hongkongin ja Singaporen taloudet avautuivat jo 1950- ja 1960-luvuilla, kun Taiwan ja Etelä-Korea liberalisoivat investointipolitiikkansa vasta 1980- ja 1990-luvuilla. Aasian rahoituskriisi vaikutti voimakkaimmin Etelä-Koreaan ja lievimmin Taiwaniin.

Pohjoismaiset yritykset ovat perustaneet lähes 900 yksikköä tiikeritalouksiin. Yksiköitä on eniten Singaporessa (alueellisia pääkonttoreita), seuraavaksi Hongkongissa (Kiinan markkinoiden vuoksi) ja Etelä-Koreassa (tuotantoa) ja vähiten Taiwanissa (markkinoiden pienuuden vuoksi). Aiemmin investointimotiivina oli siirtyminen edullisten tuotantokustannusten maihin, mutta 2000-luvulla yhä tärkeämpi investointimotiivi on itäaasian teknologian ja osaamisen hankkiminen. Hongkongilla ja Taiwanilla on ollut myös merkittävä rooli pohjoismaisten yritysten porttina Kiinaan.

Avainsanat:

Itä-Aasia, Suorat ulkomaiset investoinnit, Singapore, Hongkong, Etelä-Korea, Taiwan, Pohjoismaat

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
Tiivistelmä	3
Sisällysluettelo	4
Kuvat	5
Taulukot	5
Tutkimuksessa käytetyt lyhenteet.....	6
1 Johdanto	7
1.1 Tutkimuksen toteutus ja aineisto.....	13
1.2 Määritelmiä.....	16
1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.....	19
1.4 Pohjoismaat investointien lähtömaina	25
2 Itä-Aasian tiikeritaloudet investointikohteena.....	38
2.1 Singapore: saarivaltio kaupan keskuksena	41
2.2 Hongkong: portti manner-Kiinaan	46
2.3 Etelä-Korea: tietoliikennetekniikan johtava maa	52
2.4 Taiwan: tiikeri Kiinan varjossa	58
2.5 Yhteenveto.....	63
3 Pohjoismaiset yritykset Itä-Aasian tiikeritalouksissa	66
3.1 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Singaporessa	67
3.2 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Hongkongissa.....	74
3.3 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Etelä-Koreassa	79
3.4 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Taiwanissa	84
3.5 Yhteenveto.....	88
4 Ajankohtaisia teemoja	90
4.1 Investoinnit itä-aasialaiseen teknologiaan ja osaamiseen.....	90
4.2 Itä-Aasian tiikeritaloudet porttina Kiinaan	95
5 Johtopäätökset	99
6 Jatkotutkimus	102

Liitteet.....	111
Liite 1 Singaporen talouskehityksen vaiheet vuodesta 1965.....	111
Liite 2 Hongkongin talouskehityksen vaiheet vuodesta 1947.....	112
Liite 3 Etelä-Korean talouskehityksen vaiheet vuodesta 1961.....	113
Liite 4 Taiwanin talouskehityksen vaiheet vuodesta 1945.....	114
Liite 5 Pohjoismaiset investointivirrat Etelä-Koreaan 1981-2005, tuhatta dollaria	115
Liite 6 Pohjoismaiset investointivirrat Taiwaniin 1986-2004, tuhatta dollaria	116
Liite 7 Pohjoismaiset investointivirrat Hongkongiin 1994-2004, miljoonaa dollaria	117
Liite 8 Pohjoismaiset investointivirrat Singaporeen 1990-2004, miljoonaa dollaria	118

Kuvat

Kuva 1 Tiikeritalouksien sijainti Itä- ja Kaakkois-Aasiassa.....	8
Kuva 2 Suorien ulkomaisten investointien maailmanlaajuinen kehitys, 1980-2004.....	9
Kuva 3 Tutkimuksen viitekehys	19
Kuva 4 Pohjoismaiden Aasian vienti vuonna 2004.....	28
Kuva 5 Aasian osuus Pohjoismaiden koko viennistä, 1985-2004	29
Kuva 6 Suorat ulkomaiset investointivirrat Etelä-Koreaan 1987-2004	55
Kuva 7 Suorat ulkomaiset investointivirrat Taiwaniin 1986-2004.....	61
Kuva 8 Pohjoismaisten yritysten lukumäärä Itä-Aasian tiikeritalouksissa	67

Taulukot

Taulukko 1 Tiikeritalouksien makrotaloudellisia tunnuslukuja, 2005.....	11
Taulukko 2 Pohjoismaiden makrotaloudellisia tunnuslukuja, 2005	26
Taulukko 3 Suorien ulkomaisten investointien kanta Singaporessa lähtöalueittain, 2001-2003 (miljoonaa Singaporen dollaria)	42
Taulukko 4 Suorat ulkomaiset investoinnit Hongkongiin: investointivirrat ja investointikanta, 1998-2003 (miljardia HK-dollaria).....	48
Taulukko 5 Pohjoismaisten yritysten lukumäärä Itä-Aasian tiikeritalouksissa vuonna 2005.....	66

Tutkimuksessa käytetyt lyhenteet

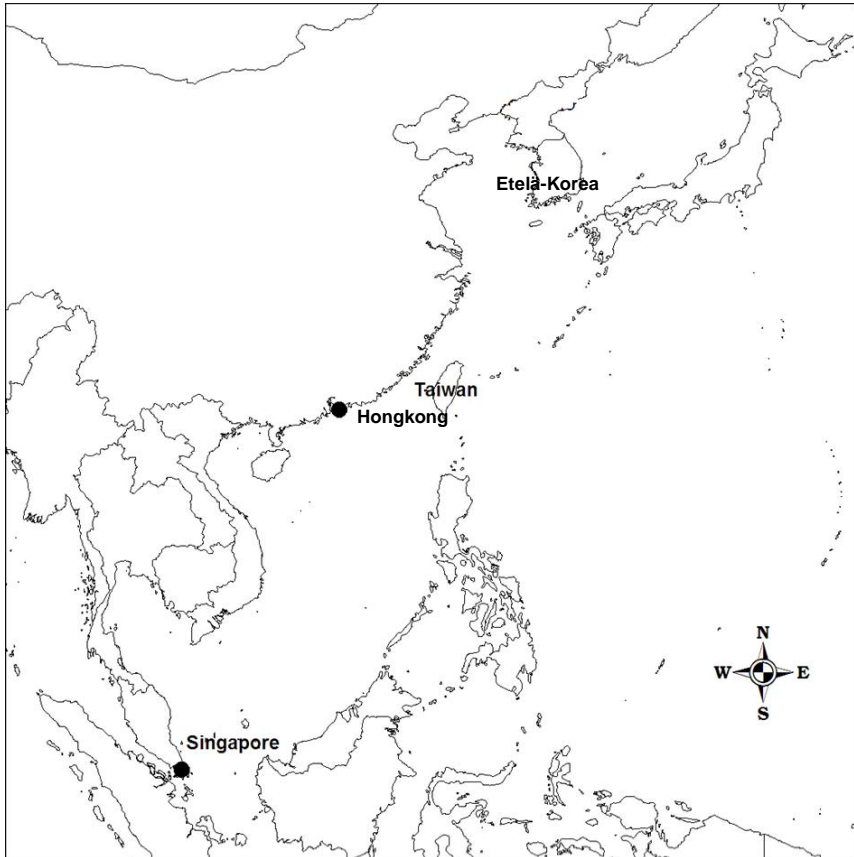
3G	kolmannen sukupolven matkapuhelinteknologia
ADB	Asian Development Bank, Aasian kehityspankki
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation, Aasian ja Tyynenmeren alueen taloudellinen yhteistyöjärjestö
ARF	ASEAN Regional Forum, Aseanin alueellinen foorumi
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations, Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö
ASEF	Asia-Europe Foundation, Asemin institutionalisoitu osa
ASEM	Asia-Europe Meeting, Aasian ja EU:n välinen yhteistyöfoorumi
CEPA	Closer Economic Partnership Agreement, Hongkongin ja Kiinan välinen vapaakauppasopimus
EDB	Economic Development Board, Singaporen valtiollinen suunnitteluelin
EPB	Economic Planning Board, Etelä-Korean valtiollinen suunnitteluelin
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
IMF	International Monetary Fund, Kansainvälinen valuuttarahasto
JTC	Jurong Town Corporation, Singaporen teollisuusalueiden rakentamisesta ja hallinnoinnista vastannut yhtiö
NIE	Newly Industrialized Economies, ns. äskettäin teollistuneet maat
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development, taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö
OEM	Original Equipment Manufacturing, tuotteen valmistaminen alkuperäistuottajan nimen alla
PC	personal computer, henkilökohtainen tietokone
SAR	Special Autonomous Region, (Hongkongin) erityishallintoalue
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome, vakava äkillinen hengitystieoireyhtymä
T&K	tutkimus – ja kehitystoiminta
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development, YK:n kauppaja-kehityskonferenssi
WTO	World Trade Organization, Maailman kauppajärjestö
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

Tässä kirjassa tarkastellaan pohjoismaisten yritysten suoria ulkomaisia investointeja Itä-Aasian tiikeritalouksissa, joilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan Singaporea, Hongkongia, Etelä-Koreaa ja Taiwania. Tutkimuksen tavoitteena on analysoida yhtäältä kohdemaiden investointipolitiikkojen ja investointien kehitystä sekä toisaalta pohjoismaisten investointien kehitystä kohdemaittain.

Itä- ja Kaakkois-Aasian vuosikymmeniä jatkunut nopea talouskasvu on ollut seurausta alueen maissa omaksutusta ulospäin suuntautuneesta kehitysstrategiasta. Voimakas kehitys alkoi toisen maailmansodan jälkeen, jolloin Japani alkoi alueen maista ensimmäisenä teollistua ja nykyaikaistua. Japanin mallin mukaan myös ns. äskettäin teollistuneet maat eli NIE-maat (Newly Industrialised Economies), joita ovat Singapore, Hongkong, Etelä-Korea ja Taiwan, valitsivat vientivetoisen kehitysstrategian 1950- ja 1960-lukujen taitteessa. Nämä ns. tiikeritaloudet, joiden sijainti on esitetty kuvassa 1, muodostivat Itä-Aasian nopean talouskasvun ensimmäisen aallon Japanin vanavedessä. 1980-luvulla talouskasvu käynnistyi myös Kaakkois-Aasian Aseaniin (Association of Southeast Asian Nations) kuuluvissa Malesiassa, Thaimaassa ja Indonesiassa, jotka muodostavat alueen talouskehityksen toisen aallon. 1990-luvulta lähtien kolmannessa aallossa ovat kehittyneet esimerkiksi Itä-Aasian sosialistiset maat Kiina ja Vietnam.

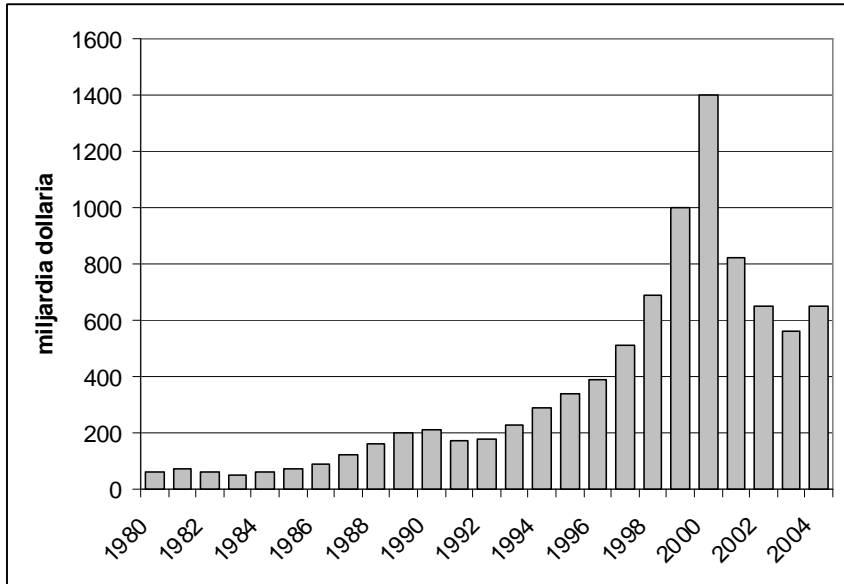
Kuva 1 Tiikeritalouksien sijainti Itä- ja Kaakkois-Aasiassa

Maailmanlaajuisesti suorat ulkomaiset investointivirrat lisääntyivät 1990-luvulla räjähdysmäisesti ja ovat 2000-luvun alun taantumisen jälkeen kääntyneet uudelleen nousuun, kuten kuvasta 2 nähdään. Vuosien 1999 ja 2000 nopea kasvu johtuu erityisesti monikansallisten yritysten rakennejärjestelyistä, joiden seurauksena tehtiin valtava määrä yritysostoja ja fuusioita. Valtaosa nykyisistä suorista ulkomaisista investoinneista onkin olemassa olevien yritysten ostoja tai

fuusioita pikemminkin kuin uusien tytäryhtiöiden perustamista uusperustantana eli ns. greenfield -hankkeina.

Kuva 2 Suorien ulkomaisten investointien maailmanlaajuinen kehitys, 1980-2004

Lähde: UNCTAD 2005.

Maailman investointivirroista kolme neljäsosaa on lähtöisin teollisuusmaista ja peräti 9/10 kohdistuu teollisuusmaihin (UNCTAD 2003, 23). Teollisuusmaiden suurempi osuus kohdemaista johtuu yhtäältä siitä, että monista vauraimmista kehitysmaista on tullut merkittäviä ulkomaisia investoijia ja toisaalta siitä, että investoivien yritysten tärkein investointimotiivi on uuden markkinapotentiaalin hakeminen, mikä ohjaa investointeja kehittyneisiin teollisuusmaihin. Esimerkiksi vuonna 2002 Kiina vastaanotti ulkomaisia investointeja 53 miljonaan dollarin arvosta ollen ensimmäinen valtio 1980-luvun jälkeen, joka

sai vuodessa enemmän ulkomaisia investointeja kuin Yhdysvallat. Kiinalaiset yritykset investoivat kuitenkin myös enenevässä määrin itse ulkomaille, mistä tunnetuin esimerkki on 1,75 miljardin dollarin yritysosto, jonka seurauksena IBM:n PC –tuotanto siirtyi vuonna 2004 kiinalaisen Lenovon omistukseen. Saman vuoden lopussa Kiinan investointivaranto ulkomailla ylitti 38 miljardia dollaria.

Perinteisesti Itä-Aasian maiden rooli ulkomaisten investointien kohdemaina on ollut huomattavasti pienempi kuin niiden merkitys maailmankaupassa. Investoinnit Itä- ja Kaakkois-Aasian maihin ovat kuitenkin nousseet jatkuvasti, myös 2000-luvun alussa, jolloin maailmanlaajuiset investoinnit kokonaisuudessaan vähenivät. Vuonna 2004 Itä- ja Kaakkois-Aasian alue saavutti uuden ennätyksen vastaanottamiensa investointivirtojen suhteen. YK:n kauppaja kehityskonferenssi UNCTADin julkaiseman vuosittaisen investointiraportin mukaan Aasian ja Oseanian vastaanottamat yhteenlasketut suorat ulkomaiset investoinnit, 148 miljardia dollaria, muodostivat 23 % maailman investoinneista vuonna 2004. Tästä Itä-Aasian¹ osuus oli 71 % eli 105 miljardia dollaria. Tärkeimmät aasialaiset suorien ulkomaisten investointien kohdemaat olivat Kiinan lisäksi Hongkong, Singapore, Japani, Etelä-Korea, Malesia ja Taiwan. Aasian ja Oseanian maat investoivat itse ulkomaille 69 miljardin dollarin arvosta, mikä muodosti runsaat 9 % koko maailman investoinneista. Investointien merkittävimmät lähdemaat olivat Hongkong, Etelä-Korea ja Singapore. (UNCTAD 2005)

Singaporea, Hongkongia, Etelä-Koreaa ja Taiwania tarkastellaan usein ryhmänä, koska niillä on runsaasti samankaltaisuuksia. Yhteisiä piirteitä ovat muun muassa sijainti Tyynenmeren länsirannikolla, pienehkö pinta-ala, samanaikainen

¹ Itä-Aasiaan kuuluvat UNCTADin raportissa Kiina, Etelä-Korea, Hongkong, Taiwan, Macao, Mongolia ja Pohjois-Korea. (UNCTAD 2005, 92)

teollistuminen, konfutselaisesta filosofiasta juontava kulttuuriperintö ja korkeahko koulutusaste. Kuitenkin niiden välillä on myös eroja, kuten nähdään taulukosta 1. Aiempi tutkimus (esim. Korhonen 2002) nimeää investointipolitiikan alana, jonka suhteen maat eroavat toisistaan huomattavasti. Esimerkiksi Hongkong ja Singapore ovat erittäin kansainvälisiä talouksia, kun Etelä-Korea ja Taiwan ovat puolestaan olleet sisäänpäin kääntyneempiä aivan viime vuosiin asti. Taiwan on tunnettu pienistä ja keskisuurista perheyriyksistään, kun Etelä-Korean taloutta puolestaan dominoivat suuret monialayritykset, chaebolit.

Taulukko 1 Tiikeritalouksien makrotaloudellisia tunnuslukuja, 2005

	Pinta-ala (km ²)	Väestö (miljoonaa, 2005 arvio)	BKT (miljardia USD)	BKT/asukas (USD)	BKT:n kasvu (%)
Singapore	647,5	4,43	115,1	26 870	3,7
Hongkong	1 092	6,89	162,1	22 970	4,7
Etelä-Korea	99 585	48,20	818,5	16 880	3,1
Taiwan	32 260	22,89	334,1	14 810	3,7

Lähde: Finpro.

Koska Taiwania ei ole tunnustettu itsenäiseksi valtioksi, se ei ole jäsenenä sellaisissa kansainvälissä organisaatioissa, jotka voisivat auttaa sitä taloudellisissa ongelmissa, kuten esimerkiksi kansainvälinen valuuttarahasto IMF (International Monetary Fund). Sen takia Taiwan on varautunut pahimpaan pitämällä ulkomaisen velkansa hyvin pienenä ja keräämällä suuret ulkomaisen valuutan varannot. Tästä syystä se selviytyi esimerkiksi Aasian kriisistä ² paremmin kuin muut tiikeritaloudet. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että Etelä-Korean talouskasvu on nojannut hyvin voimakkaasti ulkomaisen velanottoon ja

² Aasian kriisi oli vuoden 1997 heinäkuussa Thaimaasta liikkeelle lähtenyt rahoituskriisi, joka vaikutti valuuttoihin, pörssiin ja hintoihin ja levisi useisiin Itä-Aasian maihin.

se oli 1980-luvulla yksi maailman velkaisimpia maita. Sittemmin se on onnistunut pääsemään eroon velkaongelmasta, mutta kärsi Aasian kriisistä enemmän kuin muut tiikeritaloudet ja selvittääkseen se oli pakotettu ottamaan ennätysuuren lainan IMF:ltä.

Eroista huolimatta ainakin suomalaisyritysten toiminta tiikeritalouksissa näyttää olevan jokseenkin samankaltaista viennin ja investointien määrien ja ajoituksen sekä toimialarakenteen suhteen. Suomalaisyritysten taloudellinen toimeliaisuus Itä-Aasiassa on lisääntynyt suomalaisyritysten kansainvälistymisen saavutettua tietyn tason sekä 1990-luvun alun laman pakottamana pikemminkin kuin tiikeritalouksien vetovoiman houkuttelemina. Skandinavian maissa tilanne on todennäköisesti erilainen, koska sekä niiden kansainvälistyminen että erityisesti toiminta Itä-Aasiassa alkoi huomattavasti aiemmin kuin Suomessa.

Itä-Aasian tiikeritalouksien valitseminen tutkimuksen kohdealueeksi on perusteltua erityisesti maiden taloudellisen kasvun ja potentiaalin takia. Itä-Aasia tulee lähitulevaisuudessakin olemaan maailmantalouden kasvukeskus alueen maiden selvittyä 1990-luvun lopun talouskriisistä. Pohjoismaiden vienti näihin maihin kasvoi nopeasti 1990-luvulla, mutta on hidastunut 2000-luvulle tultaessa. Paikallisen tuotannon vahvistuttua viennin kasvu ei todennäköisesti enää tule jatkumaan yhtä nopeasti kuin aiempina vuosina. Sen sijaan tuotannon siirtäminen paikanpäälle on tullut mahdolliseksi yritysten kansainvälistyessä ja kohdemaiden vapautettua investointipolitiikkansa. Tämä voi avata pohjoismaisille yrityksille aivan uusia mahdollisuuksia olla mukana nopeasti muuttuvassa paikallisessa liiketoiminnassa.

1.1 Tutkimuksen toteutus ja aineisto

Tutkimushanke on toteutettu Helsingin kauppakorkeakoulun Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskus CEMATissa vuonna 2005. Tutkimushankkeessa on tutkittu kohdemaiden investointipolitiikkojen ja niihin kohdistuneiden suorien investointien kehitys, sekä selvitetty pohjoismaisten investointien kehitys kohdemaittain.

Tutkimusmenetelminä ovat olleet pitkittäistutkimus ja aineiston kvalitatiivinen analyysi. Investointien ja ulkomaankaupan analyysissä ensisijaisena aineistona on hyödynnetty tutkijoilla jo olemassa olevaa aineistokantaa, jota on lisäksi täydennetty maakohtaisilla ja kansainvälisillä investointi- ja kauppatilastoilla. Lisäksi aineistoa on kerätty haastatteluin ja on hyödynnetty julkisesti saatavilla olevaa materiaalia (esimerkiksi Pohjoismaiden Aasia-strategiat, yritysten vuosikertomukset ja kotisivut sekä talousalan lehtiartikkelit). Osa aineistonhankinnasta on suoritettu paikan päällä Singaporessa, Hongkongissa, Etelä-Koreassa ja Taiwanissa missä tutkijoilla on kattava suhdeverkosto koostuen yritysten, paikallisviranomaisten ja yliopistojen edustajista. Tutkimuksessa on käytetty pääasiassa seuraavia tilastolähteitä:

- IMF Direction of Trade Statistics (dots) -kauppatilasto
- UNCTAD -investointitilasto
- Pohjoismaiden keskuspankkien maksutasetiedot
- Kohdemaiden investointitilastot, joita ovat tarjonneet käyttöön esimerkiksi Helsingissä sijaitsevat Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto sekä Korean kaupallinen edustusto KOTRA

Pohjoismaiden ulkomaankauppaa Itä-Aasian maiden kanssa käsittävien tilastojen lähteenä on käytetty kansainvälisen valuuttarahaston kauppatilastoa IMF dots, koska se sisältää vertailukelpoiset tiedot kaikista Pohjoismaista

dollarimääräisinä. Viimeisin saatavilla oleva tilasto on IMF dots 2005, joka sisältää vuodet 1998-2004. IMF dots –tilastossa kategoria ”Aasia” käsittää Itä-, Kaakkois- ja Etelä-Aasian lukuun ottamatta Japania, joka puolestaan on luokiteltu kehittyneiden teollisuusvaltioiden joukkoon. Käsillä olevassa tutkimuksessa Japanin tiedot on kuitenkin lisätty kategoriaan ”Aasia”.

Investointitilastoina on käytetty UNCTADin investointitilastoja, joiden avulla on mahdollista saada vertailukelpoisia dollarimääräisiä lukuja maittain. UNCTADin tilastot perustuvat investointien lähtömaista saatuihin maksutasetietoihin, jotka kuvaavat monikansallisten yritysten rahaliikennettä kokonaisuudessaan, pikemminkin kuin varsinaisia investointivirtoja. Tämän takia vertailutietoja on etsitty kohdemaiden julkaisemista investointitilastoista sekä yrityskohtaisista investointitilastoista siinä määrin kun niitä on ollut saatavissa.

Metodologiaan liittyvänä seikkana tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota eri maiden ja eri lähteistä saatavien tilastotietojen luotettavuuteen. Sen vuoksi tilastoja on vertailtu kaupan ja investointien lähtö- ja kohdemaan välillä (ns. peilaus) jolloin on saatu yhtä lähdeä luotettavampi käsitys kaupan ja investointien todellisesta kehityksestä. Tarkasteltaessa yhtä aikaa kaupan ja investointien kehitystä on tyypillistä, että kaupan virrat kehittyvät yleensä tasaisesti vuodesta toiseen, mutta suorat ulkomaiset investoinnit vaihtelevat huomattavasti. Tämä johtuu siitä, että yhden investoinnin vaikutukset ulottuvat useita vuosia eteenpäin, ennen kuin samalla yrityksellä on tarvetta lisäinvestointiin.

Investointitilastoihin on koottu suoria ulkomaisia investointeja käsittelevä tieto maittain. Monissa maissa investointitilastot kootaan kansainvälisten suositusten mukaisesti, joita antavat muun muassa OECD ja IMF, mutta edelleen tietojen

kerääminen eroaa huomattavasti maittain. Tämä luonnollisesti vähentää tilastojen vertailukelpoisuutta. Alvstam (1993, 65-70) on suositellut, että investointitutkimuksessa hyödynnettäisiin kaikkia mahdollisia käytettävissä olevia tilastolähteitä, mukaan lukien lähtömaan tilastot koskien yritysten investointiaikeita ja kohdemaan tilastot toteutuneista investoinneista.

Lähtömaan tilastot ovat sikäli ongelmallisia että kaikki tilastoidut investointiaikeet eivät koskaan toteudu tai investointiaikeen toteutumiseen saattaa kuluja useita vuosia. Lisäksi esimerkiksi suomalaisissa tilastoissa eivät näy ne suomalaisyritysten investoinnit, joiden rahoitus on hankittu jostain muusta maasta kuin Suomesta. Tämän takia kohdemaan tilastoja toteutuneista investoinneista pidetään yleensä ottaen luotettavimpina. Näissä tilastoissa investoinnin lähtömaaksi rekisteröidään se valtio, mistä investointipääomat tulevat. Kansainvälisillä yrityksillä rahoituslähteitä on ympäri maailman, eikä tämän tiedon perusteella ole varmaa mistä yritys alun perin on kotoisin. Kaiken kaikkiaan kysymys yrityksen kotimaasta on käymässä irrelevantiksi yritysten toimiessa globaalisti. (Alvstam 1993, 65-70; Morsink 1998, 204-206)

Nyt käsillä olevassa tutkimuksessa on omaksuttu kansallinen näkökulma. Tätä voidaan perustella ensinnäkin aineiston hankinnan näkökulmasta. Valtiotason tilastoaineistoa on runsaasti saatavilla, kun sen sijaan yrityskohtaisen aineiston hankkiminen on hankalaa. Julkiset investointitilastot sisältävät ainoastaan valtiotason tietoja, jotta maiden välillä liikkuvia rahamääriä ja investoivien yritysten nimiä ei voitaisi yhdistää toisiinsa. Tutkimuslaitokset toki keräävät investointitietoja suoraan yrityksistä, mutta niiden aineistot eivät ole julkisesti saatavilla. Strategisista syistä yritykset eivät välttämättä ole halukkaita kertomaan ainakaan viimeaikaisista investointihankkeistaan.

Toiseksi kansallinen näkökulma on perusteltu siksi, että esimerkiksi verotuksesta, palkoista ja yhteiskunnan palveluista päätetään valtioiden sisällä ja näin kansalaisten elintaso määräytyy maakohtaisesti (Seristö 2002, 11). Yritysten kansainvälisen liiketoiminta puolestaan tuo kotimaalleen vaurautta. Tämän takia valtiolta esimerkiksi kaikissa Pohjoismaissa tukee ja pyrkii edistämään yritysten kansainvälistymistä.

Tutkimuksessa on käytetty aineistolähteinä myös Elinkeinoelämän keskusliiton (entinen TT) sekä Pohjoismaisten Aasian -kauppayhdistysten kokoamia tietoja yritysten toiminnasta tiikeritalouksissa. Elinkeinoelämän keskusliitto on kyselyiden avulla selvittänyt suomalaisyritysten investointivarannon suuruutta ja luvut ovat huomattavasti suurempia kuin julkisissa tilastoissa. Esimerkiksi Etelä-Korean rahoitus- ja talousministeriön tilastojen mukaan suomalainen investointivaranto Etelä-Koreassa vuoden 2002 lopussa oli 49 miljoonaa euroa, kun se Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan oli lähes kuusinkertainen - 289 miljoonaa euroa. Ero voi johtua siitä, että suomalaisyritykset eivät välttämättä siirrä investointeihin tarvitsemiaan pääomia Suomesta vaan paikallisesta tai kolmannessa maassa sijaitsevasta yksiköstään. Ulkomaiset investoinnit eivät myöskään koostu ainoastaan pääomavirroista, vaan esimerkiksi laitteiden tai teknologisen osaamisen siirrosta, jolle emoyrityksellä voi olla rahallinen arvo, mikä ei kuitenkaan näy investointitilastoissa.

1.2 Määritelmiä

Suorat ulkomaiset investoinnit

Suora ulkomainen investointi tarkoittaa sitä, että yritys perustaa ulkomaille tytäryrityksen tai ostaa jo olemassa olevan ulkomaisen yrityksen osakkeita. Edellistä kutsutaan uusperustannaksi (greenfield investment) ja jälkimmäistä

yritystoksi (acquisition). Yritys voi omistaa ulkomaisen yksikön kokonaan itse tai kyseessä voi olla yhteisyritys (joint venture) paikallisen partnerin kanssa. Sen sijaan valtiotason näkökulmasta suora ulkomainen investointi tarkoittaa pääomavirtaa lähtömaasta kohtemaahan. Suorat investoinnit eroavat portfolioinvestoinneista siten, että suoriin investointeihin liittyy omistajan kontrolli investoinnin kohteesta, mitä ei puolestaan portfolioinvestointeihin sisälly.

Yrityksen kotimaa/kohdemaaj ja yrityksen kansallisuus

Yrityksen kotimaana (home country) pidetään yleisesti sitä maata, jossa yritys on perustettu ja jossa sen pääkonttori sijaitsee. Kohdemaalla (host country) puolestaan tarkoitetaan sitä valtiota, missä yritys perustaa tytäryrityksen tai ostaa jo olemassa olevan yrityksen osakkaita. Yrityksen kotimaa ja sen kansallisuus eivät ole enää yksiselitteisiä käsitteitä, koska yritysten omistajuus on kansainvälistynyt. Sen seurauksena myös yritysten pääkonttorien liikkuvuus on lisääntymässä. Suomessa ei toistaiseksi ole esiintynyt pääkonttorien siirtymistä ulkomaille³, vaikka ulkomaalaisten Suomesta ostamien yritysten lukumäärä suhteessa taloutemme kokoon on Euroopan korkeimpia. (Ali-Yrkkö et al. 2004, 23) Investoivan yrityksen kansallisuuden määrittely voi olla epäselvä sellaisissa tapauksissa kuin esimerkiksi eteläkorealainen Hiab Hana, joka on ruotsalaisen Hiabin tytäryritys, ja Hiab puolestaan on Suomessa pääkonttoriaan pitävän Partekin omistuksessa. Vastaavia tapauksia on runsaasti.

Arvovaltapalvelut

Pohjoismaisten yritysten menestyksellinen toiminta Itä-Aasiassa vaatii ns. arvovaltapalveluita, joilla tarkoitetaan sitä, että yrityksen kotimaassa valtiolta ryhtyy yrityksen asiamieheksi niissä maissa, joissa valtion rooli yhteiskunnassa

³ Kansainvälisten yritysostojen tai fuusioiden yhteydessä ulkomainen ostaja on kuitenkin vaikuttanut muodostettavan uuden yrityksen pääkonttorin sijaintiin. (Ali-Yrkkö et al. 2004)

on keskeinen. Arvovaltapalveluita voivat olla esimerkiksi valtion päämiehen tai ministerin johtamat valtuuskunnat, suurlähettiläiden järjestämät tilaisuudet ja Ulkoasianministeriön tai vientikeskusten järjestämät kansainvälistymispalvelut kohdemaassa. Yritykset tarvitsevat tällaista tukea Itä-Aasiassa, koska alueen maat ovat demokratisoitumisestaan huolimatta edelleen suhteellisen autoritaarisia ja interventionistisia. Ulkomaisen yrityksen on vaikea aloittaa toimintaa alueen maissa ilman hyviä suhteita maan viranomaisiin.

Investointipolitiikka

Investointipolitiikalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa investointeja vastaanottavan maan eli yrityksen kohdemaan toteuttamaa politiikkaa ulkomaisten yritysten maahan tekemiä suoria investointeja kohtaan. Kohdemaan valtiovalta voi rajoittaa suoria ulkomaisia investointeja pitämällä ne luvanvaraisina tai liittämällä niihin erilaisia ehtoja (esim. määrällisiä vienti- tai työllistämisvaatimuksia) tai se voi houkuttaa investointeja moninaisin eduin (esim. verohelpotukset).

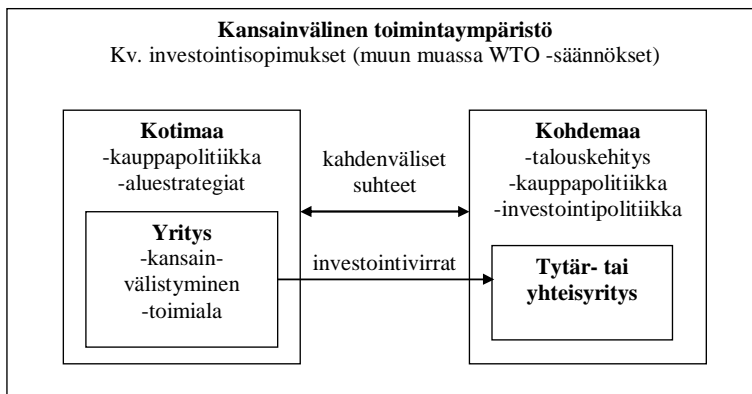
Kauppapolitiikka

Kauppapolitiikka on osa valtion talouspolitiikkaa, joka kohdistuu yritysten harjoittamaan ulkomaankauppaan eli tuontiin ja vientiin. Tuontipolitiikka käsittää esimerkiksi tuontitullit eli tuonnin arvosta perittävät verot sekä tuontikiintiöt eli määrälliset rajoitukset tuonnille. Muita tuonnin rajoituksia ovat muun muassa tuontilisenssit ja polkumyynnin vastaiset toimenpiteet. Vientiä koskeva politiikka on usein luonteeltaan vienninedistämistä ja kattaa esimerkiksi valtion yrityksille myöntämät vientituet ja –luotot sekä muut vienninedistämispalvelut (esim. valtiojohdon ja ministeritason vienninedistämismatkat kohdemaihin, seminaarit, messut).

1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti käsillä olevan tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia koskien lähinnä yrityksen kansainvälistymistä, suoria ulkomaisia investointeja, kohdemaiden investointipolitiikkoja sekä investointipolitiikan ja kauppapolitiikan välistä yhteyttä. Kuvassa 3 esitetään tutkimuksen viitekehys, joka kuvaa tämän tutkimuksen kannalta keskeisimpiä yrityksen investointiympäristön tekijöitä kuten kansainväliset investointisopimukset, kotimaan ja kohdemaan väliset suhteet sekä kohdemaan investointipolitiikka.

Kuva 3 Tutkimuksen viitekehys

Yritysten kansainvälistyminen

Yritysten kansainvälistyminen alkaa useimmiten perinteisellä viennillä ja etenee lisääntyvän markkinatiedon avulla vaativampiin toimintamuotoihin (Johanson & Vahlne 1977). Vienti on yritysten yleisin kansainvälinen toimintamuoto, koska yritykset pystyvät toimimaan kaukaisimmillakin markkinoilla ilman että toimintaan sitoutuu kovin paljon resursseja. Yritys voi käyttää apunaan

kotimaassaan sijaitsevia vientiyrityksiä tai kohdemaassa sijaitsevia agentteja tai maahantuojia. Tavaraviennin tueksi tarvitaan usein kohdemaassa tarjolla olevia palveluja, esimerkiksi asennusta, huoltoa, koulutusta ja ylläpitoa. (Gabrielsson & Luostarinen 2002, 99)

Yrityksen kansainvälistyessä yritykselle yleensä tulee siirtää osa toiminnoista paikan päälle kohdemaahan. Viennin jälkeen toiseksi yleisin kansainvälinen toimintamuoto onkin myyntiyksikön perustaminen. Muita kansainvälistymisen muotoja ovat muun muassa lisenssien myynti tai projektitoimitukset kohdemaahan, sopimusvalmistus sekä tytär- tai yhteisyrityksen perustaminen kohdemaahan. Toimintamuodon valintaan vaikuttavat yrityksen koko, strategia, resurssit, tuotteet, toimiala sekä kohdemaan kaikkine kaupp- ja investointipolitiikkoineen. (ibid., 101)

Tytär- tai yhteisyrityksen perustaminen ulkomaille tarkoittaa yrityksen tekemää suoraa ulkomaista investointia. Käytännössä yritys hankkii ulkomaisesta yrityksestä omistusosuuden tavoitteenaan tytäryhtiön hallinnointi ja johtaminen pitkällä aikavälillä. Pääomien lisäksi yritykset yleensä siirtävät tytäryritykseen myös omaa osaamistaan ja teknologioitaan.

Suoria ulkomaisia investointeja pidetään yrityksen kannalta kaikkein vaativimpana kansainvälisenä toimintamuotona. Ne vaativat emoyritykseltä huomattavia rahoitus- ja henkilöresursseja sekä riskinsietokykyä. Vaativuutensa vuoksi yritykset yleensä investoivat sellaisiin maihin, joista niillä on jo aiempaa kokemusta esimerkiksi vientitoiminnan muodossa.

Investointikirjallisuus luokittelee suorien ulkomaisten investointien motiivit usein neljään ryhmään, jolloin investointeja selittävät markkinoiden, resurssien, tehokkuuden tai osaamisen hankinta. Nykyään suurin osa ulkomaisista

investoinneista on markkinasuuntautuneita, jolloin emoyritys pyrkii saamaan uusia markkinoita tai laajentamaan olemassa olevia markkinoitaan. Kohdemarkkinat eivät kuitenkaan välttämättä sijaitsee samassa maassa mihin investointi kohdistuu, vaan kohdemaassa tuotetut tuotteet tai palvelut voidaan viedä paikallisten markkinoiden lisäksi tai niiden sijaan myös kolmansille markkinoille. Markkinasuuntautuneita investointeja rohkaisevat erityisesti kohdemarkkinoiden suuri koko ja/tai suuret kasvuodotukset. (Dunning 1993; 1998)

Resursseja hakevilla investoinneilla tarkoitetaan muun muassa perinteisiä raaka-aineiden hyödyntämiseen tähtäviä hankkeita, joiden avulla emoyritys voi turvata toiminnalleen kriittisen raaka-aineen saannin toisesta maasta. Resurssit voivat kuitenkin olla myös edullista työvoimaa tai paikallista osaamista. Tehokkuutta hakevat investoinnit puolestaan tähtäävät sellaisten tuotannontekijöiden hyödyntämiseen, joiden hinta on edullinen suhteessa niiden tuottavuuteen. Tyypillisiä esimerkkejä ovat tuotannon ja jakelun tehostamiseen tai työvoima- ja kuljetuskustannusten minimoimiseen tähtäävät investoinnit. Osaamista hakevilla investoinneilla tarkoitetaan emoyrityksen strategisten päämäärien toteuttamista yritysostojen avulla, jolloin pyrkimyksenä on päästä kiinni kohdemaan yrityksiin kertyneeseen tekniseen osaamiseen, johtamistaitoihin ja toimintatapoihin. (ibid.) Osaamista hakevat investoinnit liitettiin investointikirjallisuuteen vasta 1990-luvulla kansainvälisten yritysostojen lisääntyessä nopeasti.

Suorat ulkomaiset investoinnit viestivät kohdemaan asiakkaille investoivien yritysten pitkäaikaisesta sitoutumisesta kohdemarkkinoille. Läheisyys asiakkaisiin edistää luottamusta ja tiedonkulkua; yritysten on helpompi markkinoita tuotteitaan tai palveluitaan kohdemaassa sopivalla tavalla ja ne itse saavat suoraa tietoa kohdemarkkinoista ja sidosryhmistään. Globaalisti

toimiville yrityksille suorat ulkomaiset investoinnit antavat mahdollisuuden hyödyntää ns. siirtohinnoittelua, mikä tarkoittaa sitä, että emoyhtiön tytäryritykset eri maissa ostavat toisiltaan tuotteita ja palveluita markkinahintaa alhaisemmilla hinnoilla. Siirtohinnoittelun avulla emoyhtiö voi siirtää varoja maasta toiseen kulloisenkin tarpeen mukaan. (Gabrielsson & Luostarinen 2002, 118-120)

Emoyritys ei välttämättä omista ulkomaista tytäryritystään kokonaan, vaan yhdessä paikallisen yrityksen kanssa joko enemmistö-, vähemmistö- tai 50-50-omistajana. Aasian maihin pohjoismaiset yritykset ovat Larimon ja Tahirin (2002) mukaan etabloituneet lähinnä yhteisyritysten muodossa⁴. Tämä poikkeaa samojen yritysten käyttäytymisestä OECD-maissa ja Yhdysvalloissa, missä ne yleensä ovat pyrkineet perustamaan kokonaan omistamiaan tytäryrityksiä. Aiempien vuosikymmenten aikana yhteisyritykset olivat kuitenkin paras ja usein myös ainoa tapa päästä harjoittamaan liiketoimintaa Itä- ja Kaakkois-Aasian maihin, johtuen kohdemaiden rajoittavista investointipolitiikoista. Yhteisyritysten kautta ulkomainen yritys pystyy luomaan kontakteja kohdemaan viranomaisiin ja paikallisiin yrityksiin, mutta toisaalta yhteisyrityksen johtaminen voi olla ongelmallista esimerkiksi erilaisen liiketoimintakulttuurin takia.

Kohdemaan kauppa- ja investointipolitiikka

Yritysten investointipäätökset ovat riippuvaisia kohdemaiden investointipolitiikoista, jotka heijastelevat kohdemaiden avoimuutta ulkomaisille investoinneille ja ovat usein suorassa yhteydessä maiden ulkomaankauppapolitiikkaan. Monet Itä-Aasian nopeasti kehittyvät taloudet ovat noudattaneet teollistamispolitiikkaa, jolla on houkuteltu

⁴ Larimo ja Tahir (2002) ovat tutkineet pohjoismaisten yritysten vuosina 1960-2000 tekemät 376 suoraa ulkomaista investointia eri Aasian maihin.

vientisuuntautuneiden toimialojen investointeja. Kauppapolitiikalla on lisäksi tuettu tärkeiden alojen vientiä ja tuontia. Toisaalta maat ovat suojelleet kehittyviä toimialojaan tullien ja muiden tuonnin esteiden avulla, mikä on vaikeuttanut ulkomaisten yritysten toimintaa. Osassa alueen maita kauppa on vapautunut suuremmassa mittakaavassa vasta 1990-luvun lopussa Aasian kriisin vauhdittamana. Yritykset ovatkin käyttäneet suoria ulkomaisia investointeja keinona kiertää kaupan esteitä sijoittamalla vientiä rajoittavan valtion rajojen sisäpuolelle.

Samoin kuin ulkomaankauppaa, osa alueen maista on rajoittanut myös suoria ulkomaisia investointeja. Maiden välillä on kuitenkin tässä suhteessa suuria eroja. Esimerkiksi Etelä-Korea avasi taloutensa kansainvälisille investoinneille vasta vuoden 1997 Aasian kriisin pakottamana (Korhonen 2001), kun Singapore oli vapauttanut ulkomaiset investoinnit ja ulkomaankaupan talousstrategiansa mukaisesti jo 1960-luvun lopulta alkaen, ja pyrki aktiivisella politiikalla edelleen nostamaan kilpailukykyään 1990-luvun lopulla (Kettunen 1999). Erityisesti Kaakkois-Aasian maissa on aktiivisella investointi- ja kauppapolitiikalla houkuteltu suoria investointeja vientisuuntautuneille toimialoille.

Kohdemaan investointipolitiikan tarkastelu tuo ulkomaisten investointien tutkimukseen mukaan kohdemaan valtiovallan kaikkine poliittisine tekijöineen, jotka vaikuttavat taloudellisten päätösten taustalla. Valtiot yhtäältä kilpailevat keskenään ulkomaisista investoinneista saadakseen ulkomaista pääomaa ja osaamista ja toisaalta rajoittavat niitä koska monikansalliset yritykset edustavat ulkomaista kontrollia valtion rajojen sisäpuolella. Vastaavasti monikansalliset yritykset, jotka viimekädessä tekevät investointipäätökset, kilpailuttavat potentiaalisia kohdemaita keskenään etsiessään esimerkiksi edullisia tuotantopaikkoja tai uusia markkinoita. Toisaalta yritykset ovat myös

riippuvaisia valtioiden poliittisesta päätöksenteosta, koska ne eivät periaatteessa voi investoida maahan, jossa suorat ulkomaiset investoinnit ovat kiellettyjä tai voimakkaasti rajoitettuja.

Tässä tutkimuksessa sovelletaan Stoeverin (1985) esittämää viisiportaista mallia, joka yhdistää maahan saapuvien ja sieltä tehtävien suorien ulkomaisten investointien kehityksen maan yleiseen talouskehitykseen. Mallin mukaan investoinnit ulkomaille ylittävät maahan saapuvien investointien määrän maan kehityksessä. Mallin ensimmäinen vaihe kuvaa kehitysmaata, jossa sekä investoinnit ulkomaille että ulkomailta ovat hyvin alhaisella tasolla, koska maa on liian köyhä, liian pieni, liian kaukana tai liian kehittymätön houkutellessaan ulkomaisia investointeja tai pystyäkseen itse luomaan kotimaisille yrityksille edellytyksiä kansainväliseen toimintaan.

Toisessa vaiheessa kotimarkkinoiden kasvu ja väestön koulutustason paraneminen yhdessä alhaisen kustannustason kanssa houkuttelevat maahan jonkin verran ulkomaisia investointeja. Valtiovalta voi avoimella investointipolitiikalla lisätä maan houkuttelevuutta. Kolmannessa vaiheessa maa on alkanut teollistua ja se houkuttelee investointeja ulkomailta paitsi työvoimavaltaisille aloille, myös pääomavaltaisemmille aloille. Kotimaiset yritykset ovat kehittyneet tarpeeksi voimakkaiksi pystyäkseen aloittamaan omat investoinnit ulkomaille. Valtiovallan mahdollisuudet ohjailla investointien ja talouden kehitystä ovat tässä vaiheessa suurimmillaan. Neljännessä vaiheessa maan investoinnit ulkomaille kasvavat suuremmiksi kuin sen vastaanottamat investoinnit, koska kotimaiset yritykset pyrkivät paikkaamaan kotimaansa puutteita etsimällä muun muassa suurempia markkinoita ja edullisempia tuotantokustannuksia ulkomailta. Talouden integroitua maailmantalouteen valtiiovallan mahdollisuudet puuttua talouden toimintaan heikkenevät.

Kaikkein kehittyneimmissä maissa, vaiheessa viisi, investointeja virtaa maahan yhtä paljon kuin sieltä ulos, ja molemmat virrat ovat korkealla tasolla. Käytännössä investointivirtojen kehittyminen ei ole aivan näin suoraviivaista, vaan niihin vaikuttavat muun muassa maan omien resurssivarantojen suuruus, taloudellis-poliittiset olot ja maan asema maailmantaloudessa. Itä-Aasian tiikeritalouksien investointivaiheet on kuvattu tämän kirjan luvussa 2 sekä taulukoitu liitteissä 1-4.

Useat Itä-Aasian vastateollistuneet maat ovat nojautuneet ulkomaisiin suoriin investointeihin talouskehityksessään. Esimerkiksi Singapore ja Taiwan ovat harjoittaneet aktiivista talouspolitiikkaa, jolla on houkuteltu ulkomaisia investointeja tietyille toimialoille ja samalla painotettu viennin roolia talouskasvussa. Avoimen talouspolitiikan, matalien tuotantokustannusten ja markkinapotentiaalin houkuttelemisena monikansalliset yritykset ovat siirtäneet tuotantoaan alueen maihin. Seurauksena on ollut ulkomaankaupan nopea kasvu Itä-Aasian nopeasti kehittyvissä maissa. Ulkomaankaupasta suuri osa on ollut monikansallisten yritysten sisäistä kauppaa.

1.4 Pohjoismaat investointien lähtömaina

Pohjoismaat muodostavat oman, muusta Euroopasta eroavan omaleimaisen arvoyhteisön, joka perustuu kansanvaltaan sekä laillisuusperiaatteen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Ne ovat omaksuneet samankaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan riippumatta valtiomuodosta; Ruotsi, Tanska ja Norja ovat kuningaskuntia, kun Suomi ja Islanti puolestaan ovat tasavaltoja. Luonnollisesti Pohjoismaita yhdistää pohjoinen sijainti, yhteinen historia ja kulttuuriperintö, sekä Skandinavian maiden samankaltaiset kielet. Lisäksi ne kaikki alkoivat teollistua 1900-luvun alussa ja omaksuivat kansalaisten laajaan

osallistumiseen pohjaavan demokratian sekä hyvinvoinnin ylläpitämiseen perustuvan politiikan. Nykyisin Pohjoismaiden taloudet ovat kansainvälistyneitä, ja niiden väestöllä on hyvin korkea koulutusaste. Pohjoismaat ovat myös kehitysapua antavien maiden kärjessä. Pohjoismaita kuvaavia makrotaloudellisia tunnuslukuja on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2 Pohjoismaiden makrotaloudellisia tunnuslukuja, 2005

	Pinta-ala (km ²)	Väestö (miljoonaa, 2005 arvio)	BKT (miljardia USD)	BKT/asukas (USD, 2005 e)	BKT:n kasvu (%)
Suomi	338 000	5,2	190,9	36 522	1,5
Ruotsi	449 964	9,0	359,0	29 537	2,4
Tanska	43 094	5,4	256,6	34 718	2,9
Norja	323 758	4,6	291,6	41 941	2,9
Islanti	103 000	0,3	12,5*	35 686	6,5

* 2004

Lähteet: Finpro, Tilastokeskus.

Kullakin Pohjoismaalla on kuitenkin myös omaleimaiset piirteensä. Vaikka kolme-neljäsosaa Pohjoismaiden väestöä voi odottaa ymmärtävänsä toisiaan omalla äidinkielellään (ruotsi, norja, tanska), paikalliset murteet vaikeuttavat ymmärtämistä. Suomenkieli ja monet pienemmät Pohjoismaissa puhuttavat kielet, kuten saame ja grönlanti, eivät ole sukua muille pohjoismaisille kielille. Monet suomalaiset eivät myöskään ymmärrä ruotsia, vaikka se on maan toinen virallinen kieli. Vastaavasti islantilaisien on vaikea ymmärtää tanskaa, vaikka se kuuluu islantilaiskoulujen opetusohjelmaan.

Tanska, Suomi ja Ruotsi ovat Euroopan Unionin jäseniä. Norja ja Islanti puolestaan toimivat EU:n sisämarkkinoilla ainoastaan Eta-sopimuksen kautta. Suomen ja Ruotsin EU-jäsenyys vuodesta 1995 on vaikuttanut niiden kauppapolitiikkaan ja taloussuhteisiin Itä-Aasian kanssa. Erityisesti

tuontisäännökset on harmonisoitu EU:n yhteisen kauppapolitiikan mukaisiksi, kun samalla vientiä koskeva politiikka (vienninedistäminen) on pysynyt pitkälti kansallisella tasolla (Kettunen 2002). Lisäksi EU-jäsenyys on vaikuttanut maiden Aasia-strategioiden sisältöön.

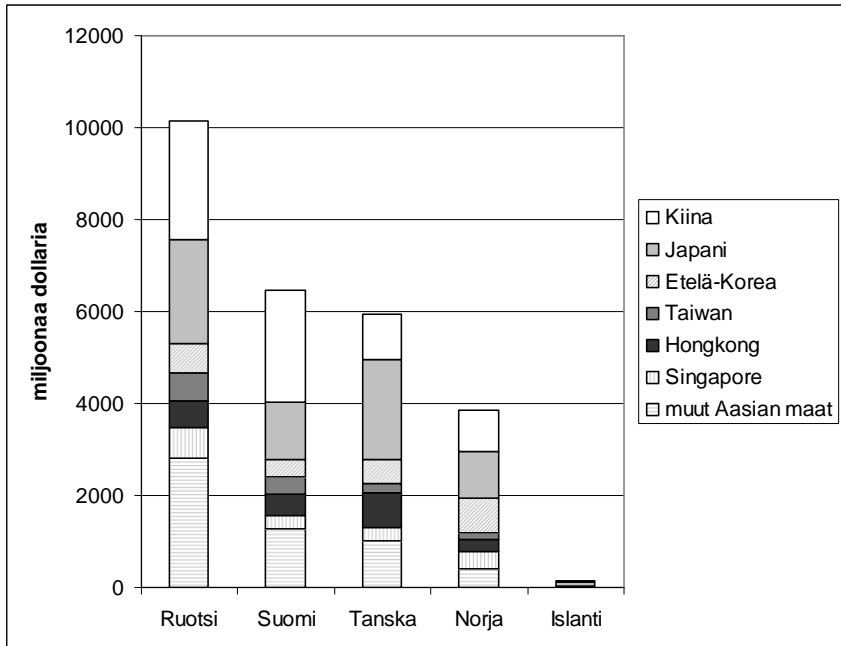
Kaikissa Pohjoismaissa on eri valuutta; Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa maksetaan omilla kruunuilla, Suomessa puolestaan euroilla vuodesta 2002 alkaen. Myös Pohjoismaiden turvallisuuspolitiikassa on suuria eroja, sillä Norja, Tanska ja Islanti ovat Naton jäseniä, kun Suomi ja Ruotsi ovat liittoutumattomia.

Tuotantorakenteessa on eroja maittain, sillä Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa on tyypillisesti runsaasti suuryrityksiä, kun Tanskassa on erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Esimerkiksi vuonna 1991 maailman 500 suurimman yrityksen joukossa oli 15 ruotsalaista, kuusi suomalaista ja kolme norjalaista yritystä, mutta ei yhtään tanskalaista (Myhrman 1994). Vuonna 2005 samalta listalta löytyi seitsemän ruotsalaista, kuusi suomalaista sekä kaksi tanskalaista ja norjalaista yritystä. Näin ollen maailman suurimpien yritysten joukkoon kuuluvat ruotsalaiset Volvo, Ericsson, Skanska, Electrolux, Vattenfall, Nordea Bank ja SCA (Svenska Cellulosa), suomalaiset Nokia, Stora Enso ja Fortum, norjalaiset Statoil ja Norsk Hydro, sekä tanskalaiset Møller-Mærsk Group ja Danske Bank Group. (Fortune global 500)

Pohjoismaat ovat pieniä ja avoimia talouksia, jotka ovat riippuvaisia kansainvälisestä liiketoiminnasta. Niiden ulkomaankaupan arvo kuitenkin vaihtelee maan kansainvälistymisen asteen mukaan, mikä on nähtävissä myös niiden viennissä Aasian maihin (Kuva 4). Ruotsin vienti Aasiaan on selvästi suurempaa kuin muiden Pohjoismaiden, noin 10 miljardia dollaria vuonna 2004,

kun Suomen ja Norjan vienti on vastaavasti noin 6 miljardia dollaria ja Norjan noin 4 miljardia dollaria.

Kuva 4 Pohjoismaiden Aasian vienti vuonna 2004

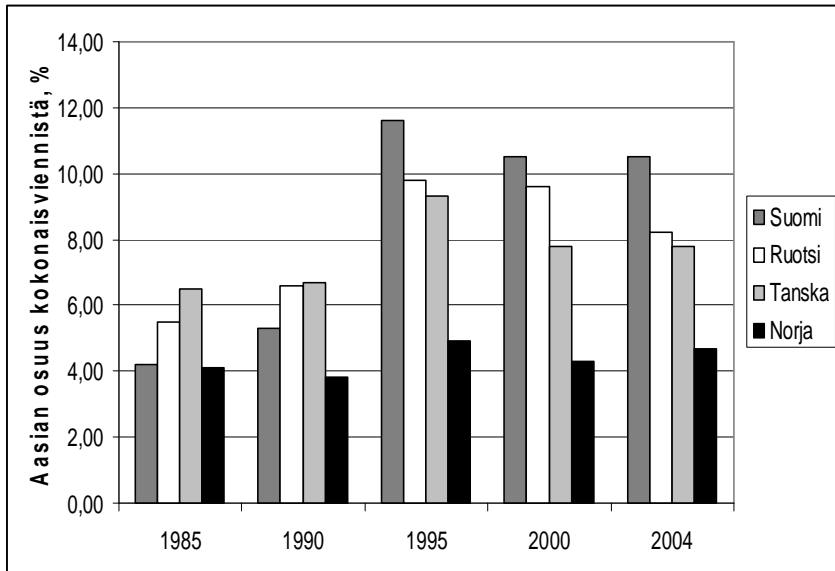
Lähde: IMF dots 2005

Kaikkien Pohjoismaiden kokonaisviennille on tyypillistä keskittyminen vain muutamiin tuotteisiin. Norjan vientiä dominoi öljy, Islannin vientiä kalatuotteet ja Suomen vientiä puu, paperi, paperituotteet ja telekommunikaatiovälineet. Ruotsin ja Tanskan vientituotevalikoima on hieman laajempi; Tanskan päävientituotteet ovat elintarvikkeet, lääkkeet ja kemikaalit ja Ruotsin puolestaan autot, puu, paperituotteet ja telekommunikaatiovälineet. (Nordic Statistical Yearbook 2005, 195) Pohjoismaiden tuonti ulkomailta käsittää pääasiassa kulutushyödykkeitä sekä teollisuuden välituotteita. Suomelle,

Ruotsille ja Islannille öljy muodostaa merkittävän tuontitartikkelin. Sen sijaan Norja ja Tanska öljyntuottajamaina ovat omavaraisia energian suhteen. (ibid., 202-203)

Islantia lukuun ottamatta Pohjoismaiden kauppa on ollut pääasiassa ylijäämäistä koko 1990- ja 2000-luvun. Niiden tärkeimmät kauppakumppanit ovat Yhdysvallat ja Saksa. Keskimäärin Pohjoismaiden kaupasta vain 14 % suuntautuu Euroopan tai Pohjois-Amerikan ulkopuolelle. Aasian osuus Pohjoismaiden koko viennistä vaihtelee noin viiden ja kymmenen prosentin välillä (Kuva 5). Suomen vienti Aasian maihin on nykyään suhteessa suurempaa kuin muiden Pohjoismaiden.

Kuva 5 Aasian osuus Pohjoismaiden koko viennistä, 1985-2004

Lähde: IMF dots 2005.

Huom. Islanti ei ole mukana, koska Aasian osuus sen koko viennistä vaihtelee paljon kokonaiskaupan pienuuden takia.

Kansainvälistymisen historian ja asteen suhteen ruotsalaiset ja tanskalaiset yritykset ovat kansainvälistyneet selvästi aiemmin ja laajemmin kuin muut pohjoismaiset yritykset. Pohjoismaiden välillä on myös melko suuria eroja siinä, milloin niiden yritykset ovat aloittaneet viennin tai siirtäneet tuotantoa Itä-Aasian maihin. Tanskalla ja Ruotsilla on jo vuosisatojen takaiset yhteydet Aasiaan. Tanskan Itä-Intian kauppakomppania perustettiin vuonna 1616 ja se toimi 1800-luvulle asti. Kauppakomppania perusti tanskalaisia siirtokuntia Intiaan, muun muassa Tranquebarin kaupunkiin sekä Seramporeen, lähelle Kalkuttaa. Siirtokunnat toimivat tosin aktiivisemmin lähetysasemina kuin kauppasemina. Ruotsin Itä-Intian kauppakomppania puolestaan toimi vuosina 1731-1813. Vuonna 1731 Göteborgista avattiin kauppareitti Kiinaan, mutta kauppaa käytiin myös Intiassa. Tuontitavarat Itä-Aasiasta sisälsivät muun muassa posliinia, teetä, mausteita ja kankaita.

Nykyaikaisista ruotsalaisyrityksistä perinteiset suuret vientiyritykset kuten Sandviken, Electrolux ja Svenska Tändsticks AB (STAB) alkoivat kansainvälistyä jo sotien välisenä aikana ja perustivat myyntikonttoreita ulkomaille (Larsson 1991, 139). Tiikeritalouksissa pohjoismaisten yritysten tuotannolliset operaatiot alkoivat 1970-luvun alkupuolella. Ruotsalaisyritykset aloittivat paikallisen toiminnan Itä-Aasiassa laajemmassa mittakaavassa huomattavasti aiemmin kuin muiden Pohjoismaiden yritykset. Ennen 1990-lukua Suomesta, Norjasta ja Tanskasta olivat vain jotkin yksittäiset suuryritykset etabloituneet tiikeritalouksiin. (Rautanen 2006) Yleisesti ottaen tanskalaisia ja ruotsalaisia pidetään taitavampina kansainvälisen liiketoiminnan harjoittajina kuin suomalaisia (Seristö 2002, 14).

Suomi: Aasian-toimija 1990-luvulta

Suomen ulkoasianministeriön voimassa oleva Aasia-strategia on vuodelta 2001. Se pohjautuu EU:n ensimmäiseen Aasia-strategiaan, joka hyväksyttiin vuonna 1994. Suomen etuja voidaan ulkoasianministeriön mukaan edistää välittömimmin lisäämällä kaupallis-taloudellisia mahdollisuuksia, vahvistamalla suomalaisyritysten kilpailuasemaa muun muassa viennin ja alueelle etabloitumisen kautta, sekä saamalla suoria ulkomaisia investointeja Suomeen. Taloudellisen kehityksensä johdosta Aasian alueen merkitys Suomelle on kasvanut ja siitä on tullut merkittävä vientikohde. EU-jäsenyyden myötä myös Suomen poliittiset suhteet alueen valtioihin ovat kasvavien mahdollisuuksien ja haasteiden edessä. Pitkällä aikavälillä Suomen intresseissä on Aasian alueen vakauden tukeminen. (Ulkoasianministeriö 2001)

Yhteistyötä Aasian maiden kanssa harjoitetaan sekä monenkeskisesti että kahdenvälisesti. Monenkeskisessä toiminnassa tärkeimmät viiteryhmät ovat EU, ASEAN, ARF, ASEM, ASEF, ADB sekä YK:n alajärjestöt. OECD:n kautta Suomella on kontakti myös Aasian ja Tyynenmeren alueen taloudelliseen yhteistyöjärjestö APEC'iin. Kahdenvälisen yhteistyön merkittävimmät kanavat ovat viranomaisyhteydet, vierailuvaihto, vuosineuvottelut ja kehitysyhteistyö (lähinnä Nepal ja Vietnamin kanssa). (Ulkoasianministeriö 2001)

Aasian osuus Suomen kaupasta on suurempi kuin muilla Pohjoismailla sekä viennin että tuonnin suhteen. Aasian osuus onkin kasvanut jatkuvasti koko sotien jälkeisen ajanjakson. Kaupan kasvu oli erityisen voimakasta 1970-luvulla, mutta koska kaupan määrä tuolloin oli vielä suhteellisen pientä, mielenkiintoisemmaksi kasvuvaiheeksi nousee 1990-luvun puoliväli, jolloin vienti Kaakkois-Aasian maihin (esim. Singapore, Malesia ja Filippiinit) kasvoi nopeasti. Vuodesta 2003 lähtien Suomen vienti on kasvanut nopeimmin Kiinaan.

Suomen tärkeimmät aasialaiset vientikohteet ovat Kiina (38 % Suomen Aasian kaupasta), Japani (19 %), Hongkong (7 %), Etelä-Korea (6 %) ja Taiwan (6 %). Uutena aasialaisena vientikohteena joukkoon on noussut 2000-luvulla myös Intia, jonka osuus Suomen Aasian viennistä oli 5 % vuonna 2004. (IMF 2005) Kaupan rakenne poikkeaa selvästi Suomen kokonaiskaupan rakenteesta: Suomen kauppa Itä- ja Kaakkois-Aasian maiden kanssa painottuu elektroniikan sekä koneiden ja laitteiden vientiin, kun kokonaisviennissä metsäteollisuuden osuus on suurempi (Kettunen 2002).

Suomalaisyritysten suorat investoinnit ovat suuntautuneet ensin maantieteellisesti ja kulttuurisesti läheisille markkinoille ja vasta vähitellen kauemmas. Näin ollen suurin osa (73 %) suomalaisinvestoinneista ennen vuotta 2005 on suuntautunut EU-maihin ja vain 8 % Pohjois-Amerikkaan. Vain 4 % Suomen ulkomaisista investoinneista on kohdistunut Aasian maihin (Suomen Pankki 2005). Merkittävimmät aasialaiset investointien kohdemaat ovat olleet Kiina, Japani ja Etelä-Korea.

Elinkeinoelämän keskusliiton (2003) suomalaisissa yrityksissä tekemän kyselyn mukaan suomalaisyritysten investointivaranto vuonna 2002 oli Kiinassa 3 miljardia euroa, Japanissa 317 miljoonaa euroa, Etelä-Koreassa 289 miljoonaa euroa, Singaporessa 82 miljoonaa euroa, Malesiassa 58 miljoonaa euroa ja Hongkongissa 22 miljoonaa euroa. Kiinasta on nopeasti tullut suomalaisyritysten merkittävin aasialainen investointikohde ja Finpron mukaan suomalaisten investointivaranto Kiinassa ylitti vuonna 2005 neljän miljardin rajan.

Ruotsi: Aasian kaupan edelläkävijä

Ruotsi on Pohjoismaista kansainvälisin ja sillä on perinteisesti ollut vahvat suhteet myös Itä-Aasian maihin. Kansainvälistymisen edelläkävijöitä olivat muun muassa Volvo, joka alkoi etabloitua kansainvälisille konepajamarkkinoille jo 1910-luvulla ja Electrolux, joka alkoi panostaa maailmanlaajuisen myyntiverkoston luomiseen vuodesta 1921 alkaen. (Larsson 1991, 141) 1950-luvulla yhä useammat ruotsalaisyritykset perustivat tuotantoa ulkomaille, mutta investoinnit kasvoivat erityisen nopeasti 1980-luvulla. Kohdemaita olivat lähinnä Euroopan maat ja Yhdysvallat. Niihin verrattuna ruotsalaisyritykset investoivat vain vähän Aasian työvoimavaltaisille aloille. (Larsson 1991, 139-141)

Vuonna 1999 Ruotsin ulkoasiainministeriö laati oman 2000-luvulle luotaavan Aasia-strategiansa. Tuolloin ajankohtaisia aiheita olivat erityisesti Aasian kriisi, Aasian maiden kasvava taloudellinen ja poliittinen merkitys, sekä Ruotsin intressien syventäminen alueella. Strategiaa on sittemmin päivitetty vuosina 2002 ja 2005. (En svensk Asienpolitik 2005)

Ruotsin Aasia-strategiassa monenkeskisen toiminnan tärkeimmiksi viiteryhmiä mainitaan EU, YK ja WTO sekä kansainväliset rahoitusinstituutiot (esim. ADB). Kauppa- ja investointimahdollisuuksien kasvattamiseksi Ruotsin valtiovallan on tärkeää työskennellä sekä EU:n ja WTO:n että kahdenvälisen neuvottelujen kautta kaupanesteiden poistamiseksi. Strategiassa painottuu myös EU:n kautta järjestävä yhteistyö ASEAN:n ja sen jäsenmaiden kanssa. (En svensk Asienpolitik 2005, 61-62)

Ruotsin Aasia-strategiassa korostetaan viennin lisäksi myös tuontia Aasiasta, mahdollistaahan se edullisempien tuotteiden tarjonnan Ruotsissa. Edullisten välituotteiden tuonti Aasiasta auttaa ruotsalaisyrityksiä pärjäämään

kansainvälisessä kilpailussa. Koska ruotsalaisyrityksillä on Aasian maissa hyvä maine, ne ovat voineet ottaa enenevässä määrin esille yrityksen yhteiskuntavastuuseen liittyviä seikkoja kohdemaissaan. Näin ollen Ruotsin Aasia-strategiassa huomioidaan laajasti myös köyhyyden poistaminen, ympäristöongelmat, demokratian edistäminen, turvallisuuspolitiikka sekä henkilövaihto tieteen ja taiteen aloilla. (En svensk Asienpolitik 2005, 61-80)

Aasian osuus Ruotsin viennistä oli vuonna 2004 10,8 % ja tuonnista 9,1 %. Tärkeimmät aasialaiset vientikohteet ovat Kiina (25 % Ruotsin Aasian viennistä), Japani (22 %), Intia (11 %), Singapore (6 %), Etelä-Korea (6 %), Taiwan (6 %) ja Singapore (6 %). (IMF 2005) Maan tärkeimpiä teollisuus- ja vientituotteita ovat koneet ja elektroniikka, hienomekaniikka, rauta- ja metalli, puu- ja paperiteollisuuden, elintarviketeollisuuden sekä autoteollisuuden tuotteita.

Samoin kuin kauppa, myös ruotsalaisyritysten investoinnit Itä-Aasiaan alkoivat aiemmin kuin muiden pohjoismaiden. Pohjoismaista Ruotsi on ollut innokkain solmimaan kahdenvälisiä investointisopimuksia, sillä on niitä peräti yli kolmenkymmenen maan kanssa, mukaan lukien Hongkong ja Etelä-Korea (ICSID 1996). Ruotsalaisyritysten investointien maantieteellinen jakautuminen on samanlainen kuin Suomessa: suurin osa investointikannasta sijoittuu Euroopan maihin, kun Pohjois-Amerikan ja Aasian osuus on huomattavasti pienempi.

Tanska: monipuolinen elintarvikkeiden viejä

Tanska eroaa muista Pohjoismaista pienten ja keskisuurten yritysten maana, joka on keskittynyt aloille, joilla ei tarvita suuria pääomia eikä luonnonvaroja. Alava maa ja muita Pohjoismaita lämpimämpi ilmasto ovat mahdollistaneet Tanskan tehokkaan viljely- ja karjankasvatuserinkeinon, minkä johdosta Tanskassa tuotetaan erityisen paljon elintarvikkeita. Myös Atlantin kalansaaliit ovat tehneet

Tanskasta Norjan jälkeen pohjoisen Euroopan tärkeimmän kalastusvaltion. Elintarvikkeet yhdessä koneiden ja laitteiden kanssa muodostavat Tanskan tärkeimmät vientituotteet. Lisäksi Tanskassa on merkittävää tekstiili ja vaatetus-alan, elektroniikan ja huonekalujen tuotantoa.

Tanskan tärkeimmät aasialaiset vientikohteet ovat Japani (37 % Tanskan Aasian viennistä), Kiina (16 %), Hongkong (13 %), Etelä-Korea (8 %), Intia (5 %) ja Singapore (5 %) (IMF 2005). Pikkutiikerimaissa Tanska valvoo etujaan Soullissa ja Singaporessa suurlähetystön välityksellä. Hongkongissa Tanskalla on konsulaatti ja Taipeiissa kaupallinen edustusto. Tanska on perustanut Itä-Aasian tiikeritalouksiin selvästi vähemmän yksiköitä kuin Ruotsi, mutta kuitenkin enemmän kuin Norja ja Suomi.

Norja: merenkulun osaamista Aasiaan

Norja poikkeaa muista Pohjoismaista siinä, että se ei ole Euroopan Unionin jäsenmaa ja sen talous perustuu vahvasti öljyyn, kaasuun sekä merenkulkuun mukaan lukien kalastus ja laivanrakennus. Valtio omistaa yli puolet maan teollisuudesta mainittujen alojen vaatimien suurten pääomien takia. Myös Norjan vienti perustuu paljolti öljyn, kaasun ja raaka-aineiden vientiin. Teollisten tuotteiden osuus viennistä on suhteellisen pieni ja käsittää lähinnä koneita ja kulkuneuvoja. Koska Norja on pohjoisen Euroopan merkittävin kalastusvaltio, sisältää Norjan vienti myös elintarvikkeita, lähinnä Atlantin kalansaaliita sekä kasvatettua lohta, jonka tärkein tuottaja Norja on.

Norjan valtiovalta laati ensimmäinen Aasia-strategiansa vuonna 1993. Norjalaisesta näkökulmasta kauppa Aasian maiden kanssa oli ollut suhteellisen suurta jo pitkään, mutta Norjan valtiovalta katsoi tarvitsevansa erityistä Aasia-strategiaa pystyäkseen tukemaan norjalaisia yrityksiä niiden laajentaessa vientiä Aasian maihin sekä rohkaistakseen norjalaisten yritysten ja niiden

kansainvälisten kumppanien välistä yhteistyötä. Tulevaisuuden talousvaihdon Aasian maiden kanssa katsottiin olevan vahvalla pohjalla, koska norjalaiset tuotteet olivat kilpailukykyisiä, erityisesti energian, merenkulun ja informaatioteknologian aloilla. Uhkana nähtiin se, että talousvaihto keskittyisi vain yksittäisten tuotteiden kaupankäyntiin, jolloin Aasian maat kehittyessään alkaisivat tuottaa kilpailevia tuotteita itse. Kaupankäynnin lisäksi Norjan Aasia-strategialla on ollut myös poliittisia ja kulttuurisia tarkoitusperiä. (Hatlevik 3.11.1995)

Aasiassa Norjan tärkeimmät aasialaiset vientikohteet ovat Japani (27 % Norjan viennistä Aasiaan), Kiina (24 %), Etelä-Korea (19 %), Singapore (10 %) ja Hongkong (7 %) (IMF 2005). Norjalaiset itse ovat katsoneet suhteensa Aasian maihin olevan tasaveroinen ja molempia osapuolia hyödyttävä, koska heillä ei ole esimerkiksi siirtomaavallan aikaisia rasitteita (Hatlevik 3.11.1995). Norjalla on tiikeritalouksissa vähemmän yksiköitä kuin Ruotsilla ja Tanskalla, mutta hieman enemmän kuin Suomella.

Islanti: marginaalinen toimija Aasiassa

Islanti on erikoistunut voimakkaasti kalastukseen, kalanjalostukseen ja kalateollisuuden tarvitsemien koneiden ja laitteiden tuotantoon ja ne ovat myös maan merkittävimpiä vientituotteita (yli 60 % viennistä). Nykyisin kalastusteollisuuden kehittäminen tarkoittaa uuden teknologian luomista ja käyttöönottoa. Viime vuosina Islannin nopeimmin kasvava teollisuuden ala onkin ollut tietokoneohjelmien valmistus. Norjan tavoin Islanti on pysynyt Euroopan Unionin ulkopuolella, koska se ei halua jakaa kalastusalueitaan EU-maista tulevien pyyntialusten kanssa. (Islannin suurlähetystö 2006)

Islannin kauppa on suuntautunut voimakkaasti Eurooppaan, joka muodostaa lähes 80 % Islannin kauppavaihdosta. Yhdysvallat, johon Islannilla on

perinteisesti ollut läheiset suhteet, muodostaa vain runsaat 9 % Islannin kaupasta. (Statistics Iceland) Islannin viennistä alle viisi prosenttia suuntautuu nykyään Aasian maihin, mutta tuonnissa Aasian osuus oli yli 11 prosenttia vuonna 2004. Islannin kokonaisvienti Aasiaan on siis marginaalista (ks. Kuva 5). Tärkein Islannin aasialainen vientikohde on Japani (peräti 65 % Islannin viennistä Aasiaan) ja sitä seuraavat Taiwan (12 %) ja Kiina (12 %). Muihin Aasian maihin vienti on hyvin pientä. Sen sijaan tuonti Etelä-Koreasta on noussut nopeasti 2000-luvulla. (Statistics Iceland, IMF 2005).

Islannin suhteet Itä-Aasian tiikeritalouksiin ovat etäisemmät kuin muilla pohjoismailla. Islannilla ei esimerkiksi ole lainkaan omia suurlähetystöjä tiikeritalouksissa, vaan sillä on ainoastaan konsuliedustus maiden pääkaupungeissa, paitsi Taipeiissa, missä sillä ei ole lainkaan edustustoa. Etelä-Koreaa lukuun ottamatta tiikeritalouksilla ei ole edustusta Islannissa. Etelä-Koreankin suurlähettiläs on akkreditoitu Islantiin Norjasta ja Reykjavikissa on ainoastaan konsuliedustus. Islannilla on vain yksittäisiä investointihankkeita tiikeritalouksissa.

2 Itä-Aasian tiikeritaloudet investointikohteena

Neljää Itä-Aasian tiikeritaloutta tarkastellaan usein ryhmänä, koska ne muistuttavat toisiaan niin fyysisiltä ominaispiirteiltään kuin taloudelliselta kehitykseltään. Ne ovat kaikki pieniä ja tiheästi asuttuja saarivaltioita⁵, joilla on vain vähän luonnonvaroja, mutta sen sijaan runsaasti suhteellisen koulutettua työvoimaa. Kotimarkkinoiden pieni koko on pakottanut maat suuntautumaan ulkomaankauppaan ja ne kaikki valitsivat 1960-luvulla vientivetoisen teollistamisstrategian, joka perustui maiden suhteelliseen kilpailukykyyn työvoimavaltaisilla toimialoilla. Siitä asti tiikeritalouksien talouskasvu on ollut huomattavasti nopeampaa kuin muualla maailmassa. Säästämisaste on ollut korkea ja säästöt on tehokkaasti käytetty kotimaisen tuotannon vaatimiin investointeihin. Maat ovat myös onnistuneet pitämään tuloerot suhteellisen pieninä.

Fyysisten ja taloudellisten yhtäläisyyksien lisäksi tiikeritalouksia yhdistävät kulttuuri ja historia. Ne jakavat muun muassa kiinalaisen ja konfutselaisen kulttuuriperinnön. Kiinalainen väestönosa dominoi Taiwanilla (98 % väestöstä), Hongkongissa (95 %) ja Singaporessa (77 %). Etelä-Koreassa kiinalaisvähemmistöä ei ole, mutta korealaiset ovat kautta historian eläneet läheisessä yhteydessä kiinalaiseen kulttuuriin, jonka vaikutukset näkyvät muun muassa maan poliittisissa instituutioissa, uskonnossa, filosofiassa ja kielessä. Tiikeritaloudet jakavat myös siirtomaahistorian. Etelä-Koreaa lukuun ottamatta maat ovat olleet länsimaiden siirtomaita, ja ne kaikki ovat olleet Japanin miehittämiä. Japanin siirtomaaherruus levisi 1900-luvun alussa Mantsuriaan, Koreaan, Kiinaan ja Taiwaniin, mutta ylettyi toisen maailmansodan aikaan aina Malesiaan, Singaporeen, Hongkongiin, Indonesiaan ja Filippiineille asti.

⁵ Etelä-Korea sijaitsee niemimaan kärjessä, mutta sillä ei poliittisista syistä ole maayhteyksiä Itä-Aasian mantereelle Pohjois- ja Etelä-Korean välisen demilitarisoidun vyöhykkeen yli.

Investointipolitiikka on sellainen talouspolitiikan ala, jonka suhteen tiikeritaloudet näyttävät valinneen hyvin erilaisia, jopa täysin vastakkaisia, strategioita. Hongkongissa ulkomaiset investoinnit on annettu markkinatalouden hoidettaviksi eikä ulkomaisia investointeja ole pyritty rajoittamaan, mutta ei houkuttelemaan. Hongkongin talouspolitiikkaa voidaan pitää maailman puhtaimpana *laissez faire* -politiikkana ja se eroaa muiden tiikeritalouksien interventionistisista talouspolitiikoista. Singaporella on perinteisesti ollut avoin talous, jossa ulkomaisiin investointeihin on suhtauduttu myönteisesti ja valtiovalta on luonut ulkomaisille yrityksille erilaisia investointihoukuttimia. (Kettunen & Korhonen 1996) Toisena ääripäänä tiikeritalouksien joukossa ovat Etelä-Korea ja Taiwan, jotka ovat olleet hyvin sääteleviä ja noudattaneet toimialakohtaisia investointirajoituksia ja -houkuttimia. Etelä-Koreaa on jopa pidetty yhtenä Aasian vaikeimmista investointikohteista (esim. Lasserre & Probert 1994).

Useat Itä-Aasian tiikeritaloudet ovat ns. valtiojohtoisia markkinatalouksia, mikä tarkoittaa sitä, että niillä on joitain samanlaisia piirteitä kuin sosialistisissa suunnitelmatalouksissa kuten esimerkiksi 5-vuotissuunnitelmat. Talouspolitiikan suunnittelua ja koordinointia varten on perustettu erityinen valtiollinen organisaatio⁶, joka on esimerkiksi suoraan presidentin tai pääministerin alainen. Keskitetty hallinto on perusteltu erityisesti kansallisen turvallisuuden ja talouskasvun vaatiman tehokkuuden kautta. Valtiojohtoisuuden takia Itä-Aasian tiikeritalouksia on kutsuttu pehmeästi autoritaarisiksi valtioiksi, joissa tyypillisesti edistettiin ensisijaisesti talouskasvua jopa demokratian kustannuksella aina 1980-luvun lopulle asti.

⁶ Esimerkiksi Etelä-Koreassa Economic Planning Board (EPB), Taiwanissa Council of Economic Co-operation and Development ja Singaporessa Economic Development Board (EDB).

Koveneva kilpailu monikansallisten yritysten lisääntyvistä suorista ulkomaisista investoinneista on saanut monet aiemmin investointeja rajoittaneet maat omaksumaan avoimemman investointipolitiikan. Aasian nopeasti kasvaville talouksille suorat ulkomaiset investoinnit ovat mahdollistaneet uusia keinoja luoda pääomia, työllisyyttä, kauppaa, teknologioita ja osaamista.

UNCTAD (2005) on vertaillut maailman maita suhteessa niiden vastaanottamiin investointivirtoihin sekä investointipotentiaaliin, jolla tarkoitetaan maan vetovoimaisuutta investointikohteena. Tätä vetovoimaa mitataan kahdella eri mittarilla, jotka ottavat huomioon muun muassa bruttokansantuotteen kasvun, viennin osuuden bruttokansantuotteesta ja tutkimus- ja kehitystoiminnan menot suhteessa kansantuotteeseen. Kaikki tiikeritaloudet kuuluvat 25 potentiaalisimman investointikohteen joukkoon, vetovoimaisimpana Singapore (sijalla 5), jota seuraavat Hongkong (15.), Etelä-Korea (20.) ja Taiwan (21.) (ibid., 24). Toteutuneiden investointivirtojen suhteen maat kuitenkin eroavat toisistaan, sillä suhteutettuna maan vastaanottama osuus maailman investointivirroista sen osuuteen maailman bruttokansantuotteesta, Honkong ja Singapore ovat sijoittuneet sijoille seitsemän ja kahdeksan, mutta Etelä-Korea ja Taiwan sijoille 109 ja 125 (ibid., 23). Näin ollen voidaan arvioida, että Etelä-Korea ja Taiwan ovat vastaanottaneet huomattavasti vähemmän ulkomaisia investointeja kuin niiden voisi kuvitella houkuttelevan. Syitä tiikeritalouksien välisiin eroavaisuuksiin investointikohteena voidaan hakea niiden valtiovaltojen viime vuosikymmenten aikana harjoittamista investointipolitiikoista, joissa on suuria eroja.

2.1 Singapore: saarivaltio kaupan keskuksena

Jo satojen vuosien ajan Singapore on ollut Kaakkois-Aasian kaupan keskus, ja esimerkiksi koko siirtomaajajan sen talous perustui kaupankäynnille. Sijainnin lisäksi sen asema brittiläisenä siirtomaana vuosina 1867–1958 auttoi luomaan kansainvälisen ilmapiiirin, jossa ulkomaisten yritysten on helppo toimia. Singaporen talouskehitys oli merkittävää jo ennen toista maailmansotaa, ja 1950-luvun alussa siitä oli tullut Itä- ja Kaakkois-Aasian tärkein liikennekeskus. Koska Singaporella ei ollut omia luonnonvaroja ja sen kotimarkkinat olivat pienet, taloudellinen kasvu perustui entrepôt- eli välityskauppaan, jolla tarkoitetaan tuontitavaroiden uudelleenvientiä. Tämän lisäksi Singaporen valtiolta aloitti jo 1950-luvun lopulla kevyen teollisuuden aktiivisen kehittämisen. Itsenäistyttyään vuonna 1965 pieni saarivaltio laajensi talouttaan myös raskaaseen teollisuuteen, ja tämän toteuttaakseen se valitsi monikansallisille yrityksille avoimen talousstrategian.

Muiden NIE-maiden tapaan Singapore kehittyi nopeasti ja siitä tuli Kaakkois-Aasian liiketoiminnan alueellinen keskus. Sen hallinto on ollut omaperäinen sekoitus vapaata markkinataloutta ja huolellista suunnittelua. Ulkomaisilla investoinneilla on ollut erityisen suuri merkitys Singaporelle. Ulkomaiselle omistukselle ei ole asetettu rajoituksia, vaan valtiolta päinvastoin houkuttelee ulkomaisia yrityksiä maahan tarjoamalla näille investointikannustimia.

Ulkomaankaupan osuus Singaporen bruttokansantuotteesta on maailman korkein. Kaupan rooli on Singaporelle elintärkeä, koska sen elintarvike-, energia- ja teollisuuden raaka-ainehuolto ovat pääasiassa tuonnin varassa. Singaporen oma teollisuus puolestaan tukeutuu vientimarkkinoihin rajallisten kotimarkkinoiden vuoksi. Valtaosa viennistä on elektroniikkateollisuuden tuotteita. Singaporen tärkeimmät kauppakumppanit ovat Yhdysvallat, Malesia, Kiina ja Japani.

Kauppa on kasvanut nopeimmin Kiinan ja EU-maiden kanssa. Singapore on myös merkittävä jälleenvientikaupan keskus. Tämä perustuu sen sijaintiin maailmankaupan reittien varrella sekä tehokkaaseen satamalogistiikkaan. Maan viennistä lähes puolet on jälleenvientikauppaa. (Finpro)

Singaporessa on hyvin vähän rajoituksia ulkomaisille sijoituksille, ja käytännössä sijoitukset ovat sallittuja kaikille toimialoille. Vain osakkeisiin, toimilupiin ja yhteisyrityksiin liittyy jonkin verran rajoituksia. Ulkomaisia suoria investointeja rajoitetaan vain aseteollisuudessa, joukkotiedotusvälineissä ja kotimaisella pankkisektorilla. Sen sijaan ulkomaiset pankit ja esimerkiksi ulkomaiset asianajotoimistot ja jälleenvakuutussektori voivat toimia Singaporessa lähes vapaasti. Telekommunikaatiosektori avattiin ulkomaisille investoinneille asteittain vuodesta 2000 alkaen. (Finpro)

Vuonna 2005 Singaporessa oli yli neljän tuhannen monikansallisen yrityksen pääkonttori tai alueellinen keskustoimisto. Ulkomaisten yritysten osuus Singaporen teollisuuden tuotannosta on noin 75 % ja viennistä noin 90 %. Suorien ulkomaisten investointien kanta Singaporessa vuonna 2003 oli yli 244 miljardia dollaria (Taulukko 3).

Taulukko 3 Suorien ulkomaisten investointien kanta Singaporessa lähtöalueittain, 2001-2003 (miljoonaa Singaporen dollaria)

	2001	2002	2003
Aasia	51 969	55 865	55 334
Eurooppa	87 315	94 683	104 128
USA	37 180	35 031	37 587
Latinalainen Amerikka	36 543	40 407	38 292
Muut	9 312	9 338	9 050
Yhteensä	222 319	235 324	244 391

Lähde: Singapore Department of Statistics

Seuraavassa Singaporen investointipolitiikan kehitystä tarkastellaan nojautuen Stoeverin (1985) malliin ja Kettusen (1999) tekemään jaotteluun. Singaporen investointien ja talouden kehitys edusti Stoeverin mallin mukaista ensimmäistä vaihetta 1960-luvulle asti, jolloin maa ryhtyi aktiivisesti kehittämään investointipolitiikkaansa. Tästä eteenpäin investointien kehitys eteni toimialoittain seuraavien vaiheiden mukaan (ks. Liite 1).

Työvoimavaltaisen ja matalan teknologian teollisuuden vaihe (1965-1980)

Vuonna 1965 Singapore erosi naapurimaansa Malayan kanssa vain kaksi vuotta aiemmin perustetusta liittovaltiosta ja julistautui itsenäiseksi. Pääministerin johdolla maassa omaksuttiin viientisuuntautunut talousstrategia vuonna 1965, tiikeritalouksista viimeisenä. Singaporen investointien koordinaatioyksikkönä toimi vuonna 1961 perustettu Economic Development Board (EDB). Sen tehtävänä oli houkuttaa Singaporeen ulkomaisia yrityksiä tarjoamalla muun muassa verohelpotuksia. EDB toimi läheisessä yhteistyössä Singaporen kauppa- ja teollisuusministeriön sekä teollisuusalueiden rakentamisesta ja hallinnoimisesta vastaavan Jurong Town Corporationin (JTC) kanssa. JTC pyrki tarjoamaan ulkomaisille yrityksille edullisia tuotantoalueita ja -tiloja. Valtiovalta panosti myös toimivan infrastruktuurin rakentamisesta. Singaporesta tulikin 1960- ja 1970-lukujen kuluessa houkutteleva investointikohde sen tarjoaman keskeisen sijainnin, edullisen työvoiman ja houkuttelevien kannustimien ansiosta.

Huipputeknologian kehittämisen vaihe (1980-luku)

Edullisen työvoimavaltaisen teollisuuden kilpailuetu murtui Singaporessa jo 1970-luvun lopulla ja yhä useammat ulkomaiset yritykset investoivat Singaporen naapurimaihin, jotka pystyivät tarjoamaan Singaporea edullisempaa työvoimaa. Valtiovalta asetti uudeksi tavoitteeksi maan teknologisen tason kohottamisen. Uutta kilpailuetua haettiin nostamalla sekä työvoiman

koulutustasoa että palkkoja. Singapore onnistuikin houkuttelemaan maahan huipputeknologian investointeja erityisesti elektroniikkateollisuuteen. Näin ollen koulutettu ja ammattitaitoinen työvoima sekä huipputeknologian alalle suunnatut investointikannustimet lisäsivät Singaporen vetovoimaa aiempien vetovoimatekijöiden lisäksi. 1980-luvun puolivälissä Singaporea koetteli lama, josta selvittiin kuitenkin nopeasti talouspolitiikan muutosten (muun muassa yleinen palkkojen alennus) ja kasvavan ulkomaankaupan avulla.

Kasvukolmion ja maailmankaupungin kehittämisen vaihe (1990-1996)

Singaporea koetelleen laman johdosta valtiovalta havahtui huomaamaan, että Singapore oli tullut hyvin riippuvaiseksi ulkomaisesta pääomasta. Lisäksi se oli alkanut kärsiä työvoimapulasta ja teollisuusalueiksi soveltuvien maa-alueiden puutteesta. Ongelmaan päätettiin vastata houkuttelemalla kansainvälisiä investointeja ns. kasvukolmio⁷ -konseptin avulla. Se tarkoitti ulkomaisten yritysten pää- ja aluekonttoreiden houkuttelemista Singaporeen, missä yrityksille oli tarjolla korkeatasoisia liiketoimintapalveluja, sekä pyrkimällä siirtämään teollinen tuotanto naapurimaihin Malesiaan ja Indonesiaan. Malesian puolelle Singaporen rajaa oli tarjolla keskihintaisia teollisuustiloja ja ammattitaitoista työvoimaa ja Indonesian puolella edullisia teollisuustiloja ja työvoimaa. Kasvukolmiosta muodostui Kaakkois-Aasian kaupan uusi kasvualue, kun erityisesti Indonesian Batamin saaren uusille teollisuusalueille siirtyi runsaasti elektroniikkateollisuutta vientiin suuntautunutta tuotantoa varten. Singaporen omana pyrkimyksenä oli kehittyä ns. maailmankaupungiksi ja koko Kaakkois-Aasian talouskeskukseksi.

⁷ Kasvukolmiolla (Growth Triangle) tarkoitetaan raja-aluevyöhykettä, jolla naapurimaat pyrkivät yhteistyössä lisäämään keskinäistä kauppaa ja investointeja poistamalla maakohtaisia rajoituksia, jotka muuten estäisivät yritysten toiminnan valtion rajojen yli. Alun perin kasvukolmiolla tarkoitettiin nimenomaan Singaporen, Malesian eteläisimmän osavaltion Johorin sekä Indonesian Riau-saariston 1990-luvun alussa muodostamaa aluetta, joka tunnetaan myös nimellä Sijori (Singapore-Johor-Riau). Myöhemmin kasvukolmioon liitettiin

Omien suuryritysten vahvistamisen vaihe (1997-99)

Kasvukolmiosta alkanut alueellistamisohjelma laajentui 1990-luvun lopulla. Aiemmin singaporelaiset yritykset olivat investoineet etupäässä naapurimaihin ASEAN -alueella, erityisesti Malesiaan, mutta 2000-luvulle tultaessa uudeksi investointikohteeksi nousi Kiina. Kiinan vetovoima investointikohteena kasvoi nopeasti Aasian rahoituskriisin (1997-98) jälkeen. Aiemmin Kiinan voimakkaan kasvun pelättiin vaikuttavan kielteisesti Singaporen ja muiden alueen maiden kehitykseen, mutta sen sijaan Kiinasta onkin viime vuosina tullut Kaakkois-Aasian kasvun moottori. Kiinan merkitys Singaporelle on kasvanut sekä kauppakumppanina että investointikohteena. Kiinalaisyrietykset puolestaan investoivat Singaporeen saadakseen jalansijaa Kaakkois-Aasian markkinoilla. (En svensk Asienpolitik 2005, 115)

Aasian kriisillä oli suhteellisen vähän vaikutusta Singaporen talouspolitiikkaan. Verrattuna esimerkiksi Etelä-Koreaan tai Malesiaan, joiden talouskasvu notkahti selvästi vuosina 1998–99, Singapore selvisi kriisistä huomattavasti nopeammin ja vähäisemmin talouspolitiikan muutoksin. Senkin vienti ja tuonti laskivat kuitenkin vuonna 1998.

Kaakkois-Aasian liiketoiminnan keskus (2000-)

Aasian rahoituskriisin jälkeen Singaporen talouspolitiikassa on panostettu korkeaan teknologiaan, esimerkiksi bioteknologian kehittämiseen sekä kansainvälisten pankki- ja rahoituspalvelujen edelleen vahvistamiseen. Maailmantalouden suhdannevaihtelut 2000-luvulla ovat kuitenkin vaikuttaneet ulkomaankaupasta riippuvaisen Singaporen talouteen. Maan talous hyötyi vuonna 2000 maailmankaupan ja investointien voimakkaasta kasvusta, ja kärsi puolestaan vuonna 2001 globaalista taantumasta. Kansainvälisen liike-elämän

uusia alueita Malesiasta ja Indonesiasta, ja sen nimeksi vakiintui Indonesia-Malesia-Singapore (IMS) -kasvukolmio. (Kettunen 1998)

palvelujen ja bioteknologian lisäksi Singapore panostaa edelleen maailmanluokan satamapalvelujensa ja infrastruktuurin kehittämiseen.

Singapore on pysynyt avoimena ja dynaamisena taloutena, jonka talouskasvu perustuu saarivaltioon etabloituneiden monikansallisten yritysten toimintoihin erityisesti kaupan, pankki- ja rahoitustoiminnan ja korkean teknologian teollisuuden aloilla. Sen liberaalin kauppapolitiikan tavoitteena on edistää vapaata maailmankauppaa ja tukea monenvälisen kauppajärjestelmän kehitystä niin alueellisella kuin globaalillakin tasolla. Singaporella on hyvin vähän tuontirajoituksia, eikä esimerkiksi tuontitulleja ole pääsääntöisesti lainkaan. Tuontirajoituksia ei myöskään käytetty Aasian kriisin aikana päinvastoin kuin monissa muissa Itä- ja Kaakkois-Aasian maissa. Joitakin harvoja tuonti- ja vientirajoituksia on asetettu lähinnä ympäristönsuojelun, terveyden ja kansallisen turvallisuuden perusteella. (Kettunen 2004)

Singaporen valtiolta on pystynyt reagoimaan nopeasti maailmantalouden muutoksiin ja vahvistanut omaa asemaansa ulkomaisten investointien kohdemaana. Se on onnistunut houkuttelemaan maahan kulloistakin talouspoliittista suuntausta tukevia investointeja. Tämän on osaltaan mahdollistanut pitkäjänteinen talouspoliittinen suunnittelu, jonka taustalla on ollut käytännössä yksi puolue koko sodan jälkeisen ajan.

2.2 Hongkong: portti manner-Kiinaan

Hongkong, joka sijaitsee Kiinan etelärannikolla, joutui brittien miehittämäksi vuonna 1841 ja oli brittiläinen kruununsiirtomaa aina vuoteen 1997 saakka. Sen asema perustui hyvään sijaintiin kauppapaikkana sekä avoimeen ulkomaankauppa- ja investointipolitiikkaan. Nykyään Hongkong on

erityishallintoalue Kiinan sisällä ja maailman yhdenneksitoista suurin kauppavaltio sekä Aasian toiseksi suurin ulkomaisten investointien vastaanottaja heti Kiinan jälkeen. Hongkongin keskeinen sijainti Itä-Aasian meriväylien varrella ja sen asema brittiläisenä kruununsiirtomaana ovat tehneet siitä huomattavasti kansainvälisemmän kuin esimerkiksi Etelä-Korea ja Taiwan.

Valtiovallalla ei Hongkongissa ole ollut samanlaista asemaa kuin muissa tiikeritalouksissa, päinvastoin Hongkongia pidetään yleisesti maailman avoimimpana taloutena. Hongkongissa ei ole lainkaan keskuspankkia ja rahapolitiikkaa, mikä on täysin erityyppinen ratkaisu kuin Etelä-Koreassa, Singaporessa ja Taiwanissa. Valtiovalta ei myöskään ole harjoittanut teollistamispolitiikkaa. Hongkongin valtiovalta on antanut markkinavoimien toimia alueellaan vapaasti ja on nähnyt omana tehtävänä ainoastaan tarjota julkisia palveluja, infrastruktuurin ⁸ ja taata vakaan makrotaloudellisen ympäristön (Chau 1993). Myös Kiinaan liittymisen jälkeen Hongkong on säilyttänyt perinteisen avoimen talouspolitiikan, alhaisen verotustason, ⁹ maltillisen budjettipolitiikan ja yleisesti avoimen kauppa- ja investointipolitiikan (Heilala 2005).

Hongkongin valtiovalta on sallinut ulkomaisten yritysten investoida alueelleen vapaasti, eikä ole mitenkään pyrkinyt puuttumaan niihin. Toisaalta se ei myöskään ole houkutellut niitä kannustimin. Hongkongissa on kuitenkin monia sääädöksiä, jotka rajoittavat sekä koti- että ulkomaisten yritysten toimintaa. Esimerkiksi kaikki alueelle suunnitellut uudet rakennukset vaativat valtiovallan luvan, ja saastuttavalle teollisuudelle on säädetty enenevässä määrin rajoituksia.

⁸ Valtiovalta omistaa maan ja vuokraa sitä asuin- ja tuotantokäyttöön. Se ohjailee maankäyttöä ja investoi itse infrastruktuurin kehittämiseen.

⁹ Koska julkisen sektorin koko on pyritty pitämään pienenä, myös yritysverotuksen taso on ollut alhainen. Henkilökohtaiset verot on pidetty yksinkertaisina, alhaisina ja vakaina. Vuodesta 1945 alkaen ne ovat vaihdelleet 15 ja 17,5 prosentin välillä.

Lisäksi esimerkiksi lääketeollisuudelle on kohdistettu tuonti-, tuotanto-, myynti- ja jakelurajoituksia. (Hong Kong Consumer Council website).

Hongkongin vastaanottamat suorien ulkomaisten investointien kehitys heijastelee investointien maailmanlaajuisen kehityksen suhdanteita (vrt. Taulukko 4 ja Kuva 2). Seuraavassa esitellään Hongkongin talouskehityksen ja investointipolitiikan vaiheet (liite 2) 1950-luvulta nykypäivään Heilalan (2005) esityksen mukaisesti.

Taulukko 4 Suorat ulkomaiset investoinnit Hongkongiin: investointivirrat ja investointikanta, 1998-2003 (miljardia HK-dollaria)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Investointivirrat	114	190	482	185	100	106
Investointikanta	1 744	3 150	3551	3 270	2 618	2 960

Lähde: Census and Statistics Department, Hong Kong

Teollistumisen vaihe (1950-60-luvut)

Hongkongin valtiolta ei valinnut vientivetoista teollistamisstrategiaa yhtä tietoisesti kuin muut tiikeritaloudet vaan sen talouskasvu oli aluksi paljolti ns. Korean suhdanteen¹⁰ ansiota. Näin ollen ulospäin suuntautunut teollistamisstrategia alkoi Hongkongissa jo vuosikymmenen aiemmin kuin muissa tiikeritalouksissa (Blomqvist 1990, Chau 1993).

Kommunistien astuttua valtaan Kiinassa vuonna 1949, Hongkongiin saapui yli miljoona pakolaista. Väestön mukana siirtyi myös pääomia ja

¹⁰ Korean suhdanteella tarkoitetaan Korean sodasta (1950-53) aiheutunutta maailmanlaajuisista kysynnän kasvua, joka esimerkiksi Suomessa sai aikaan puun myyntihintojen kolminnelinkertaistumisen.

liiketoimintaosaamista erityisesti Shanghaista, Kiinan kansainvälisimmästä kaupungista. Poliittisista syistä Kiinan ja Hongkongin välinen kauppa katkesi väliaikaisesti. Samanaikaisesti käynnistettiin Hongkongissa laajamittainen teollinen tuotanto. Tuotannon perustana oli halpa paikallinen työvoima, ja talouspolitiikalla edistettiin työvoimavaltaista ja vientimarkkinoille suuntautunutta teollistumista. Tärkeimpiä sektoreita olivat tekstiilit ja vaatetus, kulutuselektronikka ja muovit. Hongkongin talouskasvu oli nopeaa ja se perustui vientimarkkinoiden kasvuun erityisesti Yhdysvalloissa ja Euroopassa. (Heilala 2005, IRI International 1989) Hongkongissa valmistetut edulliset kulutustavarat tulivat lännessä nopeasti tunnetuiksi, joskin niihin liitettiin yleisesti heikkolaatuisten halpatuotteiden leima.

Laaja-alaisen talouskehityksen vaihe (1970-luku)

1970-luvulle tultaessa Hongkong joutui muuttamaan taloutensa painopistettä, koska muut edullisten tuotantokustannusten maat, kuten Singapore ja Taiwan, nousivat sen kilpailijoiksi halvan massatuotannon alalla. Talouspolitiikan tavoitteeksi otettiin vientisuuntautuneen teollisuuden monipuolistaminen. Tekstiili- ja vaatetuotanto sekä monipuolinen kulutustavareollisuus olivat edelleen tärkeimmät tavaratuotannon sektorit, mutta niiden rinnalle nousivat myös rahoitus- ja liiketoimintapalvelut. Edullinen työvoima oli Hongkongin talouden perusta. Myös infrastruktuurin rakentaminen, asuntotuotanto, sekä liikenneverkoston rakentaminen ylläpitivät työllisyyttä ja talouskasvua. (Heilala 2005; IRI International 1989)

Vahvistuvan Kiina-Hongkong-yhteyden vaihe (1982-1990-luvun puoliväli)

Hongkongin rooli välityskaupassa nousi uudelleen tärkeäksi, kun yhteydet Etelä-Kiinaan alkoivat vahvistua 1980-luvulla. Tämä lisäsi välityskaupan palvelujen tarvetta Hongkongissa, ja näiden edistäminen otettiinkin talouspolitiikan yhdeksi painopisteeksi. Talouspolitiikassa korostettiin

talousyhteyksien rakentamista Kiinaan ja samalla siirtymistä korkeamman jalostusasteen tuotantoon, koska kansainvälinen kilpailu teollisuustuotteiden viennissä kasvoi jatkuvasti. (Heilala 2005; IRI International 1989) Hongkongin dollari sidottiin Yhdysvaltain dollariin kiinteällä kurssilla 1980-luvun alussa.

1980-luvulta alkaen välityskaupan lisäksi uusia toimialoja olivat muotivaatteiden ja –kankaiden tuotanto (aiempien halpavaatteiden sijaan) sekä matkailu. Rahoitus- ja liiketoimintapalvelujen ja kulutustavaratuotannon osuus Hongkongin taloudesta pysyi edelleen korkeana. 1990-luvulle tultaessa Hongkongin talous perustui avoimeen teknologiaan, laadukkaaseen työvoimaan, avoimeen ja vakaaseen laki- ja hallintojärjestelmään sekä tulevaisuuteen suuntautuneeseen infrastruktuurirakentamiseen. (Heilala 2005; IRI International 1989)

Kiinan portiksi kehittymisen vaihe (1990-luvun puolivälistä alkaen)

Vuosikymmenten jälkeen Hongkong yhdistyi manner-Kiinaan ja siitä tuli Kiinan erityishallintoalue (Special Administrative Region, SAR) vuonna 1997. Hongkong solmi kauppaa vapauttavan CEPA (Closer Economic Partnership Agreement) -sopimuksen Kiinan kanssa. Talouspolitiikka painottui kolmeen asiaan: palvelusektorin kasvu, siirtyminen korkean lisäarvon teknologiamarkkinoille, ja välittäjän rooli Kiinan markkinoille. Palvelusektorin voimakas kasvu 1990-luvun puolivälistä alkaen näkyi selvästi myös Hongkongin talouden rakenteessa, missä tärkeimmät sektorit olivat rahoitus- ja liiketoimintapalvelut, kuljetus- ja liikennepalvelut, sekä tietoliikennepalvelut. Talouden perustaksi nousivat korkeasti koulutettu liike-elämän työvoima, vakaa rahoitusinfrastruktuuri sekä Hongkongin asema liiketoiminnan porttina Kiinaan. (Heilala 2005; IRI International 1989) Näin Hongkongin talouden painopiste siirtyi selvästi teollisuustuotannosta tietotalouteen (knowledge economy).

Aasian rahoituskriisi vaikutti voimakkaasti Hongkongiin, jonka talouskasvu vuonna 1998 oli negatiivinen (- 4 %). Tämän jälkeen vuosina 2002 ja 2003 Hongkongin talous kärsi SARSista. Kuitenkin Kiinan ja Hongkongin vapaakauppasopimus (CEPA) ja kasvava maiden välinen matkailu piristivät taloutta.

Nykyään Hongkong on Aasian suurin investointien vastaanottaja heti Kiinan jälkeen. Hongkongissa on noin 6300 ulkomaista yritystä, joista kolmelle tuhannelle se toimii alueellisena pääkonttorina (Yipp 15.2.2006). Hongkong on täysin riippuvainen ulkomaisista markkinoista koska sillä ei ole omia luonnonvaroja ja sen kotimarkkinat ovat pienet. Toimialat ovat kilpailukykyisiä ja pienyrityksillä on vahva asema. Välityskaupan merkitys on ollut tärkeä historiallisestikin ja se on sitä edelleen. Vaikka kansainvälisen kaupan merkitys on ollut Hongkongille vahva yli 40 vuoden ajan, ulkomaiset investoinnit ovat olleet sitä vasta 15-20 vuoden ajan kun kansainväliset pääomat ovat vähitellen vapautuneet (Dicken 1998). Vuosien 1961-1981 ajan Hongkong oli Aasian nopeimmin kasvava talous.

Varsinaisen investointipolitiikan sijaan Hongkongin valtiolta on pyrkinyt kehittämään talouttaan niin, että yleinen investointi-ilmapiiiri olisi suotuisa. Hongkongin kansainvälisyys pohjautuu pitkälti sen asemaan brittiläisenä siirtomaana yli sadan vuoden ajan ja sen edistyneeseen infrastruktuuriin kansainvälisen kaupan keskuksena. Sen houkuttelevuutta investointien kohteena ovat lisänneet avoimuus, yksinkertainen ja edullinen verotus, avoin ja läpinäkyvä lainsäädäntö, vapaakauppa-asema, runsaat pääomat, vapaasti vaihdettava valutta ja hyvin koulutettu väestö (Heilala 2005, 83). Hongkongissa yhdistyvät brittiläisen yhteiskuntajärjestelmän parhaat puolet samanaikaisesti kuin maa on elimellinen osa Kiinaa.

2.3 Etelä-Korea: tietoliikennetekniikan johtava maa

Etelä-Korea on nykyään maailman kahdenneksitoista suurin talous. Sen nopeaa talouskasvua Korean sodan (1950-53) jälkeen on usein kutsuttu ihmeeksi, ja se onkin ensimmäisiä maailman kehitysmaita, joiden on onnistunut nousta rikkaiden länsimaiden tasolle. Talousihmeellä ei kuitenkaan tarkoiteta vain kansantuotteen nopeaa kasvua, vaan myös suhteellisen tasaista tulonjakoa. Etelä-Korean talous kasvoi useiden vuosikymmenten ajan keskimäärin kahdeksan prosentin vuosivauhtia, mutta Aasian kriisin jälkeen sen kasvuvauhti on laantunut. Se on kuitenkin yhä maailman viiden nopeimmin kasvavan talouden joukossa. Vuosina 2000-05 Etelä-Korean kansantuotteen kasvu oli keskimäärin 5,4 prosenttia vuodessa.

Etelä-Koreaa on yleisesti pidetty yhtenä maailman vaikeimmista investointikohteista (esim. Lasserre & Probert 1994), mikä johtuu osin sen harjoittamasta tiukasta investointipolitiikasta. Etelä-Korean investointipolitiikasta on useita tutkimuksia (esim. Korhonen 2001, Dent 2002, Stoeber 2002), joista seuraavassa nojaututaan Korhosen (2001) tekemään ajalliseen jaotteluun, joka muistuttaa Shinin (2003) Etelä-Korean talouspolitiikasta tekemää yleistä jaottelua (liite 3).

Korean sodan jälkeistä aikaa 1950-luvulla leimasivat jälleenrakennus sekä hallinnon uudelleen järjestäminen, olihan Etelä-Korea itsenäistynyt vasta vuonna 1948 oltuaan Japanin siirtomaa 36 vuoden ajan. Kotimaisen teollisuustuotannon kehittämistä pyrittiin edesauttamaan omaksumalla ns. tuontia korvaava teollistamisstrategia (import substitution industrialisation). Valtiovallan tukemina edulliset korealaiset peruukit ja jalkineet valloittivat maailmanmarkkinat. Yhdysvallat tuki Etelä-Koreaa moninaisin avustuksin pyrkiessään luomaan Itä-Aasiaan suojamuuria kommunismin leviämistä vastaan.

Vientivetoisen teollistamisen vaihe (1962-1972)

Etelä-Korea omaksui vientivetoisen teollistamisstrategian vuonna 1961 kenraali Park Chung-Heen kaapattua maassa vallan. Teollistamisstrategiaa alettiin toteutettamaan panostamalla työvoimavaltaiseen kevyeen teollisuustuotantoon (muun muassa tekstiilit, mustavalkotelevisiot ja radiot). Teollistamisstrategian rahoitus perustui sekä ulkomaiseen lainaan että suoriin ulkomaisiin investointeihin, joita toivottiin saatavan erityisesti ulkomailta asuvilta korealaisilta. Etelä-Korea vastaanotti ensimmäiset ulkomaiset investointinsa vuonna 1962, jolloin Yhdysvaltalainen yritys Chemtax investoi Etelä-Koreaan.

Öljykriisin vaihe (1973-1978)

Etelä-Korean valtiovallan suhtautuminen ulkomaisiin investointeihin muuttui 1970-luvulla öljykriisin puhjettua. Kriisin myötä kävi selväksi, että Etelä-Korean talous oli vientivetoisen teollistamisstrategian myötä tullut tiukasti sidotuksi maailmantalouteen ja se oli haavoittuvainen ulkoisten shokkien tilanteessa. Ulkomaisia investointeja alettiin rajoittaa, koska ulkomainen omistus nähtiin uhaksi Etelä-Korean taloudelle. Tämän seurauksena ulkomaisten investointien merkitys väheni ja Etelä-Korea tuli täysin riippuvaiseksi ulkomaisesta lainanotosta. Ulkomaisia investointeja ei kielletty kokonaan, mutta investointihakemukset arvioitiin valtiovallan tiukalla seulalla. Valtiovalta onnistuikin ohjaamaan ulkomaiset investoinnit vientisuuntautuneille teollisuudenaloille, joilla tarvittiin uusia teknologioita. Valtiovallan erityisessä suojeluksessa olivat raskas teollisuus, kemian teollisuus sekä puolustusteollisuus.

Investointihankkeissa suosittiin yhteisyrityksiä, joissa korealaiset olivat enemmistöosakkaina. Omien teknologioiden oppimiseksi perustettiin tiedepuistoja (*teknopolis*), jotka ovat yritysten ja tutkimusyksikköjen yhteisöjä, joissa toteutuu yhtenäinen ketju koulutuksesta ja tutkimuksesta keksintöjen kaupallistamiseen, tuotekehitykseen ja tuotantoon saakka. Etelä-Korean

kuuluisin tiedepuisto on maan keskiosissa Daejeonin kaupungissa sijaitseva Daedeok Science Park, joka perustettiin vuonna 1973.

Uudistusten vaihe (1979-1992)

1980-luvun taitteen poliittiset mullistukset ¹¹ pakottivat Etelä-Korean valtiovallan toteuttamaan aiempaa uudistusmielisempää talouspolitiikkaa. Myöhemmin uudistuksia vauhditti Soulin olympialaisia vuonna 1988 seurannut kansainvälinen julkisuus. Investointipolitiikan uudistusta tarvittiin, koska Etelä-Koreasta oli tullut yksi maailman velkaantuneimmista maista. Ulkomaisten investointien toivottiin auttavan Etelä-Korean talouden uudistamisessa; taloutta hallitsivat muutamat suuret konglomeraatit, chaebolit (esim. Hyundai, Samsung) jotka keskittyivät 1970-luvulla raskaan teollisuuden kehittämiseen. 1980-luvulla valtiovalta siirtyi kannustamaan entistäkin kehittyneempien tuotteiden valmistusta, mukaan lukien elektroniikka, koneet ja laitteet sekä autot. Uudistusten seurauksena esimerkiksi 100-prosenttisesti ulkomaalaisomisteiset yritykset tulivat luovalliseksi monilla toimialoilla. Edelleenkin vain sellaiset ulkomaiset investoinnit, jotka olivat välttämättömiä teknologian saamiseksi tai viennin lisäämiseksi, olivat sallittuja. Näin ollen ulkomaisten investointien kasvu pysyi hyvin hitaana. 1980-luvun puolivälistä lähtien valtiovalta salli korealaisten yritysten kansainvälistymisen ja ulkomailla chaebolit saivat enemmän toimintavapautta ja oppivat kansainvälisen liiketoiminnan pelisäännöt.

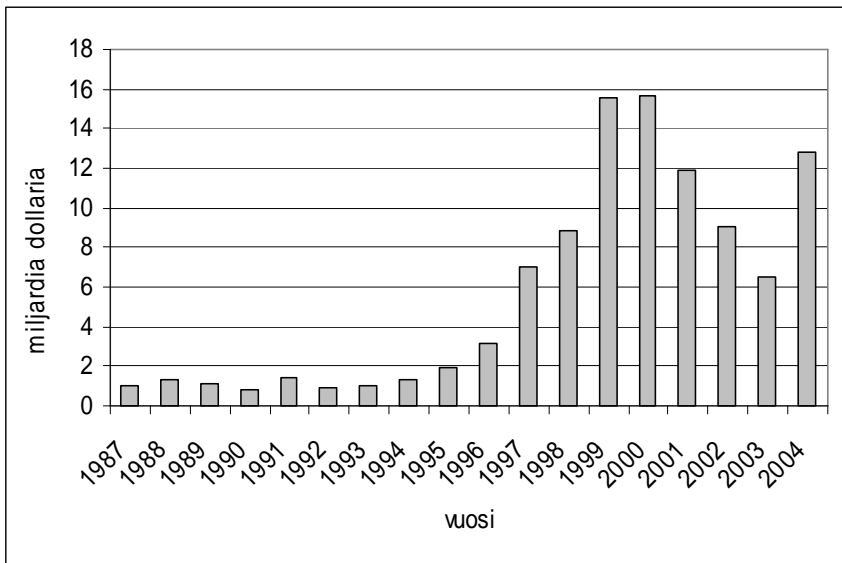
***Segyehwa* –politiikan vaihe (1993-1996)**

Etelä-Korean ensimmäisen siviilipresidentti Kim Young-Samin johdolla Etelä-Koreassa omaksuttiin *segyehwa*- eli globalisaatiopolitiikka, jonka tavoitteena oli talouspolitiikan vapauttaminen ja talouden kansainvälistäminen, mutta erityisesti Etelä-Korean OECD-jäsenyyshakemuksen siivittäminen. Investointien

¹¹ Presidentti Park Chung-Heen murha vuonna 1979 ja ns. Gwangjun kansannousu vuonna 1980.

vapauttamiseksi tehtiin lukuisia suunnitelmia ja lakimuutoksiakin, mutta käytännössä investoinnit jäivät edelleen valtiovallan tiukan kontrollin alle. Tästä esimerkkejä ovat ulkomaalaisomistusosuuksien määrälliset rajoitukset, vientivaatimukset sekä vaatimukset paikallisen työvoiman tai välituotteiden käytölle. Valtiovalta pyrki ulkomaisten investointien avulla ennen kaikkea ulkomaisen pääoman ja uuden teknologian tuontiin. Kokonaisuudessaan *segyehwa* -politiikka ja sen luoma mielikuva Etelä-Koreasta investointi-ilmapiiriltään myönteisenä kohdemaana oli onnistunut, sillä investointilupia alettiin kysyä aiempaa enemmän. Erityisen tervetulleita investoinnit olivat elektroniikka- ja huipputeknologian (muun muassa puolijohteet) aloille, jotka olivat valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Vuosi 1994 oli käännekohta, jonka jälkeen suorat ulkomaiset investoinnit Etelä-Koreaan kasvoivat eksponentiaalisesti, kuten kuva 6 osoittaa.

Kuva 6 Suorat ulkomaiset investointivirrat Etelä-Koreaan 1987-2004

Lähde: Ministry of Finance and Economy of Korea.

Aasian kriisin vaihe (1997-1999)

Aasian kriisi myötä, vuoden 1997 lopusta lähtien, ulkomaisen lainan saanti vaikeutui. Suorat ulkomaiset investoinnit nähtiin ratkaisuna kriisiin ja presidentti Kim Dae-Jung otti ulkomaisten investointien edistämisen henkilökohtaiseksi tehtäväkseen. Myös kansainvälinen valuuttarahasto IMF, joka antoi ennätysuuren lainan Etelä-Korealle, suositteli ulkomaisten investointien vapauttamista. Laajamittainen vapauttaminen toteutettiin säätämällä vuonna 1998 uusi liberaali investointilaki. Sen seurauksena Etelä-Koreaan virtasi jo seuraavana vuonna ulkomaisia investointeja lähes 16 miljardin dollarin arvosta. Ulkomaiset investoijat olivat erityisen kiinnostuneita ostamaan korealaisia rahoituslaitoksia sekä kemianteollisuuden yrityksiä. Investointipolitiikan vapauttamisen lisäksi Aasian kriisi edullisine hintoineen lisäsi Etelä-Korean suosiota investointikohteena. Käytännössä investointiluvista luovuttiin ja ulkomaisia investointeja alettiin houkuttaa erilaisin kannustimin, esimerkiksi verohelpotuksin. Merkittävin muutos oli kuitenkin yritysostojen salliminen. Ongelmana oli kuitenkin se, että monet eteläkorealaiset yritykset suhtautuivat ulkomaisiin investointeihin epäilevästi ja pitivät laajamittaista velanottoa parempana ratkaisuna kuin omistussuoksien myymistä ulkomaalaisille.

Kovenevan investointikilpailun vaihe (2000-)

Aasian kriisin jälkeen Etelä-Koreasta tuli Aasian kolmanneksi suurin investointikohde, mutta samanaikaisesti se joutui kohtaamaan yhä kovenevan kilpailun kansainvälisistä investointivirroista. Nykyään Etelä-Korean valtiovalta tarjoaa kannustimia ainoastaan sellaisille investoijille, joilta voidaan odottaa taloudellisia kerrannaisvaikutuksia halutuille toimialoille tai alueille, tai jotka siirtävät maahan kansainvälisesti vertaillen uusinta ja kehittyneintä teknologiaa. Näiden tavoitteiden takia Etelä-Korean valtiovalta suosii edelleen *greenfield* -investointeja pikemminkin kuin yritysostoja. Etelä-Koreassa toimii noin 10 000 ulkomaista yritystä, joista lähes 3 000 on investoinut maahan. Koska investointi-

ilmapiiri ei käytännössä ole edelleenkään täysin ongelmaton, pyrkii Etelä-Korean valtiolta helpottamaan suhtautumista järjestämällä sellaisia tapahtumia kuin ”ulkomaisten yritysten päivä”, joiden toivotaan rakentavan luottamusta korealaisten ja ulkomaalaisten välille.

Investointipoliittisten vaiheiden ja niiden taustalla vaikuttavien syiden perusteella voidaan todeta, että investointipolitiikan muutosten alkusysäykset ovat tulleet maan ulkopuolelta. Ulkoisten shokkien (esim. öljykriisit, Aasian kriisi) aiheuttama ulkomaisen pääoman äkillinen tarve on pakottanut Etelä-Korean hallituksen muuttamaan investointipolitiikkaansa. Vastaavasti kansainvälinen yhteisö on rohkaissut Etelä-Korean hallitusta kehittämään maata avoimempaan suuntaan mm. myöntämällä Etelä-Korealle olympialaisten isännyyden (1988) ja OECD-jäsenyyden (1996). Eteläkorealaiset ovat kuitenkin itse vastanneet investointipolitiikan muutosten suunnasta pyrkien seuraamaan valitsemaansa taloussuunnitelmaa. Näin on ymmärrettävissä miksi öljykriisi johti ulkomaisten investointien rajoittamiseen kun Aasian kriisi johti niiden vapauttamiseen.

Vahvana taloutena Etelä-Korea on houkutteleva kohde ulkomaisille investoinneille. Maan voimakas panostus informaatioteknologiaan on tehnyt siitä edelläkävijän muun muassa teleliikennealalla. Teknologian siirron sijaan ulkomaiset yritykset pyrkivät nykyään investoimaan Etelä-Koreaan hankkiakseen itselleen paikallista osaamista ja teknologioita. Tällaisessa tilanteessa valtiovallan merkitys nousee suureksi koska rajoittamalla tai sallimalla se voi määrätä maahan virtaavien investointien määrän. Korean tapauksessa investointirajoitusten purkaminen sai aikaan ulkomaisten investointien määrän eksponentiaalisen kasvun vuosina 1994-1999.

2.4 Taiwan: tiikeri Kiinan varjossa

Kiinan kansallinen hallitus siirtyi Taiwanin saarelle manner-Kiinasta vuonna 1949. Manner-Kiina ei koskaan ole tunnustanut itsenäisen Taiwanin olemassaoloa ja vähitellen Taiwan on menettänyt jäsenyytensä manner-Kiinalle monissa kansainvälisissä järjestöissä (esim. YK). Poliittisesti arkaluonteisesta tilanteesta huolimatta Taiwanin talous on kasvanut nopeasti viimeisten vuosikymmenten ajan, joskin kasvuvauhti on vähitellen hiipunut. 2000-luvulla talouden kasvuvauhti on ollut noin neljän prosentin luokkaa, mitä voidaan edelleen pitää varsin korkeana.

Taiwanin liittyminen maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi vuonna 2002 on avannut ulkomaisille yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Myös vähitellen vapautunut investointipolitiikka on mahdollistanut moninaiset ulkomaiset investoinnit valmistus- ja palvelualoille, joskin Taiwanin valtiovallan tämän hetkinen investointipolitiikka pyrkii houkuttelemaan maahan erityisesti huipputeknologian yrityksiä. Taiwanissa suhtautuminen ulkomaisiin yrityksiin on luontevaa. Kielteisiä seikkoja ovat investointien viranomaiskäsittelyyn liittyvä raskas byrokratia. Myös rahoitusneuvottelut voivat olla vaikeita, koska taiwanilaiset ovat hyvin hintatietoisia. Japanilaisyritysten vahva läsnäolo Taiwanin markkinoilla luo muille ulkomaisille yrityksille selkeän markkinoilletuloesteen tietyillä toimialoilla. (Heilala 2005)

Taiwanin investointipolitiikka on heijastellut voimakkaasti kulloinkin toteutettua teollistamispolitiikkaa. Seuraavassa Taiwanin talouskehityksen vaiheet (liite 4) esitellään Heilalan (2005) esityksen mukaisesti.

Tuontia korvaavan teollistamispolitiikan vaihe (1950-luku)

Taiwanin investointipolitiikan voidaan katsoa alkavan vuodesta 1954, jolloin laadittiin ensimmäiset ulkomaisia investoijia koskevat säädökset. Ensimmäiset investoinnit tulivat maahan kuitenkin jo vuonna 1952 ja investoijat olivat Hongkongin ulkokiinalaisia. Vuonna 1955 otettiin käyttöön ulkokiinalaisille tarkoitettuja investointikannustimia, mutta Taiwanin epävarman poliittisen tilanteen takia kannustimien merkitys jäi vähäiseksi.

Vientisuuntautuneen teollistamispolitiikan vaihe (1960-luku)

Taiwan omaksui vientivetoisen teollistamisstrategian tiikeritalouksista ensimmäisenä jo vuonna 1958. Teollistamisstrategian mukaisesti vuoden 1960 investointilainsäädäntöön sisällytettiin useita investointeja kannustavia elementtejä kuten ulkomaalaisomistusosuuksia koskettavia vapauksia ja verohelpotuksia. 1960-luvulla Taiwan oli kiinnostava investointikohde edullisten tuotantokustannusten ja kehittyneen liiketoimintainfrastruktuurinsa ansiosta, mutta investointeja jarruttivat luonnonvarojen puute, pienehköt markkinat ja epävarma poliittinen tulevaisuus. (Aw 2004)

Vuonna 1965 Taiwanin valtiolta pyrki lisäämään Taiwanin kiinnostavuutta investointikohteena säätäessään erikoistalousalueita koskevan lainsäädännön. Erikoistalousalueet ovat rajattuja teollisuusalueita, jotka on valittu poliittisia tarkoituksia ajatellen ja suunniteltu houkuttelemaan sekä koti- että ulkomaisia yrityksiä erilaisin kannustimin, esimerkiksi verohelpotuksin. Erikoistalousalueiden toivotaan säteilevän kasvuvaikutuksia myös paikallisiin yrityksiin ja erikoistalousaluetta ympäröiville alueille. Alun perin erikoistalousalueet olivat nimenomaan aasialainen ilmiö; ensimmäiset perustettiin Kiinan rannikolle vuonna 1978 osana Kiinan ns. 'avoimien ovien' politiikkaa. Sittenkin erikoistalousalueita perustettiin Etelä-Koreaan, Taiwanille, Malesiaan, Indonesiaan ja Filippiineille.

Raskaan teollisuuden ja petrokemian teollisuuden edistämisen vaihe (1970-1984)

1970-luvun kuluessa ulkomaisia investointeja Taiwaniin houkuttelevaa lainsäädäntöä uusittiin yhdeksän kertaa. Vuonna 1979 uusittiin myös ulkokiinalaisten investointeja säätelevä lainsäädäntö. 1970-luvun aikana ulkomaisten investointien määrä Taiwaniin kasvoi peräti 700 % ja ulkomaisessa omistuksessa osittain tai kokonaan olevat yritykset loivat 22 prosenttia Taiwanin viennistä (Ho 2003 in ref. Aw 2004).

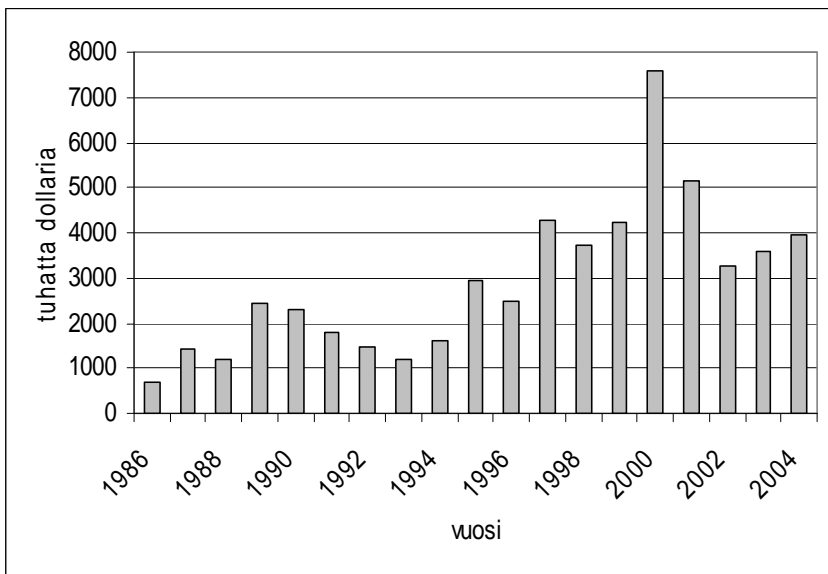
Vuonna 1982 julkaistussa Taiwanin kahdeksansessa nelivuotissuunnitelmassa valtiovalta nimesi neljä toimialaa (elektroniikka, koneet ja laitteet, kuljetusvälineet, tarkkuuskojeet) strategisiksi toimialoiksi, joille pyrittiin kohdistamaan enenevässä määrin sekä koti- että ulkomaisia investointeja. Investointilainsäädännön vähittäistä vapauttamista tehokkaammin ulkomaisia huipputeknologian investointeja onnistuttiin houkuttelemaan Taiwaniin perustamalla tiedepuistoja (*teknopolis*), joista tunnetuin on vuonna 1980 Taiwanin luoteisosaan perustettu Hsinchun tiedepuisto.

Korkean teknologian teollisuuden edistämisen vaihe (1980-luvun puolivälistä nykypäivään)

Ulkomaisia investointeja Taiwaniin houkutteleva lainsäädäntö uusittiin vuonna 1984 ja uudelleen vuonna 1987. Tämä johtui valtiiovallan pyrkimyksistä vapauttaa sekä tuotanto- että rahamarkkinat ja tehdä Taiwanista entistä houkuttelevampi kohde korkean teknologian investoinneille. Käytännössä ulkomaisille yrityksille myönnettiin verohelpotuksia ja kaupanesteitä purettiin, joskin vähäisessä määrin. Suorat ulkomaiset investoinnit alkoivat kuitenkin kasvaa, kuten nähdään kuvasta 7. (Ho 2003, Taipei Economic and Cultural Office in New York).

Vuonna 1988 Taiwanissa korvattiin investointeja rajoittava ns. positiivinen lista negatiivisella listalla. Positiivinen lista luetteli ne harvat toimialat, joille ulkomaiset yritykset voivat investoida. Siirtyminen negatiiviseen listaan, joka luettelee toimialat, joille ulkomaiset yritykset eivät voi investoida, tarkoitti siis rajoitettujen toimialojen vähentymistä. Rajoitukset koskettivat enää saastuttavia teollisuudenaloja sekä pankki- ja vakuutustoiminta ja julkista hallintoa. Niistä pankkitoimiala vapautettiin jo seuraavana vuonna. Vuonna 1991 ulkomaisia investointeja Taiwanin houkutteleva lainsäädäntö korvattiin lailla, joka pyrkii vauhdittamaan sekä koti- että ulkomaisia investointeja kaikille toimialoille. Vuonna 1997 uudistettiin sekä ulkomaalaisia että ulkokiinalaisia investointeja koskevaa lainsäädäntöä, jotta viimeisetkin investointien esteet saataisiin poistettua. Lakimuutosten jälkeen Taiwanin vastaanottamat ulkomaiset investoinnit lähes kolminkertaistuivat 1990-luvun kuluessa (Aw 2004).

Kuva 7 Suorat ulkomaiset investointivirrat Taiwanin 1986-2004

Lähde: Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto, Helsinki.

1990-luvulla teollistuneissa maissa asuvat ulkokiinalaiset alkoivat enenevässä määrin investoida Taiwaniin ja osa heistä palasi työskentelemään Taiwaniin. Valtiovalta alkoi aktiivisesti houkutella erityisesti ulkokiinalaisia tutkimus- ja tuotekehitysjohtajia nostaakseen paikallisen teknologisen osaamisen tasoa (Aw 2003). Esimerkiksi Hsinchun tiedepuistossa suurin osa tietokoneyrityksistä on nykyään joko ulkokiinalaisten tai Taiwanille palanneiden ulkokiinalaisten omistuksessa (Dahlman & Sananikone, 1991). Ulkokiinalaisten paluumuuton on arvioitu 1990-luvulla vähentäneen ulkomaisten yritysten merkitystä maan tuotannon, viennin ja työllisyyden kannalta (Okamoto 2001, in ref. Read 2002), mutta kasvavat investointiluvut eivät välttämättä tue väitettä (Read 2002).

2000-luvulla Taiwanin investointipolitiikka on olennainen osa sen yleistä talouspolitiikkaa, joka painottaa erityisesti teknologiaintensiivisten toimialojen kasvua ja kehittämistä (Aw 2004). Huipputeknologian investoinneille myönnettäviä kannustimia on jatkettu vuoteen 2009 asti. Taiwanin pääsy maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi vuonna 2002 ja kotimarkkinoiden vapauttamisen jatkuminen ovat entisestään lisänneet Taiwanin teollisuuden ja palvelualojen houkuttelevuutta kansainvälisten investointien kohteena.

Kaiken kaikkiaan Taiwanista tuli suosittu investointikohde vasta 1980-luvun puolivälin jälkeen, koska sitä aikaisemmin kansainväliset yritykset olivat hyvin varovaisia Taiwanin ongelmallisen Kiina-suhteen takia. Nykyään Taiwan on huipputeknologian yritysten sijaintipaikka, josta työvoimavaltainen teollisuustuotanto on siirretty manner-Kiinaan. Taiwanin valtiiovallan tavoitteena on tehdä maasta ”vihreä piilaakso”, missä yhdistyvät huipputeknologia ja kestävä kehitys (Taiwan’s Government Information Office 2006). Ulkomaiset yritykset investoivat lähinnä Taiwanin palvelualueille sekä huipputeknologian teollisuuteen, missä investointeja kuitenkin haittaa Taiwanin kyseenalainen maine immateriaalioikeuksien rikkojana.

2.5 Yhteenveto

Tässä luvussa on tarkasteltu Singaporen, Hongkongin, Etelä-Korean ja Taiwanin valtiovaltojen harjoittamia investointipolitiikkoja. Maat edustavat taloudelliselta avoimuudeltaan kahta erilaista ryhmää. Heritage Foundationin (2006) tekemässä luokittelussa talouden avoimuudesta Hongkong on sijalla 1 ja Singapore sijalla 2, kun Taiwan on vasta sijalla 37 ja Etelä-Korea sijalla 45. Vastaavasti Hongkongin vapaa investointipolitiikka on eronnut huomattavasti Singaporen aktiivisesta investointien houkuttelusta sekä Etelä-Korean ja Taiwanin rajoittavista investointipolitiikoista. Nykyään Hongkong on Kiinan jälkeen Aasian toiseksi suurin ulkomaisten suorien investointien kohde.

Tarkasteltaessa tiikeritalouksien investointipolitiikkojen kehitystä Stoeverin (1985) mallin mukaan voidaan maiden välillä havaita huomattavia eroja. Vaikka puhtaasti mallin mukaisia vaiheita ei voida suoraan osoittaa, investointipolitiikat ovat kehittyneet kutakuinkin mallin osoittamalla tavalla. Hongkong alkoi vastaanottaa ulkomaisia investointeja jo 1950-luvun alussa (vaihe II) ja on sittemmin kehittynyt sekä tärkeäksi investointikohteeksi että merkittäväksi investoijaksi erityisesti Kiinassa (vaihe V). Singapore puolestaan avasi taloutensa ulkomaisille investoinneille itsenäistymisensä jälkeen 1960-luvulla (vaihe II). Jo 1990-luvun jälkipuoliskolla sekä maahan saapuvat että sieltä tehtävät investoinnit olivat korkealla tasolla (vaihe V).

Sen sijaan Taiwanin ja Etelä-Korean valtiot liberalisoivat investointipolitiikkansa myöhään (Taiwan 1980-luvulla ja Etelä-Korea 1990-luvulla) ja ne ovat vastaanottaneet suhteellisen vähän suoria ulkomaisia investointeja verrattuna investointipotentiaaliinsa. Niiden talouksien avautuminen on ollut melko hidasta. Huolimatta rajoittavasta investointipolitiikasta, Etelä-Korean valtiolta onnistui kuitenkin

houkuttelemaan maahan investointipolitiikan avulla menneinä vuosikymmeninä sellaisia investointeja, jotka yhtäältä lisäsivät sen vientiä ja toisaalta edistivät kulloinkin kehitettävänä olevien toimialojen teknologista osaamista. (Korhonen 2005)

Valtiovalta voi pyrkiä lisäämään suorista ulkomaisista investoinneista saamaansa hyötyä toteuttamalla erilaisia makro-, meso- ja mikrotason politiikkoja. Heilalan (2005) mukaan Taiwanin valtiovalta on käyttänyt aktiivisesti näitä kaikkia ja on pystynyt hyötymään maahan suuntautuneista tuotannollisista investoinneista, mikä näkyy muun muassa kasvaneena ulkomaankauppana. Hongkongissa puolestaan on käytetty lähinnä makrotason politiikkoja ja on hyötynyt enemmän palvelualoille suuntautuneista investoinneista esimerkiksi kansainvälisten pankki- ja rahoitustoiminnan alalla.

Investointi Itä-Aasian tiikeritalouksiin on suhteellisen turvallista, mikä ilmenee esimerkiksi OECD:n käyttämästä kahdeksanportaisesta maariskiluokittelusta. Singapore kuuluu ainoana Aasian maana Japanin lisäksi luokkaan 0 (ei maariskiä). Taiwan kuuluu luokkaan 1 (= erinomainen maksukyky) ja Hongkong ja Etelä-Korea luokkaan 2 (hyvä maksukyky). Hongkongin luokitus johtuu siitä, että se on haluttu pitää yhdessä Macaon kanssa samassa luokassa kuin Kiina, joka kuuluu luokkaan 2. Etelä-Korean luokitusta puolestaan pitää alempana ratkaisematon Pohjois-Korean kysymys, mutta myös se, että Etelä-Koreassa ei pystytty estämään maan vajoamista syvään kriisiin ns. Aasian kriisin aikana. (Pakkala 7.2.2006)

Aasian kriisi vaikutti voimakkaimmin Etelä-Koreaan, koska suhteellisen säännösteltynä taloutena sen oli vaikea muuttua ja sopeutua uuteen tilanteeseen. Rahoituskriisin seurauksena Etelä-Korean valtiovalta päätti vapauttaa aiemmin rajoitetun investointipolitiikkansa saadakseen maahan nopeasti lisää ulkomaista

valuuttaa. Se onnistuikin houkuttelemaan maahan ennätysmäärän ulkomaisia investointeja samalla kun investoinnit tiikeritalouksiin ryhmänä laskivat¹². Tämä kehitys antaa olettaa, että maa, jonka talous on vahva ja markkinat kasvavat, voi houkutella maahan lisää suoria ulkomaisia investointeja vapauttamalla investointipolitiikkansa. (Korhonen 2001; 2002)

Tiikeritalouksiin ei liity maksuriskiä, eikä lyhyellä tai keskipitkällä tähtäimellä ole odotettavissa, että maat joutuisivat velkaongelmiin. Maihin liittyy kuitenkin poliittisia riskejä, esimerkiksi Etelä- ja Pohjois-Korean yhdentymiskysymys, Kiinan ja Taiwanin väliset suhteet, Hongkongin demokratiavaateet osana Kiinaan, sekä Singaporen sijainti riskipitoisen Indonesian naapurina.

Tiikeritalouksien kasvaessa edelleen suhteellisen nopeasti ja ollessa taloudellisesti melko riskittömiä, suurimmat muutokset ovat odotettavissa niiden asemassa suhteessa Kiinaan. Oleellista on, pystyvätkö tiikeritaloudet jatkossa tarjoamaan sellaista ylivertaista osaamista, joka turvaa niiden aseman suorien ulkomaisten investointien kohteena kun suurin osa tuotannollisista investoinneista virtaa edullisempien tuotantokustannusten Kiinaan? Entä tarvitaanko tiikeritalouksia enää tulevaisuudessa porttina Kiinaan vai investoivatko ulkomaiset yritykset jatkossa suoraan Kiinaan ilman välikäsiä?

¹² Aasian rahoituskriisi vaikutti voimakkaasti myös Hongkongiin, jonka talouskasvu vuonna 1998 oli negatiivinen (- 4 %). Singapore kärsi lähinnä naapurimaiden vaikeuksista mikä näkyi sen bruttokansantuotteessa kriisivuonna 1998, jolloin kasvua oli vain 0.3 %. Taiwan sen sijaan selviytyi kriisistä lähes ongelmitta ja sen talouskasvu oli kriisivuonnakin 5 %, joka kuitenkin oli alhaisin luku sitten vuoden 1986.

3 Pohjoismaiset yritykset Itä-Aasian tiikeritalouksissa

Itä-Aasian tiikeritalouksiin investoineiden pohjoismaisten yritysten lukumäärät vaihtelevat suuresti sekä lähtö- että kohdemaittain (Taulukko 5 ja Kuva 8). Ruotsalaisia ja ruotsalaisperäisiä yrityksiä on selvästi eniten (355 kpl) ja sitä seuraavat Tanska (204 kpl) sekä Norja (177 kpl) ja Suomi (145). Islantilaisia investointeja löydettiin tiikeritalouksista vain kaksi. Lukumäärät kuvastavat paljolti sitä, että pohjoismaisista yrityksistä ruotsalaiset ja tanskalaiset yritykset kansainvälistyivät ja aloittivat investoinnit Aasiaan huomattavasti aiemmin kuin suomalais- tai norjalaisyrietykset.

Taulukko 5 Pohjoismaisten yritysten lukumäärä Itä-Aasian tiikeritalouksissa vuonna 2005

	Singapore	Hongkong	Etelä-Korea	Taiwan	Yhteensä
Ruotsalaiset yritykset	147	121	64	23	355
Tanskalaiset yritykset	>60 *	70	53	21	204
Norjalaiset yritykset	120	19	33	5	177
Suomalaiset yritykset	70	48	24	3	145
Islantilaiset yritykset	n.a.	n.a.	1	1	2
Yhteensä	397	258	175	53	883

Huom. Luvut ovat suuntaa-antavia eri maiden erilaisista laskentatavoista johtuen.

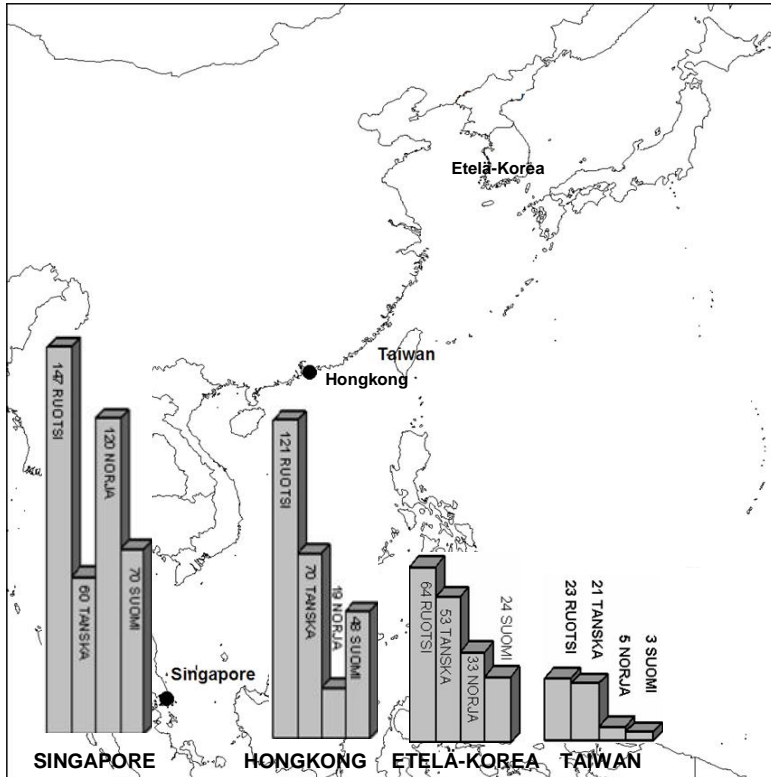
Lähteet: Swedish Trade Council 2005; Norwegian Trade Portal 2005; Norwegian Chamber of Commerce in Hong Kong 2005; Finpro; Danish Trade Council 2005; Kauppapolitiikka 2005; Norwegian Business Association Singapore 2006; Swedish Business Association of Singapore 2006; Danish Business Association of Singapore 2006; Ministry of Finance and Economy (Korea); Korean kaupallinen edustusto KOTRA; Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto; Hsu 10.11.2005; Liu 10.11.2005.

*) Arvio perustuu DABS:n jäsenluetteloon

Pohjoismaisia yksiköitä on Itä-Aasian tiikeritalouksista eniten Singaporessa (397 kpl), joka isännöi monien pohjoismaisten yritysten alueellisia pääkonttoreita. Singaporea seuraavat Hongkong (258 kpl), Etelä-Korea (175 kpl) ja lopuksi Taiwan (53). Yhteensä pohjoismaisilla yrityksillä on lähes 900

yksikköä tiikeritalouksissa. Vuosittaiset investointivirrat Pohjoismaista tiikeritalouksiin ovat vaihdelleet suuresti (liitteet 5-8).

Kuva 8 Pohjoismaisten yritysten lukumäärä Itä-Aasian tiikeritalouksissa

3.1 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Singaporessa

Singaporessa toimii yli 2800 yritystä EU-maista ja maassa asuu yli 34 000 EU-maiden kansalaista (DAPS 2006). Näiden joukossa pohjoismaiset yritykset muodostavat vain pienen osan.

Suomi tunnusti Singaporen vuonna 1965 ja diplomaattisuhteet solmittiin vuonna 1973. Suomi avasi kaupallisen toimistonsa Singaporessa 1970-luvulla edistääkseen maiden välistä kauppaa. Toimiston piiriin kuului kaupan edistäminen myös muissa alueen maissa, mukaan lukien Hongkong. Vuodesta 1996 alkaen Suomella on ollut Singaporessa paikan päällä asuva suurlähettiläs. Suomen ja Singaporen välisessä kaupassa tietoyhteiskuntaan liittyvien palvelujen ja aineettomien hyödykkeiden kaupalla on suuri rooli, mikä ei näyt tavarakaupan tilastoissa.

Suomen ulkomaankauppa Singaporen kanssa koostuu pääasiassa koneista ja laitteista. Kauppa on ollut Suomelle selvästi ylijäämäistä, mikä on poikkeuksellista Suomen kaupassa Aasian maiden kanssa. Singaporen ohella Suomen kauppa on ylijäämäistä vain Hongkongin, Intian ja Filippiinien kanssa. (Finpro) Tärkeimmät tavararyhmät Suomen viennissä Singaporeen ovat puhelin-, radio- ja sähkölaitteet, paperi ja pahvi, sekä teollisuuden koneet ja laitteet. Viennin arvo on viime vuosina ollut noin 200 miljoonaa euroa vuodessa. Vastaavasti tärkeimmät tavararyhmät Suomen tuonnissa Singaporessa ovat toimistokoneet ja atk-laitteet, muut sähkökoneet ja laitteet sekä puhelin- ja radiolaitteet. Tuonnin arvo on ollut noin 150 miljoonaa euroa vuodessa. (Finpro/Tullihallitus)

Suomalaisyritysten investoinnit Singaporeen alkoivat kasvaa nopeasti 1990-luvulla. Nykyään Singaporessa toimii noin 70 suomalaisyritystä. Monelle yritykselle Singapore on alueellinen keskus, mistä käsin ne operoivat Kaakkois-Aasiassa. Suomalaisten sijoitusten kanta Singaporessa oli 175 miljoonaa euroa vuonna 2003 Suomen Pankin tilastojen mukaan. Suomalaisyrityksillä oli yhteensä noin 2000 työntekijää Singaporessa. Määrä oli kasvanut erityisesti vuonna 1999, jolloin se kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2003 suomalaisyritysten sijoituksia kotiutettiin Singaporessa 53 miljoonan euron

arvosta. Suomella ja Singaporella on kaksoisverotuksen estävä sopimus. (Finpro)

Eräs pitkäaikaisimpia Singaporen suomalaisyrityksiä on Wärtsilä. Se avasi aluetoimiston Singaporeen vuonna 1978 ja perusti yhteisyrityksen Wartsila Power Singaporen yhdessä paikallisen Keppelin kanssa kolme vuotta myöhemmin. Wärtsilä osti Keppelin osuuden vuonna 1986 ja fuusioitui Stork-Werkspoor Singaporen kanssa 1990-luvun alussa. Samaan aikaan toiminnot muualla Aasiassa, kuten Indonesiassa, Filippiineillä ja Vietnamin käynnistettiin. Vuonna 2002 Wärtsilä osti merimoottorien korjaus- ja kunnostamisliiketoiminnan Metalock Singapore Ltd:lta. Kauppahinta oli noin 5,4 miljoonaa euroa. Ostetun liiketoiminnan nimeksi tuli Ciserv Singapore Pte Ltd, ja se keskittyy merimoottoreiden korjaus- ja kunnostustoimintaan, erityisalueena hidaskäyntiset moottorit. Wärtsilä Singapore tarjoaa muita huoltopalveluja merimoottori- ja voimala-asiakkaille. (Wärtsilä Oyj Abp 20.5.2002)

Nokia puolestaan laajeni Aasiaan 1980-luvun alussa ja sen Aasian-toimintojen alueellinen pääkonttori sijaitsee Singaporessa. Yhtiöllä on Singaporessa tutkimus- ja tuotekehitysyksikkö, joka työllistää yli 700 henkilöä teknologia-, tuote- ja tukipalveluissa ja palvelee yhtiön kahtakymmentä maatoimistoa eri puolilla Tyynenmeren Aasian aluetta. Lisäksi Singaporessa sijaitsee Nokian alueellinen rahoituskeskus Nokia Treasury Asia, joka toimii yhtiön sisäisenä pankkina Nokian tytäryhtiöille Tyynenmeren Aasian alueella.

Useimmilla Singaporessa toimivilla suomalaisyrityksillä on Kaakkois-Aasian alueen markkinoita hoitava markkinointiyksikkö mutta ei tuotantoa Singaporessa. Esimerkiksi Raute avasi myyntikonttorin Singaporeen 1980-

luvulla. F-Secure vahvisti Aasian-toimintojaan avaamalla toimiston Singaporeen vuonna 2005. Tätä ennen Aasian markkinoita oli hoidettu yhtiön Japanin-konttorista käsin. Myynti-, markkinointi- ja/tai palvelutoimistoa pitävät Singaporessa myös esimerkiksi Elektrobit, Huhtamäki, Jaakko Poyry Consulting, M-real, Metso Automation, Perlos, Stora Enso ja UPM-Kymmene.

Pohjoismaiset yritykset kilpailevat Itä-Aasian markkinoilla myös keskenään. Esimerkiksi Nokian kilpailija, ruotsalainen telekommunikaatiojärjestelmien valmistaja Ericsson¹³, voitti Nokian Singaporessa käydyssä 3G-verkon tarjouskilpailussa, jossa se sai 125 miljoonan dollarin arvoisen tilauksen singaporelaiselta SingTel-operaattorilta vuonna 2003 (Arvopaperi 30.7.2003) Vuonna 2004 Nokia puolestaan solmi sopimuksen Singaporen matkapuhelinoperaattori M1:n kanssa 3G-verkon laajennuksesta sekä laitteiston ja palvelujen toimittamisesta. Laajennuksen myötä 3G-verkko tuli kattamaan koko Singaporen (Kauppalehti 11.6.2004).

Ruotsin ja Singaporen kahdenvälisen suhteen pääpaino on kaupassa, investoinneissa sekä yhteistyössä puolustustoiminnan alueella. Ruotsin kokonaisviennistä puoli prosenttia suuntautuu Singaporeen, joka on Ruotsin neljänneksi suurin aasialainen vientimarkkina Japanin, Kiinan ja Intian jälkeen. Ruotsalaiset yritykset vievät Singaporeen erityisesti konepajateollisuuden tuotteita, telekommunikaatiolaitteita, koneita, ajoneuvoja, paperia ja puolustusmateriaalia. Singaporessa tuodaan lähinnä elektroniikkaa. Tulevaisuuden mahdollisuuksia nähdään erityisesti biotekniikan ja teleliikenteen ja ympäristötekniikan aloilla.

¹³ Vuodesta 2001 alkaen Ericsson on valmistanut matkapuhelimia yhteisyrityksessä japanilaisen Sonyn kanssa.

Singapore ei kuitenkaan ole Ruotsille ainoastaan merkittävä vientikohde vaan koko Itä- ja Kaakkois-Aasian alueellinen keskus. Singaporessa onkin enemmän etabloituneita ruotsalaisyhtiöitä kuin missään muussa Aasian maassa. Singaporeen on etabloitunut noin 150 ruotsalaista tai ruotsalaisperäistä yritystä (SBAS 2006, Swedish Trade Council), joista suurin osa viimeisen kymmenen vuoden kuluessa. Singaporessa on myös Aasian suurin ruotsalaisyhteisö, lähes 1200 henkilöä.

Merkittävimmät ruotsalaisinvestoijat ovat olleet pakkausyrittäjä Tetra Pak, jonka suurin tuotantolaitos sijaitsee Singaporessa, rakennus-alan Trelleborg ja teollisuusyrittäjä SKF. Myös ruotsalaiset pankit Svenska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken ja Nordea ovat edustettuina Singaporessa. (Swedish Trade Council) IKEA:lla on Singaporessa suosittu tavaratalo. Sen sijaan se on siirtänyt aiemmin Singaporessa sijainneen suuren hankintakeskuksensa Kiinaan, jonne se on perustanut peräti viisi hankintakeskusta Harbiniin, Qingdaoon, Guangzhouhun, Yunnaniin ja Shanghaihin (Asia Times 26.8.2005).

Ruotsalaisyhtyrysten näkökulmassa Singaporen vetovoimatekijöitä ovat sen keskeinen maantieteellinen sijainti, kansainvälinen liiketoimintakulttuuri, korkeatasoinen infrastruktuuri, läpinäkyvä lainsäädäntö, sekä turvallinen ja tasokas elinympäristö. Ruotsalaisyhtyrysten toimintaa Singaporessa edistää myös Ruotsin hyvä maine sekä kahdenväliset sopimukset, jotka koskevat ilmailua (vuodelta 1966), viisumivapautta (1968) ja kaksoisverotuksen estämistä (1992). Ruotsin valtiovallalla on tärkeää tarjota maassa toimiville ruotsalaisyhtyryksille arvovalta palveluita, koska Singaporen kulttuuri painottaa henkilökohtaisten suhteiden merkitystä. Tämän takia vierailuvaihto on sisältänyt muun muassa ruotsalaisministerien vetämiä valtuuskuntia Singaporeen. (En Svensk Asienpolitik 2005, 116)

Tulevaisuudessa Ruotsin valtiovallan toiveissa on saada houkutelua singaporelaisia yrityksiä investoimaan Ruotsiin. Puolustusyhteistyötä jatketaan, joskin pelkän ruotsalaisen puolustusmateriaalin viennin lisäksi yhteistyö on suuntautumassa yhä enemmän tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä kokemustenvaihtoon viranomaisten ja yritysten kesken. (En Svensk Asienpolitik 2005, 116)

Perinteiset tanskalaiset energia- ja laivateollisuuden yritykset ovat olleet läsnä Singaporessa jo vuosikymmeniä, kuten esimerkiksi Aalborg Industries, joka perusti Singaporeen jälkimarkkinointitoimiston vuonna 1978. Nykyisin Singaporen toimisto hoitaa jälkimarkkinointia paitsi Singaporessa, myös Intiassa, Malesiassa ja Vietnamin. Tuotantoyksiköt puolestaan sijaitsevat Kiinassa ja Indonesiassa.

Huolimatta Singaporen kiistattomasta asemasta kansainvälisenä logistiikkakeskuksena, alueellinen kilpailu on kiristänyt markkinoita. Esimerkiksi Tanskan suurin yhtiö Møller-Mærsk siirtyi Singaporesta Malesiaan ostettuaan 30 prosentin osuuden uudesta suurkonttisatama Tanjung Pelepasista, joka käy hintakilpailua Singaporen sataman kanssa. Toisaalta monet tanskalaisyrietykset ovat vahvistaneet asemiaan Singaporessa entisestään. Esimerkiksi pesulalaitteistoja valmistava Jensen Group perusti Singaporen Aasian yksikkönsä vuonna 1993 palvelukseensa laajaa asiakaskuntaansa kaikkialla Aasiassa, Australiassa ja Lähi-idässä. Vuoteen 1998 asti Jensen Asian tehtävänä oli tukea paikallisia jakelijoita, mutta vuodesta 1999 asti toimintaa on laajennettu ja Jensen Asialla on suorat yhteydet asiakkaisiinsa, joille se tarjoaa muun muassa huoltoa ja varaosia. Vastaavasti juomateollisuusyhtiö Carlsbergin Singaporen tytäryhtiö on menestyksellisesti vallannut jo 24 % markkinaosuuden Singaporen olutmarkkinoista.

Singapore on yksi Norjan suurimmista aasialaisista vientimarkkinoista. Se on myös suurin norjalaisyritysten keskittymä Aasiassa, koska siellä toimii yli 100 norjalaisyritystä, joista yli puolet merenkulun tai petrokemian aloilla. Monet ovat etabloituneet Singaporeen koko Itä- ja Kaakkois-Aasian aluetta ajatellen. Vuonna 2003 Euroopan vapaakauppajärjestö EFTA, johon kuuluvat nykyisin EU:n ulkopuolelle jääneet Norja, Islanti, Sveitsi ja Liechtenstein, solmi vapaakauppasopimuksen Singaporen kanssa. (Norjan suurlähetystö 2006)

Singaporessa ovat läsnä kaikki Norjan suurimmat yritykset, muun muassa öljy- ja kaasualan yritykset Statoil ja Norsk Hydro sekä telakkayhtiö Aker Kvaerner. Statoil perusti toimiston Singaporeen vuonna 1991 ollakseen läsnä maailman nopeimmin kasvavilla energiamarkkinoilla Itä- ja Kaakkois-Aasiassa. Singaporen toimisto on alueellinen pääkonttori, mistä käsin valvotaan toimintaa Kiinassa, Vietnamissa, Thaimaassa ja Malesiassa. Vastaavasti Norsk Hydro avasi Singaporessa alueellisen pääkonttorin vuonna 1995. Aker Kvaernerillä puolestaan on parinkymmenen vuoden kokemus Itä- ja Kaakkois-Aasiasta, missä sen alueellinen pääkonttori Singaporessa valvoo yhtiön toimintoja Malesiassa, Thaimaassa, Indonesiassa ja Australiassa.

Norjalaiset suuryritykset ovat houkutteleet perässään erilaisia liiketoimintapalveluja. Esimerkiksi norjalainen Wikborg Rein & Co on vuonna 1923 perustettu lakiasiantointimisto, jolla on jo yli 40 vuoden kokemus Aasiasta. Se on erikoistunut laivaukseen liittyvien lakiasioiden hoitoon ja sen toimistot kattavat koko Itä-Aasian rannikon Japanin Kobesta Kiinan Shanghaihin ja Singaporeen. (Norwegian Chamber of Commerce in Hong Kong 2006)

3.2 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Hongkongissa

Suomi perusti Hongkongiin pääkonsulaatin vuonna 1991. Sitä ennen Suomea edusti kunniakonsulinvirasto, missä toimi Suomesta lähetetty virkailija, kaupallisen sihteerin toimisto ja Vientiluoton edustaja. Nykyään Hongkongissa toimii noin 50 suomalaisyritystä, mutta tuotannollista toimintaa on vain kahdella suomalaisyrityksellä: Huhtamäellä ja Polar Elektrolla. Huhtamäki on kuitenkin ilmoittanut lopettavansa Hongkongin tehtaansa vuonna 2007. (Rautanen 2006) Finnairin aloitettua lennot Hongkongiin vuoden 2002 alkupuolella sekä liiketoimintayhteyksien että matkailualan kasvulle Suomen ja Hongkongin välille on luotu entistä paremmat lähtökohdat. Jatkossa Hongkong tulee todennäköisesti toimimaan lähinnä suomalaisyritysten sillanpääasemana Kiinan markkinoille, sijaitseehan esimerkiksi läheisellä Guangdongin alueella jo parisenkymmentä suomalaisyritystä.

Ruotsilla on ollut edustusto Hongkongissa 1950-luvulta alkaen. Hongkongin palauduttua Kiinalle vuonna 1996, Ruotsin edustusto jatkoi toimintaansa konsulinvirastona. Hongkong on Ruotsin perinteinen kauppakumppani, jonne viedään lähinnä telekommunikaatiovälineitä, henkilöautoja sekä paperia ja kartonkia. 2000-luvun alussa Ruotsin ja Hongkongin välinen kauppa kasvoi yli 10 prosentin vuosivauhdilla. Kahdenvälisiä suhteita vahvistettiin muun muassa Hongkongin aluehallinnon johtaja Donald Tsangin vieraillessa Tukholmassa vuonna 2004 Ruotsin ulkoministerin vieraana.

Vaikka Hongkongin markkinat ovat varsin pienet, sen väestöllä on ostovoimaa ja siksi Hongkong tarjoaa mahdollisuuksia ruotsalaisten kulutustuotteiden ja elintarvikkeiden viennille. Tulevaisuudessa Ruotsin viennin Hongkongiin odotetaan edelleen kasvavan ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia etsitään informaatioteknologian, muotoilun, terveydenhuollon, ympäristöteknologian

(muun muassa ilmanepäpuhtaudet, jätteenkäsittely) ja matkailun aloilta. (Svensk Asienpolitik 2005, 89-90)

Maassa toimii noin 130 ruotsalaista yritystä etupäässä informaatioteknologian, telekommunikaation ja logistiikan aloilla. Niistä monille Hongkong on alueellinen pääkonttori. (Swedish trade council 2006) Ruotsalaisyritysten toimintaa Hongkongissa edesauttaa vuonna 1994 solmittu kahdenvälinen investointisopimus (ICSID 1996). Hongkongissa asuu ainakin 900 henkilön ruotsalaisyhteisö. Ruotsin keskuspankin (Riksbank) tilastojen mukaan Ruotsin investointivirrat Hongkongiin olivat korkeimmillaan vuosina 1999-2002: neljän vuoden aikana suorita investointeja tehtiin yhteensä yli kahden miljardin dollarin arvosta (Rautanen 2006).

Tunnetuimpia Hongkongin ruotsalaisyrityksiä ovat Ikea, Ericsson, Gammon Skanska, Volvo ja Saab. Niistä esimerkiksi Ericsson, joka on myös yksi Ruotsin suurimmista yrityksistä, on toiminut Aasiassa jo 120 vuoden ajan. Eräs Ruotsin menestystarinoita on ollut Volvo, joka esitteli ensimmäiset linja-autonsa Hongkongin markkinoilla vuonna 1983 ja on sittemmin laajentunut nopeasti. Volvon asema Hongkongissa vahvistui entisestään vuonna 2001, jolloin hongkongilainen Kowloon Motor Bus (KMB) – maailman suurin kaksikerroksisia linja-autoja käyttävä yhtiö - tilasi Volvolta lähes 200 uutta linja-autoa. Linja-autot kootaan osin Hongkongissa ja osin Kiinan Xiamenissa sekä Skotlannissa. Tilaus Volvolta perustuu Volvon linja-autojen luotettavuuteen ja matkustusmukavuuteen, jotka ovat ensisijaisen tärkeitä KMB:n kaltaiselle yritykselle, joka kuljettaa vuosittain jopa miljardi matkustajaa. Volvon linja-autot täyttävät myös uudet ympäristövaatimukset. KMB käyttää myös Volvon matalalattialinja-autoja, jotka Volvo toi Hongkongin markkinoille vuonna 1998. (Dagens Industri 11.6.2001)

Hongkongin merkittävin pohjoismainen pankki on Svenska Handelsbanken, jolla on kaikkiaan noin 20 toimipistettä ympäri maailmaan. Svenska Handelsbanken perusti edustuston Hongkongiin 1970-luvun puolivälissä ja haarakonttorin vuonna 1988. Hongkongin haarakonttoria johdetaan yhdessä Singaporen haarakonttorin kanssa yhtenä yksikkönä. Svenska Handelsbankenilla on myös edustustot Taipeissa ja Pekingissä, sekä haarakonttori Shanghaissa. Lisäksi se toimii yhdessä Standard Chartered Bankin kanssa yhdeksässä Aasian maassa, mukaan lukien Hongkong, Singapore ja Taiwan. Svenska Handelsbanken etabloitui alun perin Hongkongiin palvellakseen alueella toimivia pohjoismaisia yrityksiä, mutta nykyään se palvelee enenevässä määrin myös paikallisia yrityksiä, jotka esimerkiksi käyvät kauppaa Pohjoismaihin. (Norwegian Chamber of Commerce in Hongkong, 2006)

Ruotsalaisviranomaiset ovat painottaneet hongkongilaisten osaamista manner-Kiinan liiketoiminnassa ja näkevät Hongkongin porttina manner-Kiinaan. Hongkongista käsin toimimisen suurimpia etuja on hongkongilainen lainsäädäntö, erityisesti immateriaalioikeuksien suojan osalta. Ruotsin valtiovalta pyrkii myös edistämään pienten ja keskisuurten yritysten liiketoimintaa Hongkongissa. (ibid.) Ruotsin Hongkongin kauppakamarin mukaan Kiinassa toimivista ruotsalaisyrityksistä 78 % käytti Hongkongia astinlautana Kiinan markkinoille. Siirtyminen Kiinaan heijastui myös niiden alueellisten pääkonttorien sijaintiin: vuonna 1999 ruotsalaisyrityksistä 77 % piti alueellista pääkonttoriaan Hongkongissa, kun vuonna 2004 osuus oli laskenut 59 %:iin (Rautanen 2006).

Hongkongissa toimii noin 70 tanskalaisyritystä (Rautanen 2006) ja niiden toimintaa helpottaa Tanskan ja Hongkongin vuonna 1994 solmima kahdenvälinen investointisopimus (ICSID 1996). UNCTADin tilastojen mukaan investointivirrat Tanskasta Hongkongiin ovat vaihdelleet nollan ja muutaman

kymmenen miljoonan US-dollarin välillä vuosittain, ja joinakin vuosina divestoinnit ovat olleet suurempia. Tanskan investointikanta Hongkongissa oli vuonna 2003 noin 120 miljoonaa US-dollaria. (Rautanen 2006)

Monet Hongkongin tanskalaisyrityksistä ovat alueellisia pääkonttoreita, joille Kiinan markkinoiden läheisyys on tärkein strateginen syy sijaita Hongkongissa. Esimerkiksi tanskalainen Ecco Sko A/S perusti Aasian-aluekonttorinsa Hongkongiin vuonna 2000 alueen erinomaisten sijaintitekijöiden vuoksi, joista tärkeimmät olivat Hongkongin rooli porttina Kiinaan, hyvät liikenneyhteydet kaikkialle Aasiaan, hyvä infrastruktuuri ja paikallisen työvoiman korkea laatu (Hong Kong Trade Development Council 2003).

Perinteisempää Aasian toimintaa edustaa Tanskan suurin yhtiö Møller-Mærsk, monialayritys, joka toimii 125 maassa pääliiketoimintonaan merenkulku, öljyn- ja kaasunetsintä ja -tuotanto sekä laivanrakennus. Sillä on lähes 100 vuoden kokemus Aasian teollisuuden merikuljetuksista. Møller-Mærsk perusti tytäryrityksen (Mærsk Hong Kong Ltd.) Hongkongiin vuonna 1975 ja se toimii alueellisena pääkonttorina Etelä-Kiinan alueella. Nykyään Hongkongin yhtiössä työskentelee noin 1000 henkilöä. Koska Hongkong on maailman vilkkain konttisatama, Møller-Mærskillä on Hongkongissa myös erillinen logistiikkayhtiö Mærsk Logistics Hong Kong Ltd.

Hongkongin tunnetuin tanskalaisyritys lienee kuitenkin juomateollisuusyhtiö Carlsberg, jolla on huomattavan pitkät perinteet Aasiasta, sillä se aloitti oluen viennin Hongkongiin, Singaporeen, Rangooniin ja Kalkuttaan jo vuonna 1869 ja pian sen jälkeen myös Kiinaan. Vuonna 1978 se perusti Hongkongiin tytäryhtiön, jonka vastuulla oli sekä valmistus että jakelu-, myynti- ja markkinointitoiminnot. Vuonna 2000 tuotanto kuitenkin siirrettiin Kiinaan. Nykyisin Hongkongin yksiköstä käsin johdetaan Carlsbergin 99 prosenttisesti

omistamaa tuotantolaitosta Kiinan Guangzhoussa ja kahta kokonaan omistamaa tuotantolaitosta Yunnanissa. Lisäksi Carlsbergillä on Kiinassa yhteisyritykset Gansussa, Tiibetissä, Xinjiangissa ja Qinhaissa. Hongkongissa Carlsberg on nykyään yksi parhaiten tunnetuista kansainvälisistä olutmerkeistä ja sen markkinaosuus on 14 %. (Danish Chamber of Commerce Hong Kong 2006; Carlsberg 2006)

Tanskan investointien monipuolisuudesta kertovat sellaiset yritykset kuin hopea-, kristalli- ja posliiniesineitä myyvä Georg Jensen, jolla on neljä liikettä Hongkongin keskeisimmillä paikoilla; sekä lelu- ja pelikonserni Top-Toy, jonka Hongkongissa sijaitseva hankintakeskus hankkii leluja koko Aasian alueelta muun muassa omistamilleen BR -ketjulle ja TOYS ”R” US -ketjulle.

Norjan investointivirrat Hongkongiin ovat Norjan tilastokeskuksen mukaan laskeneet viime vuosina selvästi vaihdellen noin neljän ja kymmenen miljoonan US-dollarin välillä. (Rautanen 2006) Hongkongissa ovat läsnä sellaiset suuryritykset kuin öljynjalostukseen keskittynyt Statoil ja Det Norske Veritas, joka on maailman johtavia riskienhallintaan erikoistuneita yrityksiä, erityisesti merenkulkualalla. Mainittakoon, että norjalaiset vakuutusyhtiöt vakuuttavat peräti viidenneksen koko maailman laivastoista. Hongkongissa on läsnä myös pienempiä merenkulun norjalaisia ammattilaisia, kuten laivauspalvelujen tarjoaja OSM, joka perusti Hongkongin toimistonsa vuonna 1994. Norjalaiset suuryritykset ovat myös houkutteleet Hongkongiin monia liiketoimintapalvelujen tarjoajia kuten esimerkiksi konsulttiyritys Norse Dragonin, joka on toiminut Hongkongissa vuodesta 1985.

Norjalaista elektroniikka-alaa Hongkongissa edustavat Nemko ja Nordic Semiconductors. Nemko (alun perin Norges Elektriske Materiellkontroll) on testaus-, mittaus- ja sertifiointialan yritys, joka on pyrkinyt kansainvälistymään

voimakkaasti 1990-luvun alusta alkaen. Hongkongin toimisto perustettiin vuonna 2002. Sen lisäksi Nemkolla on toimintaa Etelä-Koreassa, Kiinassa, Taiwanissa ja Japanissa. Puolijohdeyhtiö Nordic Semiconductors puolestaan on laajentumisvaiheessa ja on viime vuosina perustanut useita haarakonttoreita Aasiaan; Hongkongiin vuonna 2004, Etelä-Koreaan vuonna 2005 ja Japaniin vuonna 2006. (Norwegian Chamber of Commerce in Hongkong 2006)

3.3 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Etelä-Koreassa

Ruotsi, Tanska ja Norja saivat hyvän maineen Etelä-Koreassa jo Korean sodan aikana (1950-1953), jolloin Busanin kaupunkiin perustettiin ruotsalainen Punaisen Ristin sairaala ja tanskalainen kentäsairaala Jutlandia. Myös norjalaiset lähettivät Etelä-Koreaan liikkuvan leikkausyksikön. Välittömästi sodan jälkeen nämä kolme maata alkoivat toimia aktiivisesti yhteisskandinaavisen sairaalan rakentamiseksi Souliin (National Medical Center in Korea, 1971). Sitten maiden suhteita Etelä-Korean lähensi myös laajamittainen adoptio, jonka seurauksena Skandinavian maihin on adoptoitu ainakin 23.000 korealaislasta (Hübinette 2002). Kaikki kolme maata solmivat diplomaattisuhteet Etelä-Korean kanssa vuonna 1959. Myös Islanti solmi diplomaattisuhteet Etelä-Korean kanssa jo vuonna 1962. Sen sijaan Suomen politiikka oli Kylmän sodan aikana hyvin varovaista jaettuina valtioita kohtaan, mukaan lukien Etelä- ja Pohjois-Korea. Tämän takia se solmi diplomaattisuhteet Etelä-Korean kanssa muita Pohjoismaita huomattavasti myöhemmin, vuonna 1973.

Etelä-Koreassa toimii runsaat 20 suomalaisyritystä. Tuotannollista toimintaa maahan on perustanut kaikkiaan 11 suomalaisyritystä, mutta niistä kaikki eivät enää ole suomalaisomistuksessa. Suomalaisyritysten investoinnit Etelä-Koreaan alkoivat vuonna 1984. Suomen ja Etelä-Korean kahdenvälinen

investointisopimus allekirjoitettiin vuonna 1993, mutta sopimus astui voimaan vasta vuonna 1996 (ICSID 1996)¹⁴. Ennen Aasian kriisiä Etelä-Koreaan investoivat lähinnä suomalaiset metsä- ja metallialan suuryritykset, jotka pyrkivät lisäämään maailmanmarkkinaosuuksiaan kehittämällä hinta-laatukilpailukykyään. Eteläkorealaisessa tuotannossa yhdistyivät korkea laatu ja edulliset tuotantokustannukset. Investoinnit olivat kooltaan pieniä ja ne toteutettiin perustamalla suomalais-korealaisia yhteistyryityksiä. (Korhonen 2005) Suomalainen investointikanta pysyi alle 20 miljoonan dollarin aina vuoteen 1998 asti, jolloin Kemira Chemicals ja Raisio Chemicals päätyivät yritysostoihin Etelä-Korean vapautuneen investointipolitiikan seurauksena.

Aasian kriisin myötä vapautuneen investointipolitiikan seurauksena myös pienet ja keskisuuret suomalaisyritykset alkoivat investoida Etelä-Koreaan. Uutena alana mukaan tuli kemianteollisuus. Investointimotiivina oli edelleen yritysten hinta-laatukilpailukyvyyn kehittäminen, mutta myös uuden osaamisen ja teknologian hankinta investoimalla eteläkorealaiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan. Korkea tuottavuus, innovaatiot, tutkimus- ja kehitysinvestoinnit sekä maailman parhaisiin kuuluva informaatioteknologian infrastruktuuri tekivät Etelä-Koreasta houkuttelevan investointikohteen. (Korhonen 2005) Erityisesti teleliikennealalla Etelä-Korea on edelläkävijä, jossa 3G-tekniikan ja uusien käyttötapojen omaksuminen on huomattavasti pidemmällä kuin edellisen sukupolven edelläkävijämaissa Suomessa ja Ruotsissa.

Etelä-Korean yhteiskunnan yleisestä avautumisesta huolimatta Suomen valtiovaltan tarjoamat arvovaltapalvelut ovat olleet suomalaisyrityksille tärkeitä senkin jälkeen kun maan investointipolitiikka vapautui 1990-luvun lopussa.

¹⁴ Pohjoismaisittain Suomi aloitti investointisopimusten solmimisen melko myöhään, vuonna 1980, verrattuna esimerkiksi Ruotsiin, joka solmi ensimmäisen sopimuksensa jo vuonna 1965, Norja 1966 ja Tanska 1967.

Erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset ovat painottaneet sitä, miten suomalaisministerit Etelä-Korean vierailuillaan ovat edistäneet henkilökohtaisella arvovallallaan pientenkin yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. (Korhonen 2005)

Ruotsalainen kompressoreita ja koneita tuottava Atlas Copco oli vuonna 1981 ensimmäinen pohjoismaalainen yritys, joka investoi Etelä-Koreaan. Ruotsalaisten investointikanta Etelä-Koreassa kehittyi samaa tahtia tanskalaisten kanssa vuoteen 1997 asti. Vuonna 1995 Ruotsi ja Etelä-Korea solmivat kahdenvälisen investointisopimuksen (ICSID 1996). Aasian kriisin myötä ruotsalaisten kumulatiiviset investoinnit Etelä-Koreaan nousivat nopeasti 80 miljoonasta dollarista (1997) 282 miljoonaan dollariin (1998) ja edelleen 400 miljoonan dollariin (1999). 2000-luvun alkupuoliskolla kasvu oli hieman hitaampaa, mutta ruotsalaisinvestoinnit Etelä-Koreaan ylittivät 500 miljoonan dollarin rajan vuonna 2005. Ruotsin intressit Etelä-Koreassa ovat keskittyneet voimakkaasti kaupan ja talouden alalle ja siksi Soulisti avattiin vuonna 2002 Ruotsin vientikeskus ja Ruotsin suurlähetystöä vahvistettiin vuonna 2004. Maiden välinen ministeritason vierailuvaihto on myös ollut vilkasta.

Suurin ruotsalaisinvestoija on ollut Volvo, joka osti vuonna 1998 eteläkorealaisen Samsung Heavy Industryn (SHI) maarakennuskoneliiketoiminnan. Suurehkojen ruotsalaisinvestoijien joukkoon kuuluu myös maailman suurin diagnostisen terveydenhuollon yritys GE Healthcare¹⁵, joka Suomessa tunnetaan muun muassa Instrumentariumin uutena omistajana. Lisäksi ruotsalaisinvestoijista voidaan mainita lääketieteellisen teknologian ja terveydenhuoltoalan yritys Gambro, joka on ostanut Etelä-Koreasta maan suurimman lääketeknologian yrityksen Korea Green Cross

¹⁵ Alkuperäinen investoija oli Amersham Biosciences, joka sittemmin fuusioitui GE Medical Systemsin kanssa GE Healthcare -konserniksi.

Corporationin lääketehaan. Tulevaisuudessa Ruotsin valtiovallan intresseissä on lisätä maiden elinkeinoelämän kontakteja, koska pienille ja keskisuurille ruotsalaisyrityksille Etelä-Korea on vielä paljolti tuntematon markkina ja investointikohde (En Svensk Asienpolitik 2005, 120). Uusia liiketoimintamahdollisuuksia nähdään informaatio- ja bioteknologian aloilla.

Tanskalaisyritysten investoinnit Etelä-Koreaan alkoivat kaksi vuotta ruotsalaisten jälkeen, vuonna 1983. Vuonna 1988 Tanska ja Etelä-Korea solmivat kahdenvälisen investointisopimuksen (ICSID 1996). Aasian kriisin jälkeen tanskalaisten yritysten investoinnit Etelä-Koreassa nousivat aivan uudelle tasolle, joskaan kasvu ei ole verrattavissa ruotsalaisten vauhtiin. Vuonna 1998 tanskalaisten kumulatiiviset investoinnit olivat 92 miljoonaa dollaria, mutta vuonna 1999 jo 137 miljoonaa dollaria. Kasvusta vastasi pääasiassa juomateollisuusyhtiö Carlsberg, joka osti osan korealaisesta Hite Brewerystä, alansa markkinajohtajasta.

Norjan ja Etelä-Korean välisiä kauppasuhteita hallitsevat laivanrakennus ja merenkulku. Etelä-Koreassa rakennettujen laivojen suuri arvo aiheuttaa huomattavia vuotuisia vaihteluita Norjan ja Etelä-Korean väliseen kauppataaseeseen. Muita tärkeitä kauppaa-artikkeleita ovat kalat ja äyriäiset (erityisesti lohi ja makrilli), informaatioteknologian tuotteet, tutkimusvälineet, metallit ja öljy. Myös korealaisten autojen tuonti on kasvanut Norjassa. (Norjan suurlähetystö 2006) Norjalaisten yritysten investoinnit Etelä-Koreaan alkoivat vuonna 1983, pian sen jälkeen kun Norja oli avannut Souliin suurlähetystönsä vuonna 1980. Investoinnit pysyivät vaatimattomalla tasolla vuoteen 2002 asti, jolloin ne nousivat nopeasti 11 miljoonasta dollarista (2001) lähes 300 miljoonaa dollariin (2002). Vuonna 2005 Etelä-Koreassa oli norjalaisinvestointeja jo yli 450 miljoonan dollarin arvosta. (Ministry of Finance and Economy)

Vuodesta 1979 lähtien norjalaisyritykset ovat rakennuttaneet yli 280 alusta Etelä-Koreassa. Nykyään korealainen laivanrakennusteollisuus tuottaa yhä korkeammin jalostettuja tuotteita, jotka edellyttävät korkeaa asiantuntemusta ja tuotantotekniikkaa. Tämä on osaltaan kasvattanut norjalaisen huipputeknologian kysyntää Etelä-Koreassa. Laivanrakennuksen lisäksi monet Etelä-Korean etabloituneista norjalaisyrityksistä toimivat kuljetusalalla. Suurimmasta norjalaisinvestoinnista kautta aikojen vastaa maailman suurimpiin autojen kuljetuksiin erikoistuneista varustamoista kuuluva Wallenius Wilhelmisen Logistics¹⁶, joka kuljettaa muun muassa korealaisia autoja Suomen satamien kautta Venäjän markkinoille. Konserni osti eteläkorealaisen Hyundain autojen kuljetusliiketoiminnan vuonna 2002.

Vuonna 2005 EFTA ja Etelä-Korea solmivat vapaakauppasopimuksen, jonka toivotaan edistävän Norjan ja Etelä-Korean välistä kauppaa. Tulevaisuudessa norjalaiset toivovat jatkavansa yhteistyötä eteläkorealaisten yritysten kanssa muun muassa informaatioteknologian, autonvalmistuksen, petrokemian ja lääketieteen aloilla. Koska Etelä-Korea on yksi suurimpia nestekaasun, nesteytetyn maakaasun ja öljyn tuojia, norjalaiset öljy-yhtiöt toivovat voivansa viedä Etelä-Korean öljy-, kaasu- ja öljynporausosaamistaan. Koska Etelä-Koreassa kulutetaan suuria määriä kala- ja äyriäistuotteita, norjalaiset alan yritykset ovat etabloituneet Etelä-Korean. (Norjan suurlähetystö 2006)

Islantilaisia ja eteläkorealaisia yhdistää kalastuselinkeino. Vaikka Etelä-Korean vuotuiset kalansaaliit (3 miljoonaa tonnia) ovat suurempia kuin Islannin (2 miljoonaa tonnia), kalastuksen merkitys on kuitenkin suhteellisesti huomattavasti tärkeämpi Islannin kansantaloudelle. Ensimmäinen islantilaisinvestointi Etelä-Korean toteutui vuonna 2002, jolloin kalastus- ja

¹⁶ Alkuperäinen investoija oli Wallenius Wilhelmisen Lines, joka vuonna 2005 otti uuden nimen Wallenius Wilhelmisen Logistics.

vesiviljelytuotealan Icelandic Group ¹⁷ perusti myyntiyksikön Busaniin (Icelanding news releases 31.1.2006). Etelä-Koreassa toimii myös muutamia muita islantilaisia kalastustoimialan yrityksiä ja lisäksi islantilaisia tietokoneohjelmien valmistajia.

3.4 Pohjoismaisten yritysten investoinnit Taiwanissa

Pohjoismaista yhdelläkään ei ole diplomaattisuhteita Taiwanin kanssa, mutta maiden välinen talousvaihto on siitä huolimatta vilkasta. Taiwanin valtiovalta on pyrkinyt aktiivisesti edistämään kanssakäymistä pohjoismaiden kanssa perustamalla kaupallisen toimiston Göteborgiin 1970-luvun alkupuolella, sekä Tukholmaan ja Osloon vuonna 1981. Kööpenhaminaan Taiwan perusti toimiston 1980-luvun lopulla ja Helsinkiin vuonna 1990. Ainoastaan Islannissa ei ole Taiwanin edustustoa.

Vastavuoroisesti kaikilla pohjoismailla Islantia lukuun ottamatta on kaupallinen edustustonsa Taiwanissa. Ruotsi ja Tanska ovat kuitenkin järjestäneet suhteensa Taiwaniin korkeammalla tasolla kuin Norja ja Suomi, mikä ilmenee muun muassa ruotsalaisten ja tanskalaisten ministeritasoisina vierailuina Taiwaniin. (Wu 10.11.2005) Taiwanin viranomaiset ovatkin arvostaneet korkealle esimerkiksi ruotsalaisministerin vierailun Taipeissa vuonna 2004 (Taiwan update 27.10.2004) sekä Tanskan parlamentin alahuoneen varapuhemiehen vierailun vuonna 2000 (Hsu & Lamb 2001).

Taiwanin valtiovalta suhteuttaa bilateraalisten suhteiden kehittämisen sen mukaan millaisen kohtelun Taiwan saa kohdemaassa (Laitinen 26.11.2004), mutta käytännössä diplomatialla on merkitystä lähinnä kilpailtaessa valtion

¹⁷ Alkuperäinen investoija oli Blue Ice Group, joka fuusioitui Icelandic Groupin kanssa

projekteista tai yhteistyössä valtionyhtiöiden kanssa. Tässä mielessä ainakaan Ruotsin ponnistelut eivät ole menneet hukkaan sillä esimerkiksi vuonna 1993 se sai peräti 15 %:a valtion projekteista Taiwanissa. (Kauppalehti 20.5.1996)

Suomalaisyryksistä Kaukomarkkinat oli ensimmäinen, joka aloitti toiminnot Taiwanissa ja sekin avasi Taipein toimistonsa vasta 1989. Aluksi Kaukomarkkinat hoiti myös joitain perinteisesti valtiovallalle kuuluvia toimia, koska Suomella ja Taiwanilla ei ole diplomaattisuhteita. Nykyään satakunta suomalaisyritystä harjoittaa vientiä Taiwanille. Vienti koostuu pääasiassa telekommunikaatiolaitteista, koneista sekä paperista ja kartongista. Tuontitavaroita ovat puolestaan koneet sekä atk- ja toimistolaitteet. Paikan päällä Taiwanissa toimii noin 20 suomalaisyritystä. Taiwanilaisviranomaisten mukaan Suomen kumulatiiviset investoinnit Taiwaniin olivat vuoden 2005 lopussa noin 570,000 dollaria koostuen yhteensä kymmenestä investointihankkeesta (Taiwan's Government Information Office, 26.12.2005), mutta toisessa yhteydessä investoinneiksi luetaan vain kolme hanketta, arvoltaan yhteensä 178 000 dollaria (Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto). Suomen ja Taiwanin välillä ei ole investointisuojasopimusta.

Perinteisillä suomalaisilla vientiyrityksillä, kuten Nokia, Wärtsilä, Kone ja Neste (sittemmin Fortum) on kaikilla vakituinen toimipisteensä Taiwanissa. Nokia toimii Taiwanissa vahvasti avattuaan kaksi tutkimus- ja kehityskeskusta, jotka hyödyntävät Taiwanin vahvaa panostusta tuotekehitykseen ja auttavat Nokiaa kehittämään tuotteita kiinankielisille asiakkaille. Nokia on kuitenkin saanut Taiwanissa myös kielteistä julkisuutta kun Nokian taiwanilainen alihankkija joulukuussa 2005 väitti Asian Wall Street Journalin etusivulla ajautuneensa konkurssiin Nokian peruutettua tilauksensa liian lyhyellä varoitusajalla. (Evertiq 9.12.2005)

vuonna 2005.

Nokian lisäksi Taiwanissa ovat aktiivisia muutkin telekommunikaatioalan yritykset kuten Tecnomen, joka aloitti yhteistyön taiwanilaisten yritysten kanssa jo 1980-luvulla ja investoi Taiwaniin vuonna 2000 syventääkseen yhteistyötään Taiwanin suurimman telekommunikaatioalan palveluntarjoaja Chunghwa Telecomin kanssa. (Kauppalehti 27.6.1989; 8.8.2000) Elektroniikkakomponenttiryitys Aspocomp puolestaan perusti Kiinaan yhteisyrityksen taiwanilaisen Chin Poon'in kanssa vuonna 2001. Taiwanilaisyritys auttoi Aspocompia Kiinassa monissa käytännön asioissa, mukaan lukien kiinankieli, paikallisten viranomaisten käytännöt, paikallinen liiketoimintakulttuuri ja arkipäivän rutiinit. (Rautanen 2006)

Ruotsin vienti Taiwaniin on perinteisesti ollut huomattavasti suurempaa kuin muiden pohjoismaiden. Esimerkiksi Tanska saavutti Ruotsin vientimäärät Taiwaniin vasta Aasian kriisin aikana 1998 ja Suomi vuonna 2003. Myös Norjan vienti Taiwaniin on pysytellyt noin neljäsosana Ruotsin viennistä. Islannin kauppa Taiwanin kanssa puolestaan on ollut aivan marginaalista, esimerkiksi vuonna 2003 sen vienti Taiwaniin oli vain 3 miljoonaa dollaria.

Ruotsi vie Taiwaniin pääasiassa paperia ja kartonkia, rautaa ja terästä, sekä telekommunikaatiovälineitä. Tuonti kattaa lähinnä koneita ja konepajatuotteita. Myös Taiwanissa ruotsalaisyritykset olivat ensimmäiset pohjoismaiset investoijat, sillä ne ovat investoineet maahan vuodesta 1986 alkaen. Vuonna 1996 ruotsalaisinvestointien kanta Taiwanissa nousi 5 miljoonasta dollarista 65 miljoonaan dollariin. Eräs tunnetuimmista ulkomaisista yrityksistä Taiwanissa on ruotsalainen huonekaluketju Ikea, jolla perusti Taipeihin tavaratalon 1990-luvun alkupuoliskolla. Vuonna 2004 Ikea ilmoitti investoivansa 9 miljoonaa dollaria toiseen tavarataloonsa, joka rakennetaan Taoyanin kaupungin keskustaan (Taipei Times 14.12.2004). Jatkossa ruotsalaisyritysten

etabloitumista Taiwaniin helpottaa Ruotsin ja Taiwanin välinen kaksoisverotuksen estävä sopimus, joka astui voimaan vuonna 2005.

Ruotsin ja Taiwanin hyvistä suhteista kertoo se, että useat taiwanilaisyrietykset ovat investoineet Ruotsiin perustaakseen myyntikonttorin, alueellisen pääkonttorin tai tutkimuskeskuksen. Ruotsi pyrkii myös houkuttelemaan taiwanilaisia matkailijoita, koska Euroopassa vuosittain matkailevista yli seitsemästä miljoonasta taiwanilaisesta vain 11 000 - 12 000 käy Ruotsissa. (En svensk Asienpolitik 2005, 122)

Tanskalaisten investoinnit Taiwaniin alkoivat vuotta myöhemmin kuin ruotsalaisten, nimittäin vuonna 1987. Vuoden 2005 lopussa tanskalaisten kumulatiiviset investoinnit Taiwaniin olivat noin 71 miljoonaa dollaria koostuen 24 investointihankkeesta. Investointien kohteina ovat olleet pääasiassa elektroniikka, sähkölaitteet ja metallituotteet. Tanska ja Taiwan solmivat vuonna 2005 kaksoisverotuksen estävän sopimuksen, minkä uskotaan vauhdittavan Tanskan ja Taiwanin välisiä taloussuhteita. (Taiwan's Government Information Office, 22.12.2005) Vaikka Taiwan tuottaa monia tanskalaisia yrityksiä kiinnostavia tuotteita kuten elektroniikkaa ja kemikaaleja, tanskalaisia kiinnostavat erityisesti mahdollisuudet hankkia tuotteita Kiinasta taiwanilaisten yritysten osaamista ja verkostoja hyödyntäen. (Danish Trade Organisation's Taipei Office)

Norjalaisyrietykset investoivat ensimmäisen kerran Taiwaniin vasta vuonna 1998, mutta sen jälkeen lähes vuosittain. Kahdenvälistä kauppaa ja investointeja tukeakseen Norjan valtiolta on avannut Taipeiissa kaupallisen *Innovation Norway* -keskuksen. Taiwan on pitkään ollut yksi maailman suurimpia IT-alan valmistajia ja esimerkiksi kaikkein suurin puolijohde- ja piirivalmistajamaa. Painopistettä ollaan kuitenkin siirtämässä ohjelmistoteollisuuteen ja IT-

palvelujen tuottamiseen, mikä on houkuttellut maahan sellaisia alan yrityksiä kuten esimerkiksi norjalainen Opera Software, jonka tunnetuin tuote on Microsoftin ja Netscapen selainten kanssa kilpaileva Opera. Yrityksellä on toimistot myös Japanissa ja Kiinassa ja se pyrkii etenemään Aasian suurimmilla matkapuhelinmarkkinoilla, lähinnä Kiinassa ja Etelä-Koreassa. Tärkein tuote on Opera Mini – mobiiliselain, jonka avulla matkapuhelimen käyttäjät voivat selata kiinain-, japanin- ja koreankielisiä nettisivuja.

3.5 Yhteenveto

Pohjoismaisten yritysten toiminta Itä-Aasian tiikeritalouksissa on lisääntynyt voimakkaasti viimeisten 10 vuoden aikana. Kasvua ovat kuitenkin hidastaneet Aasian rahoituskriisi vuosina 1997–98 ja SARS -epidemia vuonna 2003. Yhteensä pohjoismaisilla yrityksillä on lähes 900 yksikköä Itä-Aasian tiikeritalouksissa. Niistä lähes joka toinen sijaitsee Singaporessa, jota voidaan pitää tärkeimpänä tiikeritaloutena pohjoismaisesta näkökulmasta.

Singaporen yksiköt ovat usein alueellisia pääkonttoreita, joista käsin hoidetaan liiketoimintaa koko Kaakkois-Aasian alueella tai laajemmin Tyynenmeren Aasiassa. Hongkongissa sijaitsevista yksiköistä puolestaan hoidetaan tyypillisesti Kiinan markkinoita, ja Hongkong toimii myös yritysten astinlautana siirryttäessä Kiinaan. Jos vertaillaan Hongkongia ja Taiwania Kiinan suhteen, Hongkongin etuja ovat toimiva paikallinen lainsäädäntö erityisesti immateriaalioikeuksien suojan osalta sekä Hongkongin luonnollinen yhteys manner-Kiinaan. Taiwanissa ulkomaisten yritysten toimintaa on haitannut immateriaalioikeuksien rikkominen, raskas byrokratia sekä Taiwanin ja Kiinan väliset herkäät suhteet.

Etelä-Korea on puolestaan ollut monin tavoin muista tiikeritalouksista poikkeava investointikohde pohjoismaisille yrityksille. Etelä-Koreassa ulkomaisten yritysten liiketoiminta pääsi vauhtiin vasta vuonna 1998, jolloin ulkomaisia investointeja koskeva lainsäädäntö vapautettiin. Samanaikaisesti osia korealaisista yrityksistä tuli myyntiin Aasian rahoituskriisin aiheuttamien ongelmien vuoksi.

Pohjoismaisista yrityksistä ruotsalaiset investoivat tiikeritalouksiin selvästi enemmän kuin tanskalaiset, norjalaiset tai suomalaiset. Islannin nopeasta kansainvälistymisestä huolimatta sen kansainvälinen liiketoiminta Aasiassa on vasta alkamassa. Useilla Pohjoismailla on valtiotason ulkopoliittikkaa koskevat Aasia-strategiansa, jotka tyypillisesti painottavat ulkomaankaupan tärkeyttä. Aasia-strategioiden välillä on kuitenkin myös eroja. Suomi painottaa toimia, joilla voidaan lisätä Suomen vientiä Aasian maihin sekä Aasian maiden investointeja Suomeen. Ruotsi puolestaan korostaa viennin ja investointien lisäksi myös tuonnin merkitystä, koska Aasiasta saadaan monipuolisia kulutustuotteita ja edullisia teollisuuden välituotteita, jotka parantavat ruotsalaisten elintasoja. Lisäksi Ruotsi painottaa yhteiskunnallisia näkökulmia, kuten köyhyyden poistamista, ympäristöongelmiin puuttumista ja demokratian edistämistä. Norjalla on ollut tapana korostaa tasa-arvoista suhtautumistaan Aasian maihin sillä perusteella, että sillä ei ole siirtomaamenneisyyttä (esim. Brundtland 21.9.1995, Hatlevik 3.11.1995). Tanska ei ole julkaissut varsinaista Aasia-strategiaa, vaikka sillä on esimerkiksi uusi Afrikka-strategia. Tanska on kuitenkin aktiivinen toimija Aasian alueella ja muun muassa vuonna 2002 järjestetyn ASEM -huippukokouksen isäntä.

4 Ajankohtaisia teemoja

Tässä luvussa tarkastellaan lähemmin kahta ajankohtaista kehityssuuntausta kansainvälisten yritysten toiminnassa Itä-Aasian tiikeritalouksissa: 1) investoinnit teknologiaan ja 2) tiikeritalouksien rooli porttina Kiinan markkinoille. Näitä trendejä valotetaan kahdella lyhyellä yritys-casella.

4.1 Investoinnit itä-aasialaiseen teknologiaan ja osaamiseen

Itä-Aasian tiikeritalouksien teknologinen kehitys on johtanut siihen, että niistä on tullut yhä tärkeämpiä kohteita kansainvälisten yritysten teknologiainvestoinneille. Tutkimus- ja kehitystoiminta (T&K) on perinteisesti ollut yritysten vähiten kansainvälinen toiminto, koska se on emoyritykselle elintärkeä osa, jota yleensä harjoitetaan yrityksen pääkonttorin yhteydessä sen kotimaassa. Silloin kun yritys siirtää T&K -toimintojaan ulkomaille, kyseessä on yleensä investointi kehittyneestä teollisuusmaasta toiseen, koska näissä maissa on perinteisesti ollut korkea tutkimuksen ja tuotekehittelyn taso sekä yrityksen patentit, tekijänoikeudet ja liikesalaisuudet suojaava lainsäädäntö.

1990-luvulta alkaen yritysten tutkimus- ja kehitystoimintoja on siirretty enenevässä määrin ulkomaille ja kansainvälistymisen kasvu on nopeinta kehittyneimmissä Aasian maissa. Perinteisesti ulkomaiset yritykset ovat tarjonneet teknologista osaamistaan näille maille saadakseen vastineeksi pääsyn paikallisiin jakeluverkostoihin, mutta viime vuosina T&K -toimintojen kansainvälistymisen luonne on alkanut muuttua. Kyseessä ei ole ainoastaan tarve kaupallistaa emoyhtiön teknologista osaamista kohdemaassa, vaan yrityksen halu edistää tutkimusta ja tuotekehitystä kohdemaasta löytyvän paikallisen osaamisen avulla, jotta T&K -prosesseja voitaisiin nopeuttaa ja tuottaa yhä edullisemmin. Kehittyneimmät Aasian maat ovat edenneet

ulkomaisen osaamisen tuojista omien teknologioiden kehittäjiksi ja ne perustavat nykyisin myös omia T&K –yksikköjään ulkomaille, useimmiten juuri läntisiin teollisuusmaihin. Kun teollinen toiminta kaiken kaikkiaan on yhä tietointensiivisempää, on selvää, että tutkimus ja tuotekehittely on myös yhä useammin osa yrityksen kansainvälistymisprosessia. (UNCTAD 2005, 99)

Tutkimus- ja tuotekehityksen menot ovat maantieteellisesti keskittyneet muutamaihin harvoihin maihin, sillä kymmenen suurinta T&K -maata muodosti 86 % koko maailman T&K -menoista ajanjaksolla 1996-2002. Kärjessä ovat luonnollisesti Yhdysvallat ja Japani, sekä Euroopan maista Saksa, Ranska ja Englanti. Seuraavaksi suurimmat olivat kuitenkin Kiina ja Etelä-Korea. (UNCTAD 2005, 105) Myös Pohjoismaissa tutkimus- ja tuotekehittelytoiminta on merkittävä osa nykypäivän taloutta. Eniten T&K -varoja on käytettävissä Ruotsissa. Suomen vastaavat menot ovat vain puolet Ruotsin tasosta. (Nordic Statistical Yearbook 2005, 271).

Itä-Aasian tiikeritalouksissa valtiovalta on ohjannut teknologista kehitystä muun muassa suojelemalla paikallista teknologiateollisuutta, panostamalla paikallisten yritysten innovatiivisuuteen, sekä tukemalla voimakkaasti teknisten tieteiden tutkimusta ja opetusta. Eräänä tavoitteena on ollut vapautuminen länsimaisen teknologian riippuvuudesta. Tavoitteessa on onnistuttu osin siksi, että Itä-Aasian maissa on vahva tieteen tekemisen perinne, joka juontaa kiinalaiseen kulttuuriin liittyvän oppimisen ja koulutuksen korkeasta arvostuksesta. Länsimaiseen teknologiaan tutustuttiin Aasian maissa 1800-luvun puolivälistä alkaen, jolloin erityisesti Japanin yhteiskuntaa pyrittiin nykyaikaistamaan soveltamalla länsimaisia teknologioita, käytäntöjä ja instituutioita. Siirtomaahallinnon myötä länsimaiset teknologiat levisivät Japanin siirtomaihin kaikkialle Itä- ja Kaakkois-Aasiassa, myös tiikeritalouksiin.

Tiikeritalouksissa valtiolta on investoinut voimakkaasti koulutukseen pyrkiessään siirtymään edullisen työvoiman kevyestä teollisuudesta korkeammalle teknologiselle tasolle. Nopean talouskasvunsa aikana 1960-luvulta eteenpäin Itä-Aasian tiikeritaloudet hankkivat ulkomaista teknologiaa sekä ostamalla lainarahalla että suorien ulkomaisten investointien kautta. Myös kopiointi ja tuoteväärennökset olivat tapa oppia uutta ja vauhdittaa omaa T&K -toimintaa. Maissa harjoitettiin myös yleisesti ns. OEM-valmistusta (Original Equipment Manufacturing), jolla tarkoitetaan sitä, että paikallinen yritys valmistaa alkuperäistuottajalle tuotetta alkuperäistuottajan nimen tai brändin alla. OEM-valmistuksen avulla paikalliset yritykset pystyivät kuumaan kehittyneempien maiden osaamista kiinni, mutta jäivät toisaalta riippuvaisiksi ulkomaisten yritysten tarjoamista pääomista ja välituotteista.

Oman T&K -toiminnan vauhdittamiseksi valtiolta on tiikeritalouksissa perustanut erikoistalousalueita, joiden on toivottu säteilevän kasvuvaiikutuksia myös paikallisiin yrityksiin ja erikoistalousaluetta ympäröiville alueille. Lisäksi on perustettu ns. teknopoliksia eli tiedepuistoja, joilla tarkoitetaan yritysten ja tutkimusyksikköjen yhteisöä, jossa toteutuu yhtenäinen ketju koulutuksesta ja tutkimuksesta keksintöjen kaupallistamiseen, tuotekehitykseen ja tuotantoon saakka. Teknopoliksien isänä pidetään 1950-luvun Stanford Research Parkia Kaliforniassa, joka nykyään tunnetaan nimellä Piilaakso (Silicon Valley). Aluetta pidetään yleisesti maailman johtavana innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä, missä sijaitsee yliopistoja, tutkimuslaitoksia ja teknologiayrityksiä. Ennen 1980-lukua teknopoliksia oli ainoastaan OECD-maissa sekä Etelä-Koreassa ja Taiwanissa. Nykyään ne ovat levinneet ympäri maailman.

Aktiiviset innovaatiopolitiikan tulokset ovat nähtävillä T&K -resurssien nopeana kasvuna, patenttien määrän lisääntymisenä ja tohtorien määrän nopeana

lisäyksenä teknologiateollisuuden kannalta ratkaisevilla aloilla. Itäaasialaisten, erityisesti korealaisten ja taiwanilaisten tutkijoiden kirjoittamien artikkelien lukumäärä kansainvälisissä tieteellisten julkaisuissa on moninkertaistunut viimeisen vuosikymmenen kuluessa.

Etelä-Koreassa T&K -menot ovat kolmen prosentin luokkaa BKT:sta, mikä on korkeampi kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa tai Saksassa ja lähellä maailman huippua (esim. Suomessa 3,5 %, Japanissa 3,2 %). Singaporen ja Taiwanin T&K -menot ovat 2,2 % BKT:sta, kun ne Kaakkois-Aasian ASEAN -alueella ovat puolestaan alle 1 %:n luokkaa. Tämä kuvaa ASEAN -maiden riippuvuutta ulkomaisesta osaamisesta. Kiinassa T&K -menot muodostavat 1,2 % BKT:sta, mutta ovat nopeassa kasvussa.

Etelä-Korean teknologinen osaaminen on monella eri alalla maailman kärkeä, mukaan lukien nopeat laajakaistat (10 Mbit, 100 Mbit ja yli), mobiilin internetin palvelusovellukset, sekä puolijohteet. Yritystoiminnassa tämä osaaminen näkyy uusina painopistealueina, joita ovat esimerkiksi Kiinan hintakilpailun vastaaminen korkealla laadulla, uudet sovellukset (esim. LCD TV) ja brändit (Samsung, LG). Kun Etelä-Korean valtiovalta lisäksi vapautti investointipolitiikkansa vuonna 1998, ovat pohjoismaiset yritykset investoineet enenevässä määrin eteläkorealaiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan hankkiakseen uutta osaamista ja teknologiaa. Näin ollen paikallisesta teknologiasta on tullut vahva ulkomaisten investointien houkutin. Etelä-Korean heikkouksina tällä alalla voidaan kuitenkin nähdä esimerkiksi Internetin hyötykäyttöön ja turvallisuuteen liittyvät ongelmat.

Case Optatech

Optatech on pieni suomalaisyritys, joka kehittää ja valmistaa erikoismuovimateriaaleja. Optatech sai alkunsa vuonna 1995 Neste Oy:n (nykyään Fortum) myytyä erikoismuovimateriaalien kehitys- ja valmistusliiketoiminnan yrityksen toimivalle johdolle. Näin ollen Optatechin teknologisella osaamisella on vuosikymmenten perinteet yrityksen nuoresta iästä huolimatta. (Optatech 2006; PolymersNet 2006)

Optatech on pyrkinyt perustamaan tuotannollisia yhteisyrityksiä niille markkina-alueille, joilla sen teknologioille ja tuotteille on suurin kysyntä, lähinnä Eurooppaan, Yhdysvaltoihin ja Aasiaan. Aasian maista kohteina ovat olleet Kiina ja Etelä-Korea. Ensimmäisen aasialaisen tytäryhtiönsä Optatech perusti vuonna 1999 Kiinaan Yangzhongissa, missä toimiva yhteisyritys valmistaa sähkö- ja telekommunikaatiokaapelien materiaaleissa tarvittavia erikoismuoveja. Yhteisyritys teki voitollisen tuloksen jo ensimmäisellä tilikaudellaan ja sen myynti lähti voimakkaaseen kasvuun. Vuonna 2001 Optatech puolestaan perusti Kiinan Nanjingissa yhteisyrityksen, joka on erikoistunut lämpömuovattavien elastomeerien tuotantoon. (Heiskanen 16.6.2003)

Kiinassa Optatech on etsinyt partnereikseen kiinalaisia yrityksiä, joilla on tuotantokapasiteettia ja markkinointiverkosto, joiden avulla Optatech voi kaupallistaa omia tuotteitaan Kiinan markkinoilla. Emoyhtiön tehtävänä on kehittää uusia teknologioita, johtaa teknologiaresursseja sekä hoitaa tuotteisiin liittyvän teknologian myyntiä ja lisenssimyyntiä. Koska Optatechilla on pienestä koostaan johtuen rajalliset rahoitusresurssit, vain osa investoinnista on perinteistä pääoman siirtoa Suomesta Kiinaan. Sen sijaan se on vaihtanut partnereidensa osakkeita teknologiaresursseihinsa. Pienelle teknologia-intensiiviselle yrityksellä tämä on erinomainen ratkaisu, mutta aiheuttaa

ongelmia, koska kirjanpidollisesti ja verotuksellisesti T&K-panostukset usein ymmärretään kustannuksina eikä investointeina. (ibid.)

Etelä-Koreassa Optatechin tavoitteet ovat olleet erilaisia. Se hankki vuonna 2001 vähemmistöosuuden eli 40 % korealaisen PolymersNet -yrityksen osakkeista. PolymersNet on Korean johtava polymeerieteknologian (eli erilaisten muovimateriaalien) kehittämisyritys, jolla on lukuisia funktionaalisten polymeerien patenteja. Optatechille investoinnin tavoitteena olikin perustaa aasialainen T&K- ja markkinointiyksikkö, joka hyödyntää korealaista osaamista ja teknologiaa. (PolymersNet 2006)

4.2 Itä-Aasian tiikeritaloudet porttina Kiinaan

Kiinan vetovoiman kasvaessa viimeisen vuosikymmenen ajan tiikeritalouksista, erityisesti Hongkongista ja Taiwanista, on tullut kansainvälisille yrityksille portti Kiinaan. Sen lisäksi että tiikeritalouksien paikalliset yritykset ovat laajamittaisesti siirtyneet manner-Kiinaan, myös niissä toimineet ulkomaalaiset yritykset ovat perehtyneet Kiinan markkinoihin esimerkiksi Hongkongista käsin. Ulkomaalaisomistus sallittiin Kiinassa aluksi sitä varten perustetuilla ns. erityistalousalueilla, joille sijoittuminen toi erityisetuja. Ensimmäiset alueet olivat Guangdongissa (Shenzhen, Shantou ja Zuhai) sekä Fujianin rannikolla Xiamenissa. Vuonna 1984 avattiin lisäksi 14 rannikkokaupunkia, mukaan lukien Shanghai, ulkomaisille investoinneille. Koska Kiinan rannikkoalueet edustavat myös Kiinan teollistuneinta ja vaurainta aluetta, suorat ulkomaiset investoinnit ovat keskittyneet Kiinan rannikkoalueelle. Kaikista vuosina 1979–2002 toteutuneista suorista ulkomaisista investoinneista 86% tehtiin rannikkoprovinsseihin. Niistä 32 % suuntautui Guangdongiin, 11 % Fujianiin, 10 % Shanghaihin ja 5 % pääkaupunki Pekingiin.

Tiikeritalouksista lähtöisin olevat yritykset ovat keskittyneet maantieteellisesti tietyille Kiinan seuduille. Hongkongilaiset yritykset ovat keskittyneet investoimaan Guangdongiin, joka muodostaa Hongkongin takamaan. Vuodesta 1979 alkaen peräti 70 % Kiinan vastaanottamista ulkomaisista investoinnista on ollut peräisin Hongkongista. Vastaavasti Hongkongissa sijaitsevat yritykset työllistävät Kiinan puolella yli 11 miljoonaa työntekijää. (Verstappen 15.2.2006) Liiketoimintaa Guangdongissa helpottaa paitsi maantieteellinen läheisyys myös yhteistyön helppous, koska alueella puhutaan samaa kiinan murretta. Taiwanilaisyrietykset puolestaan ovat investoineet erityisen runsaasti Fujianin provinssiin, joka sijaitsee vain 160 km Taiwanista ja jossa puhutaan samaa kiinan kielen murretta kuin Taiwanissa. Vuosina 1993–2004 Kiina vastaanotti investointeja Taiwanista ainakin 41 miljardin dollarin arvosta. Singapore investoi aiemmin erityisesti Malesiaan ja Indonesiaan, mutta nykyään se on yhä enenevässä määrin investoinut Kiinaan, nimenomaan Etelä-Kiinaan.

Etelä-Korean investoinnit Kiinaan alkoivat vuonna 1992 heti sen jälkeen kun maat olivat solmineet diplomaattisuhteet. Eteläkorealaiset investoinnit ovat keskittyneet pääasiassa Shandongin provinssiin, joka sijaitsee lähellä Etelä-Koreaa Keltaisen meren takana sekä Koillis-Kiinaan, jossa asuu runsaasti etnisesti korealaista väestöä. Kiinassa asuvat korealaiset puhuvat edelleen koreankieltä, mikä helpottaa korealaisten yritysten liiketoimintaa alueella.

Case KONE ¹⁸

KONE on suomalainen monikansallinen yhtiö jonka tuotteita ovat hissit ja liukuportaat. KONE perustettiin vuonna 1910 alun perin konepajayhtiöksi, ja se kehitti vahvan globaalın aseman 1960-luvulta lähtien aktiivisella kansainvälistymisellä ja yritysostoilla. Vuonna 2004 yhtiö jaettiin kahdeksi

¹⁸ Lähde: Rautanen (2006)

erilliseksi yhtiöksi: KONE Corporation ja Cargotec Corporation. KONE -yhtiöön keskitettiin hissien ja liukuportaiden valmistus.

Nykyään KONE on maailman neljänneksi suurin hissivalmistaja ja sillä on yhdeksän prosentin osuus hissien ja liukuportaiden maailmanmarkkinoista. Asemaa on vahvistettu jatkuvalla tuotekehityksellä, joka on taannut kilpailukykyisen teknologian ja innovaatiot. Yhtiöllä on noin 800 palvelukeskusta yli 40 maassa ja lähes 25.600 työntekijää. Vuosittainen myynti on noin 29 miljardia euroa ja yhtiön B-sarjan osakkeet noteerataan Helsingin pörssissä. Liikevaihdosta ja henkilöstöstä valtaosa on Euroopassa ja Amerikassa, mutta Aasia on KONEen nopein kasvualue. Hongkong toimi pitkään yhtiön keskuspaikkana Aasiassa. Erityisesti Kiinan ja Intian markkinat ovat kasvaneet viime vuosina.

KONE kansainvälistyi voimakkaasti 1970-luvulla yritysostoilla erityisesti Euroopassa ja Amerikassa, ja samaan aikaan perustettiin myös KONE Hong Kong. Alun perin myyntikonttorista hoidettiin vain Hongkongin markkinat, mutta 1980-luvulla perustettiin KONE China Trade Division Hong Kong -yksikkö hoitamaan manner-Kiinan markkinoita. Näin Hongkongilla oli selkeä asema yhtiön porttina Kiinaan. Kaupunki tarjosi hyvän ja länsimaistyypisen liiketoimintaympäristön, paikallisen Kiinan-markkinoiden osaamisen sekä tärkeän kotimarkkinan, jota hoidettiin yhtiön Euroopan yksiköiden tuotannolla. Ulkomaisen yrityksen haasteena oli kuitenkin voimakkaiden paikallisten verkostojen hallinta Hongkongin toimintaympäristössä. Sekä Kiinan että koko Itä- ja Kaakkois-Aasian markkinoiden mahdollisuuksia tutkittiin Hongkongista käsin jo 1980-luvulta alkaen. Toimintoja oli lisäksi muualla Aasiassa aina Indonesiasta Japaniin. 1980-luvulla KONE panosti voimakkaasti Aasian toimintojensa järjestämiseen. Sen haasteena oli paikallinen markkinatilanne, jossa kysyntä oli suurinta edullisten tuotteiden kategoriassa. Lisäksi Aasian

markkinoille pääsyn esteenä oli japanilaisten tuotteiden ylivertainen markkina-asema ja sen myötä paikallisiin tarpeisiin ja makuun sopivan tuotteen kehittäminen. 1990-luvun loppupuolelta KONE alkoi kehittää toimintojaan Kiinassa erityisesti Hongkongista käsin.

KONE tutki myös Taiwanin potentiaalia markkinana ja mahdollisena tuotannon sijaintipaikkana jo yhtiön Aasian-toimintojen alusta alkaen. Taiwanin markkinoita hallitsivat kuitenkin japanilaiset hissiyhtiöt, jotka nauttivat paikallisten asiakkaiden pitkäaikaista luottamusta. Paikallinen hissituotanto perustui komponenttien erittäin hyvään laatuun, mutta tuotanto oli pienimuotoista ja hyvin hajallaan. Samaan aikaan KONE tutki myös muiden maiden kuten Indonesian ja Thaimaan mahdollisuuksia tuotannon avaamiseen. Kun alkoi näyttää selvältä, että 1990-luvulla tuotantoa lopulta käynnistetään Kiinassa, yhtiö päätti avata tuotantoyksikön Taiwaniin Kiinan avautumista odotellessa. KONE osti 100 % omistuksella C&N Co Ltd:n, suhteellisen pienen taiwanilaisen hissiyhtiön. Yrityksellä KONE käynnisti pienimuotoisen tuotannon ja kokoonpanotoiminnan lähellä Taipeiä. Liiketoimintaympäristö osoittautui kuitenkin haastavaksi, koska metalliala Taiwanissa kärsi laajamittaisesta korruptiosta ja kopiointista. Lisäksi markkinat olivat pienet eivätkä juuri kasvaneet yhtiön ponnisteluista huolimatta. Vuonna 1996 Taiwanin tehdas päätettiin sulkea, ja valtaosa yksikön tuotannosta ja kokoonpanosta siirrettiin Thaimaahan. Samaan aikaan Kiinan mahdollisuutta tutkittiin. Kaiken kaikkiaan yhtiö päätti luopua pienistä tuotantoyksiköistä ja keskittyä suuren mittaluokan tuotantoon.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu pohjoismaisten yritysten suoria ulkomaisia investointeja Itä-Aasian tiikeritalouksiin eli Singaporeen, Hongkongiin, Etelä-Koreaan ja Taiwaniin. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää kohdemaiden investointipolitiikkojen ja investointien kehitystä sekä pohjoismaisten investointien toteutumista kohdemaittain. Tämä on toteutettu analysoimalla yhtäältä tiikeritalouksien ulkomaankaupan, investointien ja investointipolitiikkojen kehitystä sekä toisaalta pohjoismaisten yritysten liiketoimintoja tiikeritalouksissa. Lisäksi on tarkasteltu Pohjoismaiden talous- ja diplomaattisuhteita tiikeritalouksien kanssa sekä niiden Aasia-strategioiden ominaispiirteitä.

Pohjoismaat ovat monella tapaa samankaltaisia pieniä ja avoimia talouksia, jotka ovat riippuvaisia kansainvälisestä kaupasta. Niiden ulkomaankaupan arvo kuitenkin vaihtelee maan kansainvälistymisen asteen mukaan: Ruotsin vienti Aasiaan on selvästi suurempaa kuin muiden Pohjoismaiden. Myös tuotantorakenteessa on eroja maittain. Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa on tyypillisesti suuryrityksiä, kun Tanskassa puolestaan on erityisesti PK -yrityksiä. Tanskalla ja Ruotsilla on 1700-luvun kauppakomppanioidensa ansiosta jo vuosisatojen takaiset yhteydet Aasiaan. Tiikeritalouksissa pohjoismaisten yritysten tuotannolliset operaatiot alkoivat kuitenkin laajemmassa mittakaavassa vasta 1970-luvun alkupuolella. Ruotsalaisyritykset aloittivat paikallisen toiminnan Itä-Aasiassa huomattavasti aiemmin kuin muiden Pohjoismaiden yritykset.

Myös Itä-Aasian tiikeritaloudet muistuttavat toisiaan niin fyysisiltä ominaispiirteiltään, kulttuuriperinnöltään kuin taloudelliselta kehitykseltään. Niiden kotimarkkinoiden pieni koko on pakottanut maat suuntautumaan

ulkomaankauppaan ja vientivetoiseen teollistamisstrategiaan, joka perustui maiden suhteelliseen kilpailukykyyn työvoimavaltaisilla toimialoilla. Yhteneväisyyksistä huolimatta tiikeritalouksilla on myös merkittäviä eroja, joista tämän tutkimuksen kannalta keskeisin on investointipolitiikka. Tiikeritalouksien investointipolitiikkojen kehitys noudattelee karkeasti Stoeverin (1985) viisivaiheista mallia, joskin maiden välillä voidaan havaita eroja talous- ja investointipolitiikan avautumisen historiassa. Hongkongin talous avautui jo 1950-luvun alussa ja Singaporen puolestaan 1960-luvulla. Sen sijaan Taiwan ja Etelä-Korea liberalisoivat investointipolitiikkansa vasta 1980- ja 1990-luvuilla. Aasian rahoituskriisi vaikutti voimakkaasti Etelä-Koreaan, koska säännösteltynä taloutena sen investointipolitiikan liberalisointi edellytti suuria muutoksia maan talousrakenteeseen.

Yhteensä pohjoismaiset yritykset ovat perustaneet lähes 900 yksikköä tiikeritalouksiin. Yksiköitä on eniten Singaporessa, lähes 400 kpl, koska monien pohjoismaisten yritysten alueellinen pääkonttori sijaitsee saarivaltiossa. Hongkongissa on noin 250 yksikköä, Etelä-Koreassa alle 200 ja Taiwanissa noin 50 yksikköä. Pohjoismaiset yksiköt Singaporessa ovat usein alueellisia pääkonttoreita, kun Hongkongissa sijaitsevista yksiköistä puolestaan hoidetaan tyypillisesti Kiinan markkinoita. Taiwanissa pohjoismaisten yritysten toimintaa on haitannut kopiointi ja Taiwanin herkäät suhteet Kiinaan. Etelä-Koreassa pohjoismaisten yritysten liiketoiminta pääsi vauhtiin vuonna 1998, minkä jälkeen investoinnit kasvoivat voimakkaasti.

Kun aiemmin investointimotiivina oli siirtyminen edullisten tuotantokustannusten maihin, 2000-luvulle tultaessa yhä tärkeämpi investointimotiivi on ollut itäaasialaisen teknologian ja osaamisen hankkiminen. Etelä-Korea, Singapore ja Taiwan ovat investoineet voimakkaasti T&K -toimintoihin. Koska teleliikenneala on Pohjoismaissa tärkeä sektori, alan

voimakas kehitys tiikeritalouksissa on herättänyt kiinnostusta, mikä ilmenee kasvaneina investointeina alalle. Kuitenkin teleliikennetoimialan haasteena on se, että suurimmassa osassa Itä- ja Kaakkois-Aasiaa matkapuhelinpenetraatio on vielä alhainen, mutta samanaikaisesti alueelta löytyvät maailman edistyneimmät mobiiliasiakkaat.

Monille yrityksille erityisesti Hongkong ja osin myös Taiwan toimivat porttina Kiinaan: yritykset ovat käynnistäneet toimintoja tiikeritalouksissa odotellessaan Kiinan markkinoiden avautumista ja ovat samalla luoneet kiinalaisen liiketoiminnan verkoston alueella. Mikäli yritykset tulevaisuudessa kuitenkin siirtyvät suoraan Kiinaan, Hongkong ja Taiwan joutuvat etsimään uusia vahvuusalueita houkuttelemalla kansainvälisten yritysten toimintoja alueelleen.

Tiikeritaloudet eivät ole ainoastaan kansainvälisten investointien kohdemaana vaan paikalliset yritykset investoivat yhä enenevässä määrin ulkomaille. Esimerkiksi vuonna 2004 suorat ulkomaiset investoinnit Hongkongista ulkomaille kasvoivat 5 miljardista dollarista 40 miljardiin dollariin edelliseen vuoteen verrattuna. Samaten investoinnit Singaporesta ja Etelä-Koreasta ulkomaille kasvoivat jyrkästi. (UNCTAD 2005, 57). Olisi tärkeää, että myös Pohjoismaihin pyrittäisiin houkuttelemaan suoria ulkomaisia investointeja Aasian maista.

6 Jatkotutkimus

Tutkimushankkeen parhaillaan käynnissä olevassa toisessa osassa pyritään tuottamaan uutta teoreettista tietoa 1) yrityksen investointipäätöksen ja menestymisen välisestä yhteydestä sekä 2) suorien ulkomaisten investointien ja ulkomaankaupan välisestä yhteydestä Itä-Aasian maissa.

Kirjallisuudessa investointien kohdemaahan liittyviä sijaintitekijöitä on pääsääntöisesti tarkasteltu investoivien yritysten menestyksestä erillisinä tekijöinä. Korhonen (2005) on kuitenkin rakentanut mallin, jonka avulla voidaan tutkia miten sijaintitekijöissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat yritysten investointipäätöksiin ja menestymiseen. Korhosen mallissa yrityksen menestyminen määritellään taloudellisesta näkökulmasta, mikä tarkoittaa sitä, että muut kuin taloudelliset mittarit, esimerkiksi tuotannon lisäarvo tai teknologian tehokkuus, nähdään ainoastaan välituloksina, jotka nekin viime kädessä tuottavat yritykselle taloudellista tulosta. Siksi Korhonen (ibid.) on päättänyt mittaamaan yrityksen menestyksellisyyttä neljällä taloudellisella mittarilla, jotka ovat kannattavuus, joustavuus, sisäinen tehokkuus ja ulkoinen tehokkuus. Empiirinen tutkimus toteutetaan yrityksissä kyselytutkimuksena. Tutkimuksen aikajänne ulottuu 1970-luvulta nykypäivään eli kattaa kaikki pohjoismaisten yritysten investoinnit Itä-Aasiaan tiikeritalouksiin. Alueelle investoineiden pohjoismaisten yritysten määrä mahdollistaa saatujen vastausten analyysin osittain kvantitatiivisten menetelmien avulla. Yrityksistä kerätyt tiedot tulevat muodostamaan tietopankin, jota voidaan jatkossa hyödyntää seurantatutkimusten vertailumateriaalina.

Toiseksi jatkotutkimuksessa tarkastellaan ulkomaisten investointien ja ulkomaankaupan välistä yhteyttä Alvstamin (1993; 2001) mallin mukaan. Kauppakumppania koskevassa tapaustutkimuksessa käytetään sekä suomalaista

että kohdemaiden tilastoaineistoa ulkomaankaupasta ja suorista investoinneista. Perinteinen ulkomaankaupan teoria, joka perustuu joko resurssipohjaiseen komparatiiviseen etuun tai kysyntäpuolen eroihin (ns. ristikkäiskauppa), ei riittävästi selitä kehittyvien Itä- ja Kaakkois-Aasian talouksien ulkomaankaupan kehitystä. Lisäksi ulkomaankaupan teoria käsittelee kauppaa ja suoria investointeja tyypillisesti erillisinä ilmiöinä. Teoria on pohjautunut länsimaisten talouksien kehitykseen, jossa yritysten kansainvälistymisen on nähty etenevän viennin laajenemisen kautta tuotannon siirtämiseen ulkomaille (suorat ulkomaiset investoinnit). Itä-Aasian teollistuvissa maissa prosessi on usein päinvastainen: suorien investointien kasvusta seuraa ulkomaankaupan kasvu. Tämä on tuotu esiin Alvstamin (ibid.) tutkimuksessa suorien investointien ja kaupan välisestä yhteydestä Tyynenmeren Aasian maissa, erityisesti Taiwanissa.

Alvstamin mallin mukaan ulkomaisilla investoinneilla on kolme erityyppistä vaikutusta ulkomaankaupan alueelliseen suuntautumiseen. Nämä perustuvat niihin tavoitteisiin, joita yrityksellä on ulkomaille investoidessaan. Tavoitteena voi ensinnäkin olla markkinoillepääsy investointien kohdemaassa, jossa tuonti kyseisellä sektorilla on suojeltua tullitariffein tai muulla tavoin. Toinen investoinnin motiivi voi olla edulliset tuotantokustannukset kohdemaassa, josta on tarkoitus aloittaa vienti takaisin kotimaahan (home country), ja kolmanneksi, motiivina voivat olla edulliset tuotantokustannukset kohdemaassa josta aloitetaan vienti maailmanmarkkinoille. Näihin tekijöihin perustuen yrityksen tekemä ulkomainen investointi voi vaikuttaa kolmella eri tavalla ulkomaankaupan alueelliseen suuntautumiseen: 1) jakelun aloittaminen kohdemaassa, 2) vienti kohdemaasta yrityksen kotimaahan, tai 3) vienti kohdemaasta globaaleille markkinoille.

Tutkimushanke Itä-Aasian tiikeritalouksissa toimivien pohjoismaisten yritysten investointipäätöksen ja menestymisen välisestä yhteydestä sekä suorien

ulkomaisten investointien vaikutuksesta kohdemaiden ulkomaankauppaan pohjautuu tässä tutkimuksessa esitettyyn aineistoon, jota tullaan laajentamaan yrityskohtaisilla haastatteluilta ja ulkomaankaupan tilastoilla. Käsillä olevan tutkimuksen kohdemaiden lisäksi jatkotutkimus tulee kattamaan myös Malesian, josta on tullut tärkeä investointien kohdema Kaakkois-Aasiassa erityisesti Suomelle tärkeillä elektroniikka- ja telekommunikaatiosektoreilla. Ulkomaankaupan analyysissä hyödynnetään Kettusen (2004) laajaa Suomi-Malesia -kaupan tilastotietokantaa (suomalaiset, malesialaiset ja kansainväliset tilastoaineistot), jota täydennetään kohdemaassa toimivista suomalaisista yrityksistä kerättävällä kyselyaineistolla.

Jatkotutkimuksen tulokset pyritään julkaisemaan mahdollisimman pian tämän ensimmäisen osan jälkeen.

Lähteet

Ali-Yrkkö, Jyrki & Maarit Lindström & Mika Pajarinen & Pekka Ylä-Anttila (2004) Suomen asema globaalissa kilpailussa – yritysten sijaintipäätöksiin vaikuttavat tekijät, keskusteluaiheita no. 927, ETLA.

Alvstam, Claes (1993) The impact of foreign direct investment on the geographical pattern of foreign trade flows in Pacific Asia with special reference to Taiwan. In: Dixon, Chris and David Drakakis-Smith (eds.) *Economic and social development in Pacific Asia*. Routledge. London

Alvstam, Claes G. (2001) Climbing the trade and investment hierarchy ladder. Transformation of foreign trade and foreign direct investment in Pacific Asia: The Case of Taiwan. In: Edström, Bert (ed.) *Interdependence in the Asia Pacific*. Conference Papers 28. The Swedish Institute of International Affairs. Stockholm.

Arvopaperi (30.7.2003) Ericsson löi Nokian Singaporessa.

Asia Times (26.8.2005) Furniture sector sitting pretty.

Aw, Bee-Yan (2004) Firm-level Productivity and Foreign Direct Investments in Taiwan, Paper prepared for the *Conference on Foreign Direct Investment and Economic Development: Lessons from the East Asian Experience*.

Blomqvist, H.C. (1990) Export-led Development Strategy. The East Asian Model, *Working Paper 209*, Swedish School of Economics, Finland.

Brundtland, Gro Harlem (21.9.1995) Inauguration of Norsk Hydro's Regional Headquarters for Asia, Singapore, <http://odin.dep.no/odinarkiv/> [ref. 15.4.2006]

Carlsberg (2006), kotisivut, <http://info.carlsberg.com/Info/frameset.htm> [ref. 5.5.2006]

Chau, Leung Chuen (1993) *Hong Kong – A Unique Case of Development*, The World Bank, Washington DC, USA.

Dagens Industri (11.6.2001) Large number of Volvo buses for Hong Kong

Dahlman, Carl and Ousa Sananikone (1991) Technology Strategy in the Economy of Taiwan: Exploiting Foreign Linkages and Investing in Local Capability, *mimeo*, The World Bank, Washington DC, USA.

Danish Chamber of Commerce Hong Kong (2006), homepage, <http://www.dba-hk.com.hk> [ref. 30.3.2006]

DAPS (2006) Danish Business Association of Singapore, <http://www.dabs-singapore.com/Eurocham.htm> [ref. 28.3.2006]

Danish Trade Organisations' Taipei Office, kotisivut, <http://www.dtoto.org.tw> [ref.8.5. <http://www.dtoto.org.tw/2006>]

Dunning, John H. (1993) *Multinational enterprises and the global economy*, Addison-Wesley Publishing Company, Suffolk.

Dunning, John H. (1998) Location and the Multinational Enterprise: a Neglected Factor? *Journal of International Business Studies*, Vol. 29:1, p. 45-66.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2003) Kasvua kehittyviltä markkinoilta, Teollisuus ja työnantajat, <http://www.ek.fi/arkisto/ekarchive/20030917-103036-116.pdf> [ref. 12.3.2006]

Evertiq (9.12.2005) Nokia insulted by YCL Electronics, www.evertiq.com

Finpro, maaraportit, www.finpro.fi.

Fortune global 500, Fortune's annual ranking of the world's largest corporations in 2005, <http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/> [ref. 4.5.2006]

Gabrielsson, Mika & Jukka-Pekka Luostarinen (2002) Kansainväliset operaatiomuodot teoksessa Seristö, Hannu (toim.) *Kansainvälinen liiketoiminta*, WSOY, Helsinki, s. 9-17.

Hatlevik, Hallgeir U. (3.11.1995) Norwegian economic and trade policy, Lecture held at the Indo-Norwegian Business Meeting (SLG) in New Delhi, India, <http://odin.dep.no/odinarkiv/> [ref. 15.4.2006]

Heilala, Matias (2005) Role of government intervention in maximizing benefits from inward foreign direct investment: Hong Kong and Taiwan in comparative perspective, *pro gradu – tutkielma*, Helsingin kauppakorkeakoulu.

Heiskanen, Tomi (16.6.2005) Technology as investment-in-kind – A case, esitys Licensing Executive Society International (LESI) -konferenssissa, 15-18.6., 2004, Oslo, Norja.

Heritage Foundation (2006), Index of Economic Freedom, <http://www.heritage.org/> [ref. 2.5.2006]

Ho, Ming-Yu (2003) In Service of Growth: Legal Regimes, FDI and Taiwan's Economic Development, *IIAS Newsletter*, No 32, in ref. Aw (2004).

Hong Kong Consumer Council website, <http://www.consumer.org.hk> [ref. 6.6.2005]

Hong Kong Trade Development Council website: <http://stat.tdctrade.com/>

Hwang, Y. Dolly (1991) *The Rise of a New World Economic Power: Postwar Taiwan*, Greenwood Press, Westport CT, USA.

Hsu, Simon & L.J. Lamb (eds.) (2001) Europe and Taiwan: Partners in progress, Kwang Hwa Publishing Company, Yu Hwa Art Printing Co., Ltd., Taiwan

Hübinette, Thomas (2002) The Adoption Issue in Korea: Diaspora Politics in the Age of Globalisation, *The Stockholm Journal of East Asian Studies*, Vol. 12, Center for Pacific Asia Studies, Stockholm University, pp. 141-153.

Icelandic News releases (31.1.2005) Blue Ice Announces Purchase of Iceland Seafood Corporation, at <http://www.ecweb.is/samband/modules/100/print.aspx?id=127763&ownertype=1&ownerid=26024&position=2> [ref. 22.1.2005]

ICSID (1996) International Centre for Settlement of Investment Disputes *Bilateral Investment Treaties 1959-1996*, <http://www.worldbank.org/icsid/treaties/treaties.htm> [ref. 17.1.2005]

IRI International (1989), Building Prosperity: A Give-Part Economic Strategy for Hong Kong's future.

Islannin suurlähetystö (2006) at <http://www.islanti.fi/>[ref. 27.1.2006]

Johanson, Jan. & Jan-Erik Vahlne (1977) The Internationalization Process of the Firm – A Model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments. *Journal of International Business Studies*, 8: 1, 23-32.

Kauppalehti (20.5.1996) Taiwanin talouskasvu hiipuu, s. 20-21.

Kauppalehti (27.6.1989) Tecnomen toimittaa Taiwaniin laajan kaukohakuverkon.

Kauppalehti (8.8.2000) Tecnomenille viestintäjärjestelmätilaus Taiwanista, s. 7.

Kettunen, Erja (1998) ASEAN, AFTA and the Sijori Growth Triangle: Regional and Sub-regional economic integration. Licentiate Thesis, Helsinki School of Economics.

Kettunen, Erja (1999) Singaporen talouspolitiikka ja monikansalliset yritykset, *Alue ja Ympäristö*, 28, 1, 69-80.

Kettunen, Erja (2002) The ASEAN region as a trade destination: Finnish trade policy considered, teoksessa Korhonen, Kristiina (toim.) *Current Reflections on the Pacific Rim*, Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisu, B-38, HeSe Print.

Kettunen, Erja (2004) *Regionalism and the geography of trade policies in EU-ASEAN trade*, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-245. Helsinki School of Economics.

Kettunen, Erja & Kristiina Korhonen (1996) Itä- ja Kaakkois-Aasian kasvavat taloudet: johtavatko kansainvälinen kauppa ja investoinnit regionalismiin? *Terra* 108:4, 233-243.

Korhonen, Kristiina (2001) *Role of government in intervening foreign direct investment: case of South Korea*, Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisu, B-32. HeSe Print.

Korhonen, Kristiina (2002) Investment policies in the East Asian Newly Industrialised Economies: What makes South Korea different? teoksessa Korhonen, Kristiina (toim.) *Current reflections on the Pacific Rim*, Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisu, B-38, HeSe Print.

Korhonen, Kristiina (2005) Foreign direct investment in a changing political environment. Finnish investment decisions in South Korea, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-265. Helsinki School of Economics.

Larimo, Jorma & Rizwan Tahir (2002) Ownership strategies of Nordic firms in Asian markets, in Larimo, Jorma (ed.) *Current European Research in International Business*, Proceedings of the University of Vaasa, Reports 86, pp. 163-191.

Larsson, Mats (1991) *En svensk ekonomisk historia 1850-1985*, SNS Förlag (in Swedish)

Lasserre, P. & J. Probert (1994) Competing on the Pacific Rim: High Risks and High Returns. In *Long Range Planning*, Vol 27:2, pp. 12-35.

Ministry of Finance and Economy, Economic Cooperation Bureau, Trends in international investment and technology inducement, Republic of Korea, various issues.

Morsink, Robert L. A. (1998) *Foreign direct investment and corporate networking. A framework for spatial analysis of investment conditions*. Edward Elgar Publishing Limited, Great Britain.

Myhrman, Johan (1994) *Hur Sverige blev rikt*, SNS Förlag (in Swedish).

The National Medical Center in Korea: A Scandinavian Contribution to Medical Training and Health Development 1958-1968, Scandinavian University Books, Universitetsforlage, Norway.

Nordic Statistical Yearbook 2005, Volume 43, Edited by Frank Dahlgaard, Statistics Denmark, Nord 2005:1, Denmark.

Norwegian Business Association Singapore (2006), kotisivut, <http://www.ntc.org.sg/nbas/> [ref. 8.5.2006]

Norwegian Chamber of Commerce in Hongkong (2006) kotisivut, www.ncchk.org.hk [ref. 8.5.2006]

Norjan suurlähetystö (2006a) Bilaterale forbindelser, (in Norwegian) <http://www.norway.org.sg/norsk/bilateralrelations/bilateralrelations.htm> [ref. 13.4.2006]

Norjan suurlähetystö (2006b) Relations between South Korea and Norway after the Korean War, <http://www.norway.or.kr/info/embassy.htm> [ref. 13.4.2006]

Norwegian Trade Portal 2005, kotisivut, <http://www.nortrade.com/> [ref. 8.5.2006]

Okamoto, Y. (2001) Does ownership matter? The changing roles of FDI in Taiwan's manufacturing sector, Nagoya University, in ref. Read 2002.

Optatech (2006) kotisivut, www.optatech.fi [ref. 5.5.2006]

PolymersNet (2006) kotisivut, <http://www.polymersnet.com> (In Korean) [ref. 5.5.2006]

Rautanen, Arnevi (2006) Nordic Direct Investments in the Three Chinese Economies: The Role of Hong Kong and Taiwan as Gateways to China, *Pro gradu* –tutkielma, Helsingin kauppakorkeakoulu.

Read, Robert (2002) Foreign Direct Investment & the Growth of Taiwan & Korea, paper presented at the IBRG FDI: Country Case Studies Conference, September 2002.

SBAS (2006) Swedish Business Association of Singapore, <http://www.sbas.org.sg/> [ref. 13.4.2006]

Seristö, Hannu (2002) Johdanto teoksessa Seristö, Hannu (toim.) *Kansainvälinen liiketoiminta*, WSOY, Helsinki, s. 9-17.

Singapore Department of Statistics website, <http://www.singstat.gov.sg/>

Statistics Iceland website, www.iceland.org [ref. 14.1.2006]

Stoeber, William A. (1985) The Stages of Developing Country Policy Toward Foreign Investment, *Columbia Journal of World Business*, 20 (3) s. 3–11.

Suomen Pankki (2005) *Suorat sijoitukset Suomen maksutaseessa*, Tilastotiedote, Suomen Pankki.

En Svensk Asienpolitik (2005) Regeringens skrivelse 2005/06:57. A communication by the Swedish government on the Swedish Policy for Asia to be presented to the Riksdag (in Swedish).

Swedish Trade Council (2006) <http://www.swedishtrade.se/hongkong/> [ref. 13.4.2006]

Taipei Economic and Cultural Office in New York, Press division "Specific Measures for Taiwan's Economic Development and Liberalization over the Past Decade and into the Future," kotisivut, <http://www.taipei.org/press/gio04301.htm> [ref. 7.6. 2005]

Taipei Times (14.12.2004) IKEA announces blueprint for six more outlets.

Taiwan's Government Information Office (22.12.2005), government release "BOFT received two Danish Parliament deputies", www.gov.tw [ref. 14.1.2006]

Taiwan's Government Information Office (26.12.2005), government release "Finnish officer visited BOFT in December 2006", www.gov.tw [ref. 14.1.2006]

Taiwan's Government Information Office (5.3.2002), government release "Taiwan asks not to be placed on US 'special 301' watch list", <http://th.gio.gov.tw> [ref. 2.5.2006]

Taiwan's Government Information Office, "Taiwan – more than an Island", <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/island/index.html> [ref.2.5.2006]

Taiwan update (27.10.2004) 20th Taiwan-Sweden Economic Cooperation Conference held in Taipei, Newsletter no 27, Taipei Representative Office in the U.K., available at <http://www.tro-taiwan.roc.org.uk/dc/newsletter> [ref. 25.1.2006]

Tilastokeskus, maailma numeroina, www.tilastokeskus.fi

Tullihallitus, ulkomaankauppa, kuukausikatsaus, useita vuosia.

Ulkoasianministeriö (2001) Aasian ja Oseanian aluestrategia, <http://formin.finland.fi/doc/fin/linjaukset/> [ref. 13.4.2006]

UNCTAD (2003) *World Investment report 2003*, FDI Policies for Development: National and International Perspectives, United Nations Conference on Trade and Development, United Nations publications, Geneva.

UNCTAD (2005) *World Investment report 2005*, Transnational Corporations and the Internationalization of R&D, United Nations Conference on Trade and Development, United Nations publications, New York and Geneva.

Haastattelut

Hsu, Benjamin, Director of the Commercial Division, Taipei Economic and Cultural Office, World Trade Center Helsinki, 10.11.2005.

Laitinen, Eero, Taiwanin vientikeskuksen päällikkö, Finpro Helsinki, 26.11.2004.

Liu, Andy Y, First Secretary, Taipei Economic and Cultural Office, World Trade Center Helsinki, 10.11.2005.

Pakkala, Anja, maa-asiantuntija, Finnvera, Helsinki, 7.2.2006.

Verstappen, Siegfried, Senior Investment Promotion Executive of the InvestHK Belgium Office, Helsinki, 15.2.2006.

Wu, Ming-Yen, Representative, Taipei Economic and Cultural Office, World Trade Center Helsinki, 10.11.2005.

Yipp, Lawrence, Regional Director, Western Europe of the Hong Kong Trade Development Council, Helsinki, 15.2.2006.

Litteet

Liite 1 Singaporen talouskehityksen vaiheet vuodesta 1965

Vaihe	Työvoimavaltaisen ja alhaisen teknologian teollisuus	Huipputeknologian kehittäminen	Kasvukolmion ja maailmankaupungin kehittäminen	Omien suur-yritysten vahvistaminen	Kaakkois-Aasian liiketoiminnan keskus
Ajanjakso	1965-1980	1980-luku	1990-1996	1997-1999	2000-
Muuttuva ympäristö	Kilpailu alhaisten kustannusten maiden kanssa	Kv. kilpailun kiristyminen	NIE-maiden kehitys tietoyhteiskunnaksi	Aasian rahoituskriisi	Maailmantalouden suhdannevaihtelut
Talusrakenne	Kautta-kulukauppa	teollisuus, kulutus-elektroniikka	Rahoitus- ja liike-elämän palvelut	Rahoitus- ja liike-elämän palvelut, satamapalvelut ja kauppa, matkailu	Rahoitus- ja liike-elämän palvelut, satamapalvelut ja kauppa
Talouden perusta	Erinomainen satama, välityskauppa, laajat laivaus- ja kauppayhteydet	Korkea koulutustaso, osaava työvoima, panostus T&K-toimintaan	Osaava työvoima, hyvä infrastruktuuri, portti Kaakkois-Aasiaan	Osaava työvoima, korkea teknologia, vakaa poliittinen ympäristö, erinomainen infrastruktuuri	Korkeasti koulutettu työvoima, rahamarkkinat, portti Aasiaan
Talouspolitiikka	Työvoimavaltainen ja vientivetoinen teollistaminen Välityskauppa	Panostus korkean jal.arvon teollisuuteen, kauttakulukaupan vahvistaminen	Kasvukolmion kehittäminen, kv.yritysten portti Kaakkois-Aasiaan	Panostus omien suur-yritysten toimintoihin ja investointeihin ulkomaille	Panostus palvelualueille ja huipputeknologiaan, kv.yritysten portti Aasiaan
Investointikehityksen vaihe	Vaiheet I-II	Vaihe III	Vaihe IV	Vaihe V	Vaihe V

Lähde: Kettunen 1999.

Liite 2 Hongkongin talouskehityksen vaiheet vuodesta 1947

Vaihe	Jälleenrakennus	Teollistuminen	Laaja-alainen kehitys	Yhteys Kiinaan	Portti Kiinaan
Ajanjakso	1947-1952	1952-1970	1970-1982	1982-1990-luvulle	1990-luvun puolivälistä eteenpäin
Muuttuva ympäristö	Sodan jälkeinen jälleenrakennus	Kiinan kaupan katkeaminen, suuntautuminen Yhdysvaltojen ja Euroopan markkinoille	Kilpailu alhaisten kustannusten maiden kanssa, suojeleva kauppa-politiikka	Kauttakulku-kaupan elpyminen, kansainvälisen kilpailun kiristyminen, Etelä-Kiinan merkityksen kasvu	Integroituminen Kiinaan, kehitys teollisuusmaasta tietoyhteiskunnaksi
Talousrakenne	Kauttakulku-kauppa ja palvelut	Tekstiili- ja vaatetus-teollisuus, kulutus-elektroniikka muovit	Tekstiili- ja vaatetus-teollisuus, kulutus-hyödykkeet, rahoitus- ja liike-elämän palvelut	Kauttakulku-kaupan palvelut, rahoitus ja liike-elämän palvelut, muoti ja tekstiilit, kulutus-hyödykkeet, matkailu	Kuljetus- ja viestintä- sekä tietotekniikan palvelut, rahoitus- ja liike-elämän palvelut
Talouden perusta	Mainio satama, kokemus kansainvälisestä kaupasta, laajat laivaus- ja kauppa-yhteydet	Pääomien ja osaamisen pako Shanghaista Hongkongiin matala-palkkainen työvoima	Matala-palkkainen työvoima, hyvä fyysinen infrastruktuuri (asuminen, liikenne)	Osaava työvoima, saatavissa oleva teknologia, avoin ja vakaa poliittinen ympäristö, kehittyvä fyysinen infrastruktuuri	Korkeasti koulutettu työvoima, vakaa valtiontalous ja rahamarkkinat, portti Kiinaan
Talouspolitiikka	laivaus- ja kauppa-etujen hyödyntäminen	työvoimavaltainen ja vientivetoinen teollistaminen	vientivetoinen teollinen monipuolistuminen	Panostus korkean jalostusarvon teollisuuteen, kauppakulku-kaupan vahvistaminen, uusien taloudellisten yhteyksien luominen Kiinaan	Panostus palvelualoille ja huipputeknologiaan, kansainvälisten yritysten portti Kiinaan
Investointikehityksen vaihe	vaihe II	vaihe III	vaihe III/IV	vaihe IV	vaihe V

Lähteet: Heilala 2005, IRI International 1989.

Liite 3 Etelä-Korean talouskehityksen vaiheet vuodesta 1961

Vaihe	vientivetoisen teollistamisen vaihe	öljykriisin vaihe	uudistusten vaihe	<i>segyehwa</i> -vaihe	Aasian kriisin ja siitä toipumisen vaihe
Ajanjakso	1961-1972	1973-1979	1980-1992	1993-1997	1998-
Muuttuva ympäristö	Suuntautuminen Yhdysvaltain markkinoille	öljykriisit	riippuvuus ulkomaisesta velasta	kilpailun koveneminen, OECD-jäsenyys	Aasian rahoituskriisi
Talusrakenne	valtiovallan ohjailema liike-elämä	valtiovallan ja liike-elämän symbioosi	valtiovallan ja liike-elämän suhteiden löystyminen, yritysten kansainvälistyminen	valtiovallan ja liike-elämän suhteiden löystyminen, yritysten kansainvälistyminen	kolmikanta, valtiovallan ohjaama tietoyhteiskunnan kehittäminen
Talouden perusta	työvoimavaltainen kevyt teollisuus	raskas ja kemian teollisuus	Rakenne-muutos, raskas ja kemian teollisuus	sääntelyn poistaminen, teknologia-valtainen teollisuus	rakenne-muutos, vapauttaminen, teknologia- ja tietointensiivinen teollisuus
Talouspolitiikka	talouskehitys, hyvinvointi, vientivetoisen teollistaminen, ulkomaanvelka	talouskehitys, hyvinvointi, riippuvuus maailmantaloudesta, ulkomaanvelka	velkaantuminen, vakauttaminen	globalisaatio, vapauttaminen, kansainvälisen kilpailukyvyyn edistäminen	yhteiskunnallinen osallistuminen ja yhtenäisyys, huipputeknologia nopean talouskehityksen moottorina
Investointikehityksen vaihe	Vaihe I	vaihe I	Vaihe II	vaihe III	Vaihe III/IV

Lähteet: Korhonen 2001, Shin 2003.

Liite 4 Taiwanin talouskehityksen vaiheet vuodesta 1945

Talouskehityksen vaihe	Maatalouden nykyaikais-taminen	Tuontia korvaava teollistami-nen	Vientivetoinen teollistaminen	Raskaan ja kemian teollisuuden edistäminen	Huippu-tekniologian kehittäminen
Ajanjakso	1945-1950	1950-luku	1960-luku	1970-80-luvut	1980-luvun puolivälistä eteenpäin
Muuttuva ympäristö	korkea inflaatio, maahanmuutto manner-Kiinasta	Yhdysvaltain taloudellinen apu (1,5 miljardia dollaria vuodessa)	nopea talouskasvu ja riippumatto-muus ulkoisesta avusta	tuottavuuden kasvu, öljy kriisi	kilpailun koveneminen, edullisempien tuotanto-kustannusten maiden uhka
Talou-srakenne	epävaka-a, nouseva markkina	kasvun riippuvaisuus ulkomaisesta avusta	kotimaiset investoinnit	valtioval-lan ohjaama teollinen kasvu	korkean tuotannon arvon tuotteiden painottaminen
Talouden perusta	maatalous	ulkoinen apu, kotimaisen teollisuus-tuotannon kehittäminen	alhaisten kustannusten teollisuus-tuotanto	raskas ja kemian teollisuus	teknologia-valtainen teollisuus
Talou-spolitiikka	infrastruk-tuurin jälleen-rakennus, maatalous-tuotannon jatkaminen	tuonnin korvaami-nen, viennin edistäminen	valuutta-kurssin ja verotuksen uudistaminen investointien ja säästämis-asteen lisäämiseksi	taloutta kannustava politiikka	huippu-tekniologia nopean talous-kehityksen moottorina
Investointi kehityksen vaihe	vaihe I	vaihe I	vaihe II	vaihe III	Vaihe IV

Lähteet: Heilala 2005, Hwang 1991.

Liite 5 Pohjoismaiset investointivirrat Etelä-Koreaan 1981-2005, tuhatta dollaria

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Norja	Islanti
1981	0	70	0	0	0
1982	0	0	0	0	0
1983	0	2486	1530	100	0
1984	1501	0	0	94	0
1985	0	1957	784	0	0
1986	510	889	4376	250	0
1987	500	4570	1839	0	0
1988	567	314	5110	586	0
1989	2985	1674	0	300	0
1990	0	8677	3940	310	0
1991	6053	9050	14763	69	0
1992	67	9927	9306	1505	0
1993	293	3087	14186	0	0
1994	785	446	4265	513	0
1995	1532	13410	15663	776	0
1996	309	9463	574	450	0
1997	3100	13546	10081	500	0
1998	24200	202432	5343	149	0
1999	1142	117913	44821	2600	0
2000	1254	12779	2374	585	0
2001	6398	22357	3599	2219	0
2002	5038	7863	6906	284357	495
2003	158	166	1138	5747	0
2004	15143	38055	5263	101511	43
2005	10520	30504	9993	47004	0
yhteensä	82055	512117	165854	449625	538

Lähde: Korean kaupallinen edustusto.

Liite 6 Pohjoismaiset investointivirrat Taiwaniin 1986-2004, tuhatta dollaria

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Norja	Islanti
1986	0	1500	0	0	0
1987	0	454	319	0	0
1988	0	711	712	0	0
1989	0	0	329	0	0
1990	0	732	189	0	0
1991	165	0	151	0	0
1992	0	0	341	0	0
1993	0	0	20	0	0
1994	0	0	769	0	0
1995	0	1663	0	0	0
1996	0	60473	0	0	0
1997	0	9134	0	0	0
1998	0	1000	721	30	9
1999	0	1818	13	0	0
2000	0	1636	2532	222	0
2001	10	319	1478	0	0
2002	3	1216	229	298	0
2003	0	145	0	402	0
2004*	0	60	45334	30	0
yhteensä	178	80861	53137	982	9

* tammi-lokakuu

Lähde: Taiwanin kaupallinen ja kulttuuritoimisto

Liite 7 Pohjoismaiset investointivirrat Hongkongiin 1994-2004, miljoonaa dollaria

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Norja
1994	0	2,20	-65,96	n/a
1995	5,41	1,68	0	n/a
1996	3,99	0,30	8,11	n/a
1997	115,93	7,73	30,26	n/a
1998	2,65	22,39	0	45,17
1999	111,71	379,33	57,85	31,90
2000	-216,60	580,47	0,25	10,10
2001	0	549,00	-185,10	7,45
2002	72,99	700,82	-24,23	3,63
2003	n/a	-47,22	21,24	8,47
2004	n/a	61,77	55,76	n/a

Huom.:

1) Luvut perustuvat lähtömaiden tilastoihin. 2) Norjan tilastoissa vuosina 1994-1997 Hongkongin tietoja ei ole eritelty vaan ne sisältyvät kohtaan ”unspecified”. 3) Islannin tilastoissa Hongkongin tietoja ei ole eritelty vaan ne sisältyvät kohtaan ”South, East and Southeast Asia”.

Lähde: UNCTAD, Statistics Norway, Riksbank, Rautanen (2006)

Liite 8 Pohjoismaiset investointivirrat Singaporeen 1990-2004, miljoonaa dollaria

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Norja
1990	n/a	n/a	n/a	8
1991	n/a	-10	n/a	1
1992	n/a	8	n/a	16
1993	n/a	-3	n/a	8
1994	-1	1	5	n/a
1995	5	3	0	n/a
1996	15	9	3	n/a
1997	-7	-28	0	n/a
1998	153	182	0	n/a
1999	-6	-56	10	n/a
2000	240	-136	2	n/a
2001	0	-557	10	n/a
2002	65	-6	20	n/a
2003	n/a	476	1	n/a
2004	n/a	39	124	n/a

Huom.:

1) Luvut perustuvat lähtömaiden tilastoihin. 2) Norjan tilastoissa vuosina 1994-2004 Singaporen tietoja ei ole eritelty vaan ne sisältyvät kohtaan ”unspecified”. 3) Islannin tilastoissa Singaporen tietoja ei ole eritelty lainkaan, vaan ne sisältyvät kohtaan ”South, East and Southeast Asia”.

Lähde: UNCTAD.

A-SARJA: VÄITÖSKIRJOJA - DOCTORAL DISSERTATIONS. ISSN 1237-556X.

- A:229. PETER GABRIELSSON: Globalising Internationals: Product Strategies of ICT Companies. 2004. ISBN 951-791-825-9, ISBN 951-791-826-7 (Electronic dissertation).
- A:230. SATU NURMI: Essays on Plant Size, Employment Dynamics and Survival. 2004. ISBN 951-791-829-1, ISBN 951-791-830-5 (Electronic dissertation).
- A:231. MARJA-LIISA KURONEN: Vakuutusehtotekstin uudistamisprosessi, matkalla alamaisestä asiakaaksi. 2004. ISBN 951-791-833-X, ISBN 951-791-834-8 (Electronic dissertation).
- A:232. MIKA KUISMA: Erilaistuminen vai samanlaistuminen? Vertaileva tutkimus paperiteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisesta. 2004. ISBN 951-791-835-6, ISBN 951-791-836-4 (Electronic dissertation).
- A:233. ANTON HELANDER: Customer Care in System Business. 2004. ISBN 951-791-838-0.
- A:234. MATTI KOIVU: A Stochastic Optimization Approach to Financial Decision Making. 2004. ISBN 951-791-841-0, ISBN 951-791-842-9 (Electronic dissertation).
- A:235. RISTO VAITTINEN: Trade Policies and Integration – Evaluations with CGE -models. 2004. ISBN 951-791-843-7, ISBN 951-791-844-5 (Electronic dissertation).
- A:236. ANU VALTONEN: Rethinking Free Time: A Study on Boundaries, Disorders, and Symbolic Goods. 2004. ISBN 951-791-848-8, ISBN 951-791-849-6 (Electronic dissertation).
- A:237. PEKKA LAURI: Human Capital, Dynamic Inefficiency and Economic Growth. 2004. ISBN 951-791-854-2, ISBN 951-791-855-0 (Electronic dissertation).
- A:238. SAMI JÄRVINEN: Essays on Pricing Commodity Derivatives. 2004. ISBN 951-791-861-5, ISBN 951-791-862-3 (Electronic dissertation).
- A:239. PETRI I. SALONEN: Evaluation of a Product Platform Strategy for Analytical Application Software. 2004. ISBN 951-791-867-4, ISBN 951-791-868-2 (Electronic dissertation).
- A:240. JUHA VIRRANKOSKI: Essays in Search Activity. 2004. ISBN 951-791-870-4, ISBN 951-791-871-2 (Electronic dissertation).
- A:241. RAUNI SEPPOLA: Social Capital in International Business Networks. Confirming a Unique Type of Governance Structure. 2004. ISBN 951-791-876-3, ISBN 951-791-877-1 (Electronic dissertation).
- A:242. TEEMU SANTONEN: Four Essays Studying the Effects of Customization and Market Environment on the Business Success of Online Newspapers in Finland. 2004. ISBN 951-791-878-X, ISBN 951-791-879-8 (Electronic dissertation).
- A:243. SENJA SVAHN: Managing in Different Types of Business Nets: Capability Perspective. 2004. ISBN 951-791-887-9.

- A:244. JUKKA MÄKINEN: John Rawlsin oikeudenmukaisuuskäsityksen merkitys normatiiviselle taloustieteelle. 2004. ISBN 951-791-889-5, ISBN 951-791-890-9 (Electronic dissertation).
- A:245. ERJA KETTUNEN: Regionalism and the Geography of Trade Policies in EU-ASEAN Trade. 2004. ISBN 951-791-891-7, ISBN 951-791-892-5 (Electronic dissertation).
- A:246. OLLI-PEKKA RUUSKANEN: An Econometric Analysis of Time Use in Finnish Households. 2004. ISBN 951-791-893-3, ISBN 951-791-894-1 (Electronic dissertation).
- A:247. HILPPA SORJONEN: Taideorganisaation markkinaorientaatio. Markkinaorientaation edellytykset ja ilmeneminen esitystaideorganisaation ohjelmistosuunnittelussa. 2004. ISBN 951-791-898-4, ISBN 951-791-899-2 (Electronic dissertation).
- A:248. PEKKA KILLSTRÖM: Strategic Groups and Performance of the Firm - Towards a New Competitive Environment in the Finnish Telecommunications Industry. 2005. ISBN 951-791-904-2, ISBN 951-791-905-0 (Electronic dissertation).
- A:249. JUHANI YLIKERÄLÄ: Yrityshautomokokemuksen vaikutukset tradenomiopiskelijän yrittäjään syntyy ja kehittymiseen. Yrityshautomotoiminta liiketalouden alan ammattikorkeakoulun yrittäjäkoulutuksessa. 2005. ISBN 951-791-910-7.
- A:250. TUURE TUUNANEN: Requirements Elicitation for Wide Audience End-Users. 2005. ISBN 951-791-911-5, ISBN 951-791-912-3 (Electronic dissertation).
- A:251. SAMULI SKURNIK: Suomalaisen talusmallin murros. Suljetusta sääntelytaloudesta kaksinaapaiseen globaalitalouteen. 2005. ISBN 951-791-915-8, ISBN 951-791-916-6 (Electronic dissertation).
- A:252. ATSO ANDERSÉN: Essays on Stock Exchange Competition and Pricing. 2005. ISBN 951-791-917-4, ISBN 951-791-918-2 (Electronic dissertation).
- A:253. PÄIVI J. TOSSAVAINEN: Transformation of Organizational Structures in a Multinational Enterprise. The case of an enterprise resource planning system utilization. 2005. ISBN 951-791-940-9, ISBN 951-791-941-7 (Electronic dissertation).
- A:254. JOUNI LAINE: Redesign of Transfer Capabilities. Studies in Container Shipping Services. 2005. ISBN 951-791-947-6, ISBN 951-791-948-4 (Electronic dissertation).
- A:255. GILAD SPERLING: Product, Operation and Market Strategies of Technology-Intensive Born Globals. The case of Israeli Telecommunication Born Globals. 2005. ISBN 951-791-954-9, ISBN 951-791-954-9 (Electronic dissertation).
- A:256. ARLA JUNTUNEN: The Emergence of a New Business Through Collaborative Networks – A Longitudinal Study In The ICT Sector. 2005. ISBN 951-791-957-3.
- A:257. MIRJAMI LEHIKONEN: Kuluttajan suhdemotivaatio päivittäistavaroihin. Miksi äiti liittyy Piltti-piiriin? 2005. ISBN 951-791-925-5, ISBN 951-791-926-3 (Electronic dissertation).
- A:258. JOUKO KINNUNEN: Migration, Imperfect Competition and Structural Adjustment. Essays on the Economy of the Åland Islands. 2005. ISBN 951-791-931-X, ISBN 951-791-932-8 (Electronic dissertation).
- A:259. KIRSTI KUISMA: Essays in Foreign Aid, Conflicts, and Development. 2005. ISBN 951-791-933-6, ISBN 951-791-960-3 (Electronic dissertation).

- A:260. SAMI KORTELAINE: Innovating at the Interface. A Comparative Case Study of Innovation Process Dynamics and Outcomes in the Public-private Context. 2005
ISBN 951-791-938-7, ISBN 951-791-939-5 (e-version).
- A:261. TAINA VUORELA: Approaches to a Business Negotiation Case Study: Teamwork, Humour and Teaching. 2005. ISBN 951-791-962-X, ISBN 951-791-963-8 (e-version).
- A:262. HARRI TOIVONEN: Modeling, Valuation and Risk Management of Commodity Derivatives. 2005. ISBN 951-791-964-6, ISBN 951-791-965-4 (e-version).
- A:263. PEKKA SÄÄSKILAHTI: Essays on the Economics of Networks and Social Relations. 2005. ISBN 951-791-966-2, ISBN 951-791-967-0 (e-version).
- A:264. KATARIINA KEMPPAINEN: Priority Scheduling Revisited – Dominant Rules, Open Protocols, and Integrated Order Management. 2005.
ISBN 951-791-968-9, ISBN 951-791-969-7 (e-version).
- A:265. KRISTIINA KORHONEN: Foreign Direct Investment in a Changing Political Environment. Finnish Investment Decisions in South Korea. 2005.
ISBN 951-791-973-5, ISBN 951-791-974-3 (e-version).
- A:266. MARKETTA HENRIKSSON: Essays on Euro Area Enlargement. 2006. ISBN 951-791-988-3, ISBN 951-791-989-1 (e-version).
- A:267. RAIMO VOUTILAINEN: In Search for the Best Alliance Structure Banks and Insurance Companies. 2006. ISBN 951-791-994-8, ISBN 951-791-995-6 (e-version).
- A:268. ANTERO PUTKIRANTA: Industrial Benchmarks: From World Class to Best in Class. Experiences from Finnish Manufacturing at Plant Level. 2006. ISBN 951-791-996-4, ISBN 951-791-997-2 (e-version).
- A:269. ELINA OKSANEN-YLIKOSKI: Businesswomen, Dabblers, Revivalists, or Conmen? Representation of selling and salespeople within academic, network marketing practitioner and media discourses. 2006. ISBN 951-791-998-0, ISBN 951-791-99-9. (e-version).
- A:270. TUUJA VIRTANEN: Johdon ohjaujärjestelmät muuttuvassa toimintaympäristössä. 2006.
ISBN 952-488-000-8, ISBN 952-488-001-6 (e-version).
- A:271. MERJA KARPPINEN: Cultural Patterns of Knowledge Creation. Finns and Japanese as Engineers and Poets. 2006. ISBN-10: 952-488-010-5, ISBN-13: 978-952-488-010.
E-version: ISBN-10: 952-488-011-3, ISBN-13: 978-952-488-011-4.
- A:272. AKSELI VIRTANEN: Biopoliittisen talouden kritiikki. 2006.
E-version: ISBN-10: 952-488-012-1, ISBN-13: 978-952-488-012-1.
- A:273. MARIA JOUTSENVIRTA: Ympäristökeskustelun yhteiset arvot. Diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista. 2006.
ISBN-10: 952-488-013-X, ISBN-13: 978-952-488-013-8.
E-version: ISBN-10: 952-488-014-8, ISBN-13: 978-952-488-014-5.
- A:274. ELIAS RANTAPUSKA: Essays on Investment Decisions of Individual and Institutional Investors. 2006. ISBN-10: 952-488-029-6, ISBN-13: 978-952-488-029-9.
E-version: ISBN-10: 952-488-030-X, ISBN-13: 978-952-488-030-5.

A:275. MIKKO JALAS: *Busy, Wise and Idle Time. A Study of the Temporalities of Consumption in the Environmental Debate.* 2006.
ISBN-10: 952-488-036-9, ISBN-13: 978-952-488-036-7.
E-version: ISBN-10: 952-488-037-7, ISBN-13: 978-952-488-037-4.

B-SARJA: TUTKIMUKSIA - RESEARCH REPORTS. ISSN 0356-889X.

B:54. JARMO ERONEN: *Kielten välinen kilpailu: Taloustieteellis-sosiolingvistinen tarkastelu.* 2004.
ISBN 951-791-828-3.

B:47. PÄIVI KARHUNEN – RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN: *Gateway-käsitteen elinkaari Venäjän-matkailussa. Etelä-Suomi Pietarin-matkailun väylänä.* 2004. ISBN 951-791-846-1, korjattu painos.

B:55. TAISTO MIETTINEN: *Veron minimointi yritysjärjestelyissä.* 2004. ISBN 951-791-856-9.

B:56. SOILE TUORINSUO-BYMAN: *Part-Time Work, Participation and Commitment.*
ISBN 951-791-866-6.

B:57. PIIA HELISTE – RIITTA KOSONEN – KAROLIINA LOIKKANEN: *Kaksoiskaupunkeja vai kaupunkipareja? Tapaustutkimukset: Helsinki–Tallinna, Tornio–Haaparanta, Imatra–Svetogorsk.* 2004. ISBN 951-791-886-0.

B:58. JARMO ERONEN: *Central Asia – Development Paths and Geopolitical Imperatives.* 2005
ISBN 951-791-906-9.

B:59. RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN – NOORA REITTU: *Etelä-Suomi venäläisten turistien länsimatkailussa.* 2005. ISBN 951-791-942-5.

B:60. KARI LILJA (ed.): *The National Business System in Finland: Structure, Actors and Change.* 2005. ISBN 951-791-952-2.

B:61. HANNU KAPIO – SIMO LEPPÄNEN: *Distribution Systems of the Food Sector in Russia: The Perspective of Finnish Food Industry.* 2005.
ISBN 951-791-923-9, ISBN 951-791-924-7 (Electronic research reports).

B:62. OLLI KOTILA: *Strateginen henkilöstöjohtaminen ja yrityksen tuloksellisuus. Cranet-projekti.*
2005. ISBN 951-791-934-4, ISBN 951-791-935-2 (Electronic research reports).

B:63. KATARIINA JUVONEN – HELENA KANGASHARJU – PEKKA PÄLLI (toim.): *Tulevaisuuspuhetta.*
2005. ISBN 951-791-936-0, ISBN 951-791-937-9 (Electronic research reports).

B:64. JOHANNA LOGRÉN – JOAN LÖFGREN: *Koukussa yrittäjyyteen. Suomalaisten ja venäläisten naisyrittäjien motiiveja ja haasteita.*
2005. ISBN 951-791-975-1, ISBN 951-791-976-X (e-version).

B:65. HANS MÄNTYLÄ – PERTTI TIITTULA – MAARET WAGER (TOIM.): *Pää hetkeksi pinnan alle. Akateeminen melontamatka.* 2006. ISBN 951-791-982-4.

- B:66. KRISTIINA KORHONEN WITH ERJA KETTUNEN & MERVI LIPPONEN: Development of Finno-Korean Politico-Economic Relations. 2005. 951-791-984-0, ISBN 951-791-985-9 (e-version).
- B:67. RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN – NOORA REITTU: Gateway-matkailu tuottaa uusia matkailualueita. 2006. ISBN 951-791-986-7, ISBN 951-791-987-5 (e-version).
- B:68. ANU H. BASK – SUSANNA A. SAIRANEN: Helsingin kauppakorkeakoulun tohtorit työelämässä. 2005. ISBN 951-791-991-3, ISBN 951-791-992-1 (e-version).
- B:69. OKSANA IVANOVA – HANNU KAIPIO – PÄIVI KARHUNEN–SIMO LEPPÄNEN – OLGHA MASHKINA – ELMIRA SHARAFUTDINOVA – JEREMY THORNE: Potential for Enterprise Cooperation between Southeast Finland and Northwest Russia. 2006. ISBN 952-488-007-5.
- B:70. Virpi Serita (toim.)–Maria Holopainen–Liisa Koikkalainen–Jere Leppäniemi–Seppo Mallenius–Kari Nousiainen – Anu Penttilä – Outi Smedlund: Suomalais-japanilaista viestintää yrityselämässä. Haastattelututkimus yhteistoiminnan edellytyksistä suomalais-japanilaisessa liiketoimintaympäristössä. 2006. ISBN-10: 952-488-015-6, ISBN-13: 978-952-488-015-2. E-versio: ISBN-10 952-488-016-4, ISBN-13: 978-952-488-016-9.
- B:71. ARTO LINDBLOM: Arvoa tuottava kauppiastryttäjäyys ketjuliiketoiminnassa. 2006. ISBN-10: 952-488-031-8, ISBN-13: 978-952-488-031-2. E-versio: 952-488-032-6, ISBN-13: 978-952-488-032-9.
- B:72. Helsingin kauppakorkeakoulun tohtorit 2001-2006. 2006. ISBN-10: 952-488-034-2, ISBN-13: 978-952-488-034-3.
- B:73. RIITTA KOSONEN – ALPO TANI: Kohti laajentuvia kotimarkkinoita vai rajallisia kasvukeskuksia? Suuret kaupunkiseudut ja suomalaisyritysten kansainvälistyminen Baltiassa. 2006. ISBN-10: 952-488-038-5, ISBN-13: 978-952-488-038-1. E-versio: ISBN-10: 952-488-039-3, ISBN-13: 978-952-488-039-8.
- B:74. KRISTIINA KORHONEN – ERJA KETTUNEN: Pohjoismaiset investoinnit Itä-Aasian tiikeritalouksissa. Kohdemaina Singapore, Hongkong, Etelä-Korea ja Taiwan. 2006. ISBN-10: 952-488-040-7, ISBN-13: 978-952-488-040-4. E-versio: 952-488-041-5, ISBN-13: 978-952-488-041-1.

E-SARJA: SELVITYKSIÄ - REPORTS AND CATALOGUES. ISSN 1237-5330.

- E:103. Research Catalogue 2002 – 2004. Projects and Publications. 2005. ISBN 951-791-837-2.
- E:104. JUSSI KANERVA – KAIJA-STIINA PALOHEIMO (ed.): New Business Opportunities for Finnish Real Estate and ICT Clusters. 2005. ISBN 951-791-955-7.

- N:36. MAARIT UKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet Helsingin kauppakorkeakoulun BScBa -tutkinto-opiskelijoiden ja Mikkelin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. 2004. ISBN 951-791-874-7.
- N:37. MIKKO SAARIKIVI: Helsingin kauppakorkeakoulun henkilöstön yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet vuonna 2004. 2004. ISBN 951-791-882-8.
- N:38. MIKKO SAARIKIVI: Helsinki-Tallinn: The Twin City of Science Interreg III A Project. 2004. ISBN 951-791-883-6.
- N:39. MIKKO SAARIKIVI: Tieteen kaksoiskaupunki Helsinki-Tallinna Interreg III A -projekti. 2004. ISB 951-791-884-4.
- N:40. TOM LAHTI: The Role of Venture Capital in Filling the Equity Gap. An Analysis of Policy Issues. 2004. ISBN 951-791-885-2.
- N:41. VESA KOKKONEN: Etelä-Savon yritysten ulkomaankauppa 2003. 2004. ISBN 951-791-897-6.
- N:42. MAARIT UKKONEN – MIKKO SAARIKIVI – ERKKI HÄMÄLÄINEN: Selvitys Uudenmaan yrityshautomoyritysten mentorointitarpeista. 2005. ISBN 951-791-900-X.
- N:43. JOHANNA LOGRÉN: Suomalaiset ja venäläiset naisyrittäjät. Naisyrittäjien yhteistyöohjelmien (vv. 2000-2004) vaikuttavuus. 2005. ISBN 951-791-945-X.
- N:44. VESA KOKKONEN: Yrittäjyyskoulutuksen vaikuttavuus. 2005. ISBN 951-791-971-9.
- N:45. VESA KOKKONEN: mikkelin ammattikorkeakoulun opetushenkilökunnan yrittäjyysasenteet. 2005. ISBN 951-791-972-7.
- N:46. SIRKKU REKOLA: Kaupallinen ystävällisyys - sosiaalinen vuorovaikutus päivittäistavarakaupan lähimymälän kilpailuetuna. 2006. ISBN 951-791-990-5.
- N:47. RIIKKA PIISPA – ASKO HÄNNINEN: Etelä-Savo ja näkökulmia e-työn kehittämiseen. Tutkimus e-työn tilasta ja e-työhankeiden toteutusmahdollisuuksista etelä-savossa. 2006. ISBN 951-791-993-X.
- N:48. VESA KOKKONEN: Vientiohjelmien vaikuttavuus. 2006. ISBN 952-488-002-4.
- N:49. RAMI PIIPPONEN: Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijoiden ja sieltä vuonna 2000 valmistuneiden maistereiden yrittäjyysasenteet vuonna 2004. 2006. ISBN 952-488-004-0.
- N:50. VESA KOKKONEN: Oma yritys – koulutusohjelman vaikuttavuus. 2006. ISBN-10: 952-488-017-2, ISBN-13: 978-952-488-017-6.
- N:51. VESA KOKKONEN: Firma – koulutusohjelman vaikuttavuus. 2006. ISBN-10: 952-488-018-0, ISBN-13: 978-952-488-018-3.
- N:52. VESA KOKKONEN: Asiantuntijayrittäjyyden erikoispiirteet. 2006. ISBN-10: 952-488-019-9, ISBN-13: 978-952-488-019-0.

- N:53. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakoulujen alumnien yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet vuonna 2005. 2006. ISBN-10: 952-488-024-5, ISBN-13: 978-952-488-024-4.
- N:54. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Kansainväliset opiskelijat. 2006. ISBN-10: 952-488-025-3, ISBN-13: 978-952-488-025-1.
- N:55. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Suomenkieliset opiskelijat. 2006. ISBN-10: 952-488-026-1, ISBN-13: 978-952-488-026-8.
- N:56. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakoulujen opetushenkilökunnan yrittäjyysasenteet. 2006. ISBN-10: 952-488-027-X, ISBN-13: 978-952-488-027-5.
- N:57. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Mukana HAMKin sisäinen tutkimus. 2006. ISBN-10: 952-488-028-8, ISBN-13: 978-952-488-028-2.
- N:58. MIRVA NORÉN: PK-yrityksen johtajan rooli sosiaalisen pääoman edistäjänä. 2006. ISBN-10: 952-488-033-4, ISBN-13: 978-952-488-033-6.

W-SARJA: TYÖPAPEREITA - WORKING PAPERS . ISSN 1235-5674.
ELECTRONIC WORKING PAPERS, ISSN 1795-1828.

- W:363. OSSI LINDSTRÖM – ALMAS HESHMATI: Interaction of Real and Financial Flexibility: An Empirical Analysis. 2004. ISBN 951-791-827-5 (Electronic working paper).
- W:364. RAIMO VOUTILAINEN: Comparing alternative structures of financial alliances. 2004. ISBN 951-791-832-1 (Electronic working paper).
- W:365. MATTI KELOHARJU – SAMULI KNÜPFER – SAMI TORSTILA: Retail Incentives in Privatizations: Anti-Flipping Devices or Money Left on the Table? 2004. ISBN 951-791-839-9 (Electronic working paper).
- W:366. JARI VESANEN – MIKA RAULAS: Building Bridges for Personalization – A Process View. 2004. ISBN 951-791-840-2 (Electronic working paper).
- W:367. MAIJU PERÄLÄ: Resource Flow Concentration and Social Fractionalization: A Recipe for A Curse? 2004. ISBN 951-791-845-3 (Electronic working paper).
- W:368. PEKKA KORHONEN – RAIMO VOUTILAINEN: Finding the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies. 2004. ISBN 951-791-847-X (Electronic working paper).
- W:369. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO: A Note on Calculation of CVaR for Student's Distribution. 2004. ISBN 951-791-850-X (Electronic working paper).
- W:370. ILKKA HAAPALINNA – TOMI SEPPÄLÄ – SARI STENFORS – MIKKO SYRJÄNEN – LEENA TANNER : Use of Decision Support Methods in the Strategy Process – Executive View. 2004. ISBN 951-791-853-4 (Electronic working paper).

- W:371. BERTTA SOKURA: Osaamispääoman ulottuvuudet. Arvoa luova näkökulma. 2004. ISBN 951-791-857-7 (Electronic working paper).
- W:372. ANTTI RUOTOISTENMÄKI – TOMI SEPPÄLÄ – ANTTI KANTO: Accuracy of the Condition Data for a Road Network. 2004. ISBN 951-791-859-3 (Electronic working paper).
- W:373. ESKO PENTTINEN: Bundling of Information Goods - Past, Present and Future. ISBN 951-791-864-X. (Electronic working paper).
- W:374. KASIMIR KALIVA – LASSE KOSKINEN: Modelling Bubbles and Crashes on the Stock Market. ISBN 951-791-865-8 (Electronic working paper).
- W:375. TEEMU SANTONEN: Evaluating the Effect of the Market Environment on the Business Success of Online Newspapers. 2004. ISBN 951-791-873-9 (Electronic working paper)
- W:376. MIKKO LEPPÄMÄKI – MIKKO MUSTONEN: Signaling with Externality. 2004. ISBN 951-791-880-1 (Electronic working paper).
- W:377. MIKKO LEPPÄMÄKI – MIKKO MUSTONEN: Signaling and Screening with Open Source Programming. 2004. ISBN 951-791-881-X (Electronic working paper).
- W:378. TUURE TUUNANEN – KEN PEFFERS – CHARLES E. GENGLER: Wide Audience Requirements Engineering (Ware): A Practical Method And Case Study. 2004. ISBN 951-791-889-5. (Electronic working paper).
- W:379. LARS MATHIASSEN – TIMO SAARINEN – TUURE TUUNANEN – MATTI ROSSI: Managing Requirements Engineering Risks: An Analysis and Synthesis of the Literature. 2004. ISBN 951-791-895-X (Electronic working paper).
- W:380. PEKKA KORHONEN – LASSE KOSKINEN – RAIMO VOUTILAINEN: Finding the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies from a Supervisory Point of View. 2004. ISBN-951-791-901-8 (Electronic working paper).
- W:381. PEKKA J. KORHONEN – PYRY-ANTTI SIITARI: Using Lexicographic Parametric Programming for Identifying Efficient Units in Dea. 2004. ISBN 951-791-902-6. (Electronic working paper).
- W:382. PEKKA MALO – ANTTI KANTO: Evaluating Multivariate GARCH models in the Nordic Electricity Markets. 2005. ISBN 951-791-903-4 (Electronic working paper).
- W:383. OSSI LINDSTRÖM – ALMAS HESHMATI: Interacting Demand and Supply Conditions in European Bank Lending. 2005. ISBN 951-791-903-4 (Electronic working paper).
- W:384. ANTTI PIJETÄ – ANTTI RAUTIAINEN: ESO valuation under IFRS 2 – considerations of agency theory, risk aversion and the binomial model. 2005. ISBN 951-791-920-4 (Electronic working paper).
- W:385. MIKA HYÖTYLÄINEN – HANNA ASIKAINEN: Knowledge Management in Designing and Developing ICT Consulting Services. 2005. ISBN 951-791-921-2 (Electronic working paper).
- W:386. PEKKA KORHONEN – LASSE KOSKINEN – RAIMO VOUTILAINEN: A Customer View on the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies. 2005. ISBN 951-791-922-0 (Electronic working paper).

- W:387. MIIA ÄKKINEN: Conceptual Foundations of Online Communities. 2005. ISBN 951-791-959-X (Electronic working paper).
- W:388. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO – PEKKA MALO: Simple Approach for Distribution Selection in the Pearson System. 2005. ISBN 951-791-927-1 (Electronic working paper).
- W:389. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO – PEKKA MALO: On Closed-form Calculation of CVaR. 2005. ISBN 951-791-928-X (Electronic working paper).
- W:390. TUIJA VIRTANEN: Konsernijohtaminen parenting-teorian näkökulmasta. 2005. ISBN 951-791-929-8 (Electronic working paper).
- W:391. JARI VESANEN: What is Personalization? A Literature Review and Framework. 2005. ISBN 951-791-970-0 (Electronic working paper).
- W:392. ELIAS RANTAPUSKA: Ex-Dividend Day Trading: Who, How, and Why? 2005. ISBN 951-791-978-6 (Electronic working paper).
- W:393. ELIAS RANTAPUSKA: Do Investors Reinvest Dividends and Tender Offer Proceeds? 2005. ISBN 951-791-979-4 (Electronic working paper).
- W:394. ELIAS RANTAPUSKA: Which Investors are Irrational? Evidence from Rights Issues. 2005. ISBN 951-791-980-8 (Electronic working paper).
- W:395. PANU KALMI – ANTTI KAUKANEN: Workplace Innovations and Employee Outcomes: Evidence from a Representative Employee Survey. 2005. ISBN 951-791-981-6 (Electronic working paper).
- W:396. KATHRIN KLAMROTH – KAISA MIETTINEN: Interactive Approach Utilizing Approximations of the Nondominated Set. 2005. ISBN 951-791-983-2 (Electronic working paper).
- W:397. MIKA HYÖTYLÄINEN – KRISTIAN MÖLLER: Key to Successful Production of Complex ICT Business Services. 2006. ISBN 952-488-003-2 (Electronic working paper).
- W:398. PANU KALMI: The Disappearance of Co-operatives from Economics Textbooks. 2006. ISBN 952-488-005-9 (Electronic working paper).
- W:399. ARTTO LAHTI: The New Industrial Organization (IO) Economics of Growth Firms in Small Open Countries like Finland. 2006. ISBN 952-488-006-7 (Electronic working paper).
- W:400. MARKO MERISAVO: The Effects of Digital Marketing Communication on Customer Loyalty: An Integrative Model and Research Propositions. 2006. ISBN-10: 952-488-009-1, ISBN-13: 978-952-488-009-1 (Electronic working paper).
- W:401. MARJUT LOVIO – MIKA KUISMA: Henkilöstöraportointi osana yhteiskuntavastuuraportointia. Yritysten nykykäytäntöjen kehittäminen. 2006. ISBN-10: 952-488-020-2, ISBN-13: 978-952-488-020-6. (Electronic working paper).

Y-SARJA: HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS.
CENTRE FOR INTERNATIONAL BUSINESS RESEARCH. CIBR RESEARCH PAPERS.
ISBN 1237-394X.

Y:8. REIJO LUOSTARINEN – MIKA GABRIELSSON: Globalization and Marketing Strategies of Born Globals in SMOPECs. 2004. ISBN 951-701-851-8.

Z-SARJA: HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS.
CENTRE FOR INTERNATIONAL BUSINESS RESEARCH. CIBR WORKING PAPERS. ISSN 1235-3931.

Z:10. V.H. MANEK KIRPALANI – MIKA GABRIELSSON: Need for International Intellectual Entrepreneurs and How Business Schools Can Help. 2004. ISBN 951-791-852-6.

Z:11. MIKA GABRIELSSON – PETER GABRIELSSON – ZUHAIR AL-OBAIDI – MARKKU SALIMÄKI – ANNA SALONEN: Globalization Impact on Firms and their Regeneration Strategies in High-tech and Knowledge Intensive Fields. 2006.
ISBN-10: 952-488-021-0, ISBN-13: 978-952-488-021-3.

Z:12. T.J. VAPOLA — PÄIVI TOSSAVAINEN — MIKA GABRIELSSON: Battleship Strategy: Framework for Co-opetition between MNCS and Born Globals in the High-tech Field.
ISBN-10: 952-488-022-9, ISBN-13: 978-952-488-022-0.

Z:13. V. H. MANEK KIRPALANI — MIKA GABRIELSSON: Further Conceptualization Regarding Born Globals. 2006. ISBN-10: 952-488-023-7, ISBN-13: 978-952-488-023-7.

Kaikkia Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisusarjassa ilmestyneitä julkaisuja voi tilata osoitteella:

KY-Palvelu Oy
Kirjakauppa
Runeberginkatu 14-16
00100 Helsinki
Puh. (09) 4313 8310, fax (09) 495 617
Sähköposti: kykirja@ky.hse.fi

Helsingin kauppakorkeakoulu
Julkaisutoimittaja
PL 1210
00101 Helsinki
Puh. (09) 4313 8579, fax (09) 4313 8305
Sähköposti: julkaisu@hse.fi

All the publications can be ordered from

Helsinki School of Economics
Publications officer
P.O.Box 1210
FIN-00101 Helsinki
Phone +358-9-4313 8579, fax +358-9-4313 8305
E-mail: julkaisu@hse.fi